

KURIKULUM STANDARD SEKOLAH MENENGAH

SENI MUZIK 2

SEKOLAH SENI MALAYSIA
TINGKATAN 2

PENULIS

Amir Hamzah bin Nordin
Wilson Stephen Tingon
Mohd Dzurri bin Bachok

EDITOR

Nada Haifaa binti Remlle
Ana Suhana binti Zainuddin

PEREKA BENTUK

Mohd Ashrul bin Zainal Alam

DBP

Dewan Bahasa dan Pustaka
Kuala Lumpur
2017

KEMENTERIAN PENDIDIKAN MALAYSIA

No. Siri Buku: 0078

KK 780-221-0102011-49-1659-30101

ISBN 978-983-49-1659-6

Cetakan Pertama 2017

© Kementerian Pendidikan Malaysia 2017

Hak Cipta Terpelihara. Mana-mana bahan dalam buku ini tidak dibenarkan diterbitkan semula, disimpan dalam cara yang boleh dipergunakan lagi, ataupun dipindahkan dalam sebarang bentuk atau cara, baik dengan cara elektronik, mekanik, penggambaran semula maupun dengan cara perakaman tanpa kebenaran terlebih dahulu daripada Ketua Pengarah Pelajaran Malaysia, Kementerian Pendidikan Malaysia. Perundingan tertakluk kepada perkiraan royalti atau honorarium.

Diterbitkan untuk Kementerian Pendidikan Malaysia oleh:

Dewan Bahasa dan Pustaka,

Jalan Dewan Bahasa,

50460 Kuala Lumpur.

No. Telefon: 03-21479000 (8 talian)

No. Faksimile: 03-21479643

Laman Web: <http://www.dbp.gov.my>

Reka Letak dan Atur Huruf:

Dewan Bahasa dan Pustaka

Muka Taip Teks: Candara

Saiz Muka Taip Teks: 11 poin

Dicetak oleh:

Firdaus Press Sdn. Bhd.,

No. 28, Jln PBS 14/4,

Taman Perindustrian Bukit Serdang,

Seri Kembangan, 43300 Serdang,

Selangor Darul Ehsan.

PENGHARGAAN

Penerbitan buku teks ini melibatkan kerjasama banyak pihak. Sekalung penghargaan dan terima kasih ditujukan kepada semua pihak yang terlibat:

- Jawatankuasa Penambahbaikan Pruf Muka Surat, Bahagian Buku Teks, Kementerian Pendidikan Malaysia
- Jawatankuasa Penyemakan Pembetulan Pruf Muka Surat, Bahagian Buku Teks, Kementerian Pendidikan Malaysia
- Jawatankuasa Penyemakan Naskhah Sedia Kamera, Bahagian Buku Teks, Kementerian Pendidikan Malaysia
- Pegawai Bahagian Buku Teks, Kementerian Pendidikan Malaysia
- Pegawai Bahagian Pembangunan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia
- Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara, Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Malaysia
- Muzium Sultan Abu Bakar, Pekan, Pahang
- Sekolah Menengah Chung Ling (Persendirian), Pulau Pinang
- Sekolah Menengah Kebangsaan Permatang Tok Jaya, Pulau Pinang
- Jawatankuasa Peningkatan Mutu, Dewan Bahasa dan Pustaka
- Panel Pembaca Luar, Dewan Bahasa dan Pustaka
- Editor Pembaca Pruf, Dewan Bahasa dan Pustaka

Terima kasih juga ditujukan kepada organisasi dan orang perseorangan yang bersama-sama menjayakan penerbitan buku teks ini.

KANDUNGAN

Tajuk

Halaman

Pendahuluan

vi

Penerangan Ikon

viii

Unit 1 - Perpaduan dan Keharmonian

• Penghasilan Ton, Nyanyian – <i>Tanah Pusaka Suara 1</i>	2
• Nilai Not dan Garis Leger	4
• Register Suara, Nyanyian – <i>Tanah Pusaka Suara 2</i>	6
• Bar dan Garis Bar	8
• Gamelan Melayu	10
• Pic dan Dinamik, Nyanyian – <i>Tanah Pusaka Suara 1 dan 2</i>	14
• Muzik dan Komputer	17
• Gamelan – <i>Timang Burung</i>	18
• Penilaian 1	19

Unit 2 - Cinta kepada Negara

21

• Artikulasi, Nyanyian – <i>Malaysia Tanah Airku Suara 1</i>	22
• Skel Major	24
• Nyanyian – <i>Malaysia Tanah Airku Suara 2</i>	26
• Simbol dan Istilah, Nyanyian – <i>Malaysia Tanah Airku Suara 1 dan 2</i>	27
• Orkestra Cina	29
• Skel Minor	32
• Gamelan – <i>Togok</i>	34
• Menghasilkan Semula Skor Muzik	35
• Mengenali Perisian DAW	36
• Penilaian 2	38

Unit 3 - Teknologi Maklumat

39

• Nyanyian – <i>Embun Sok Sek Suara 1</i>	40
• Skel Minor Melodik	41
• Memotong dan Mencantum Data Audio	43
• Jeda	45
• Gamelan – <i>Topeng</i>	47
• Ekspresi, Nyanyian – <i>Embun Sok Sek Suara 2</i>	48
• Memilih Paparan yang Sesuai	50
• Ulasan dan Penilaian Persembahan Gamelan	51
• Jeda	52
• Resap Jelma dan Resap Lenyap	54
• Penilaian 3	55

Unit 4 - Kerjasama

57

• Nyanyian – <i>Embun Sok Sek Suara 3</i>	58
• Nyanyian – <i>Embun Sok Sek Suara 1, 2, 3</i>	59
• Triad Tonik dalam Skel Major	61

• Gendang 24 Musim	63
• Kepelbagaiannya Rentak dalam Lagu	64
• Nyanyian - The Ash Grove Suara 1	65
• Nyanyian - The Ash Grove Suara 2	66
• Nama Teknikal	67
• Mencari Maklumat dan Membuat Ulasan	68
• Penyimpanan Fail Audio	69
• Rakaman Suara Secara Digital	70
• Disiplin Ahli Koir, Nyanyian – The Ash Grove Suara 3	71
• Nyanyian – The Ash Grove Suara 1, 2 dan 3	72
• Penilaian 4	74
Unit 5 - Alam Sekitar	75
• Orkestra Mini – Gunung Kinabalu	76
• Persembahan Orkestra	82
• Kulintangan	83
• Rakaman Pelbagai Runut	84
• Triad Tonik dalam Skel Minor	85
• Sompoton	86
• Orkestra Bambu	87
• Etika Persembahan	88
• Nyanyian – Puteri Santubong Suara 1 dan Suara 2	89
• Penilaian 5	91
Unit 6 - Intelek	93
• Nyanyian – Puteri Santubong Suara 3	94
• Nyanyian – Puteri Santubong Suara 1, 2 dan 3	95
• Kesan Bunyi	97
• Penghasilan Karya Muzik	98
• Orkestra Mini – My Way	99
• Menganalisis Skor Muzik	105
• Forum “Muzik, Budaya dan Masyarakat”	106
• Terminologi Muzik	107
• Penilaian 6	109
Unit 7 - Alat Muzik Utama	111
• Vokal	112
• Saksofon	116
• Piano	124
• Gitar	131
• Violin	137
• Flut	143
• Klarinet	148
• Trompet	154
• Gambus	160
Glosari	166

PENDAHULUAN

Buku Teks Seni Muzik Tingkatan 2 Sekolah Seni Malaysia (SSeM) merupakan kesinambungan daripada penerbitan buku teks Tingkatan 1 SSeM. Selain buku teks, Program Penerbitan Buku Tekst bagi Kegunaan Tahun 2018 ini turut disertakan dengan DVD audio bagi membantu aktiviti pengajaran dan pembelajaran di sekolah. Kandungan buku teks ini berdasarkan Dokumen Standard Kurikulum dan Pentaksiran (DSKP) yang telah dikeluarkan oleh Bahagian Pembangunan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia bagi memenuhi kehendak Kurikulum Seni Muzik Sekolah Menengah Rendah SSeM dan menepati hasrat Falsafah Pendidikan Kebangsaan. Selain itu, matlamat pembelajaran seni muzik adalah untuk melahirkan insan yang seimbang dan kreatif, berilmu dan berkemahiran dalam bidang muzik, berketerampilan dan mempunyai jati diri serta dapat menghargai dan menikmati kesenian ciptaan Tuhan secara intelektual. Di samping itu, hasrat kurikulum untuk melahirkan murid yang mempunyai kemahiran abad ke-21 seperti berdaya tahan, mahir berkomunikasi, pemikir dan bersifat ingin tahu turut diselitkan secara tidak langsung dalam kandungan buku teks ini.

Buku teks ini ditulis dan disusun dengan teliti agar menjadi pelengkap kepada mata pelajaran Seni Muzik bagi murid Tingkatan 2 Sekolah Seni Malaysia. Tumpuan diberikan kepada perkembangan kognitif, psikomotor dan afektif murid semasa menyediakan buku teks ini. Terdapat enam bidang pembelajaran dalam buku teks ini, iaitu Muzik, Budaya dan Masyarakat, Ensemبل Vokal, Ensemبل Muzik Malaysia, Teori Muzik, Ekspresi Kreatif dan Alat Muzik Utama. Penulis telah membina setiap unit dengan teliti agar dapat memudahkan aktiviti pengajaran dan pembelajaran. Setiap unit dimulakan dengan halaman rangsangan yang bertujuan menarik minat murid terhadap isi pembelajaran. Dalam setiap unit terdapat kandungan pembelajaran, aktiviti, latihan serta penilaian. Selain itu, ikon seperti Bermain Muzik, Audio, Karya Muzik, Bernyanyi, Mari Menulis, Ulasan, Dunia Muzik serta Permainan ditulis dan disusun sebagai penyendal antara teks dengan grafik bagi membolehkan murid menguasai dan mengaplikasikan pengetahuan, kefahaman dan kemahiran dalam bidang muzik yang telah dipelajari. Elemen merentas kurikulum (EMK) juga diberikan penekanan dalam penulisan buku teks ini selain elemen-elemen Kemahiran Berfikir Aras Tinggi (KBAT) bertujuan untuk melahirkan murid yang boleh berfikir secara rasional dan kreatif. Di samping itu, buku ini juga diselitkan dengan info dan nota guru sebagai rujukan semasa aktiviti pengajaran dan pembelajaran.

Selain aktiviti yang disediakan dalam buku teks ini, guru digalakkan menggunakan kreativiti sendiri untuk menyesuaikan bahan dan mempelbagaikan aktiviti mengikut situasi persekitaran dalam proses pengajaran dan pembelajaran. Semua aktiviti ini boleh dilakukan di dalam kelas

atau di luar kelas. Penulis berharap agar pakej buku teks *Seni Muzik Tingkatan 2* dapat membantu untuk memenuhi keperluan dan kehendak pendidikan peringkat sekolah menengah rendah terutamanya murid Tingkatan 2 Sekolah Seni Malaysia. Buku teks *Seni Muzik Tingkatan 2* diharap dapat dijadikan asas untuk membantu melahirkan modal insan yang cemerlang dalam mengamalkan nilai murni melalui kesenian muzik serta mampu menyumbangkan idea secara positif kepada bidang kesenian di Malaysia.

Hasrat dan harapan penulis agar buku teks ini dapat digunakan sebagai bahan rujukan kepada guru dan rakan bimbing kepada murid dalam menjayakan aktiviti pengajaran dan pembelajaran di dalam kelas. Penting bagi seseorang guru menghayati DSKP dan memahami penggunaan buku teks agar pengajaran dan pembelajaran akan menjadi lebih terancang. Guru boleh merujuk nota guru di bahagian bawah setiap unit dalam sesi pembelajaran. Selain itu, nota guru juga turut mencadangkan beberapa aktiviti yang boleh dilakukan oleh guru. Namun, guru boleh menggunakan kreativiti sendiri dalam mengendalikan aktiviti yang sesuai dengan kandungan pembelajaran.

Ensembel muzik tradisional yang diketengahkan dalam buku ini merupakan cadangan daripada penulis. Oleh itu, guru boleh menggunakan ensembel lain yang bersesuaian mengikut keberadaan alat di sekolah bagi memenuhi standard pembelajaran. Penilaian ensembel ini berdasarkan persembahan murid dan alat muzik yang digunakan. Selain itu, terdapat pelbagai perisian muzik di pasaran seperti Sonar, Cubase, Pro Tools, Logic Pro dan sebagainya. Buku ini menggunakan perisian FL Studio sebagai contoh. Walau bagaimanapun, guru boleh menggunakan mana-mana perisian yang sesuai bagi memenuhi standard pembelajaran. Audio yang disediakan merupakan panduan guru untuk digunakan di dalam kelas, namun guru boleh menggunakan audio atau kaedah lain yang dirasakan sesuai. Audio yang digunakan untuk buku teks ini merupakan hak cipta terpelihara. Guru diharapkan dapat membuat persediaan sebelum memulakan sesi pembelajaran agar murid dapat belajar dalam suasana yang menyeronokkan, sejajar dengan konsep *fun learning* seperti yang diuar-uarkan oleh pihak Kementerian Pendidikan Malaysia.

**Amir Hamzah bin Nordin
Wilson Stephen Tingon
Mohd Dzurri bin Bachok**

Penerangan Ikon

Audio

Senarai lagu yang dapat membantu murid dalam pembelajaran di dalam kelas.

Bermain Muzik

Aktiviti bermain alat muzik moden atau tradisional.

Karya Muzik

Aktiviti menghasilkan karya muzik dengan menggunakan komputer.

Bernyanyi

Aktiviti bernyanyi.

Ulasan

Aktiviti membuat ulasan persembahan yang ditonton.

Dunia Muzik

Maklumat tambahan yang menarik mengenai tajuk atau subtajuk yang dipelajari oleh murid.

Mari Menulis

Aktiviti menulis atau membuat ulasan.

Permainan

Permainan menarik yang boleh dilakukan bagi membolehkan murid lebih mudah memahami tajuk atau subtajuk yang dipelajari.

Standard pembelajaran

• Bimbing murid

SP

Nombor standard pembelajaran bagi tajuk yang berkaitan.

Nota guru

Kemahiran Berfikir Aras Tinggi.

EMK:

Elemen Merentas Kurikulum

Abad ke-21:

Kemahiran Abad ke-21

Nombor Audio

Nombor audio yang menunjukkan penggunaan audio pada aktiviti tertentu.

UNIT
1

PERPADUAN DAN KEHARMONIAN

Penghasilan Ton

Penghasilan ton dipengaruhi oleh kemahiran penggunaan dan pengawalan organ vokal, iaitu mulut, bibir, rahang dan lidah.

Latihan untuk Penghasilan Ton:

- Menguap dengan bunyi ‘ah’.
- Mengajuk bunyi siren, bunyi angin, bunyi burung, bunyi kereta api bergerak, bunyi enjin motosikal dan siulan.
- Bercakap atau bernyanyi seperti suara kanak-kanak, suara perempuan dan suara lelaki dewasa.
- Latihan nyanyian penghasilan ton (a, e, i, o, u).
- Glissando vokal dengan sebutan ‘O’ dari pic tinggi ke pic rendah atau sebaliknya.

Penghasilan Ton dalam Nyanyian

Sebutan dalam nyanyian amat perlu bagi melafazkan perkataan atau lirik dengan jelas semasa bernyanyi agar difahami oleh pendengar. Faktor penting ialah pembentukan mulut. Hal ini bagi menghasilkan sebutan bunyi huruf vokal dan konsonan dengan baik.

Dinamik	Fermata	Fine
 <i>p</i> Lembut	<i>f</i> Kuat	 Menangguhan tempo muzik seketika pada not atau tanda rehat mengikut jangka masa tertentu.

Latihan Penghasilan Ton

Gunakan sebutan bunyi vokal a, e, i, o, u atau bunyi konsonan ch, dh, fh, kh, la, ma dan sebagainya.

(a)

1

(b)

2

(c)

3

Tanah Pusaka
Audio 4: Suara 1
Audio 5: Instrumental Suara 1
Audio 6: Minus One

Suara 1

Balada

Tanah Pusaka

4 → 6

Ciptaan: Ahmad Merican
Lirik: Dol Ramli

1 = 80

A C Dm Em Dm C C[#] Dm G

Sung - guh ge - mi-lang neg - ri - ku Yang ku - pu - ja oh ta-nah Ma-lay - sia
man mak-mur ka - ya ra - ya Sla-ma la - ma hi - dup ma - ju ja - ya

5 F G C C/B Am Dm G **I** C

Di me - ra - ta du - nia Ha - rum se - mer-bak na - ma-mu oh Ma-lay - sia A -
Oh ta - nah pu - sa - ka Ne - ga - ra - ku yang ber - dau - lat dan mer - de -

9 **I** C C⁷ **B** F G C Am Dm G

f ka Ta - nah pu - sa - ka ber - tu - ah Ber - ba - gai bang - sa di da - lam -

13 C C⁷ F G C Am D⁷

f nya Hi - dup da - mai dan ber - sa - ma Ber - te - kun ker - ja tuk Ma - lay -

17 G **C** C Dm Em Dm C C[#]

f sia Mu - suh me - lang - gar ku - gem - pur Sung - guh re - la ku - gu - gur ke - ra -

21 Dm G F G C Am Dm G

na Kau ta - nah pu - sa - ka Bi - ar pu - tih tu - lang ja - ngan pu - tih ma -

25 C Dm rit..... G C

ta Bi - ar pu - tih tu - lang ja - ngan pu - tih ma - **f** ta Fine

1.1.1
(i, ii, iii, iv)

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio lagu *Tanah Pusaka* suara 1 sebelum bernyanyi.
- Bimbing murid menyanyikan lagu *Tanah Pusaka* suara 1 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Tanah Pusaka*.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Patriotik

Nilai Not dan Garis Leger

Garis leger → Garisan tambahan yang ditulis di atas atau di bawah baluk.

Kedudukan not dalam klef trebel dan klef bes sehingga dua garis leger.

The diagram illustrates the placement of ledger lines relative to the staff. In the Treble Clef staff, three ledger lines are shown below the staff, each labeled 'A', 'B', and 'C' from left to right. In the Bass Clef staff, three ledger lines are shown above the staff, also labeled 'A', 'B', and 'C' from left to right. Red dashed circles highlight these ledger lines, with arrows pointing to them from the text labels.

Salin semula keratan skor di bawah dalam buku manuskrip.

(a) Klef trebel

(b) Klef bes

(c) Klef trebel dan bes

Latihan

1. Namakan setiap not berikut.

(a)

Not F (i) _____ (ii) _____ (iii) _____ (iv) _____ (v) _____

(b)

Not A (i) _____ (ii) _____ (iii) _____ (iv) _____ (v) _____

2. Tulis jenis not yang betul berdasarkan meter di tempat yang bertanda *.

(a)

(b)

3.1.1
(i, ii, iii, iv)
3.1.11

- Bimbing murid mengenali nama, nilai dan bentuk not.
- Minta murid membuat latihan dalam buku manuskrip.

Register Suara

Setiap penyanyi boleh bernyanyi dengan pic paling rendah dan pic paling tinggi. Penukaran register suara berlaku apabila bernyanyi melalui beberapa proses penukaran ton dan kualiti suara, terutamanya apabila bergerak dari pic rendah ke pic yang lebih tinggi. Pengetahuan tentang register suara membantu mendapatkan kualiti nyanyian yang lebih baik.

Suara dada → Sesuai untuk nyanyian berpic rendah.
(chest voice)

Suara tengah → Suara antara suara dada dengan suara kepala yang mengubah resonans
(middle voice) dengan meletakkan bunyi yang bergema dan berpic sedikit tinggi daripada suara dada dan suara kepala.

Suara kepala → Suara ini sesuai untuk nyanyian berpic tinggi.
(head voice)

Cuba bernyanyi bermula dengan pic paling rendah sehingga paling tinggi serta guna suara dada, suara tengah dan suara kepala mengikut pic.

Suara dada	Suara tengah	Suara kepala

Latihan Suara

Gunakan sebutan bunyi vokal a, e, i, o, u atau bunyi konsonan ch, dh, fh, kh, la, ma dan sebagainya.

7

(a)

8

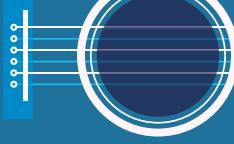
(b)

9

(c)

10

(d)

Tanah Pusaka

Audio 11: Suara 2

Audio 12: Instrumental Suara 2

Suara 2

Tanah Pusaka

11 → 12

Ciptaan: Ahmad Merican

Lirik: Dol Ramli

Gubahan semula: Dzurri

A

J=80

Sung - guh ge - mi-lang neg - ri - ku Yang ku - pu - ja oh ta-nah Ma-lay - sia
man mak-mur ka - ya ra - ya Sla-ma la - ma hi-dup ma-ju ja - ya

5 Di me - ra - ta du - nia Ha-rum se - mer-bak na - ma-mu oh Ma-lay - sia A -
Oh ta-nah pu - sa - ka Ne - ga - ra - ku yang ber - dau - lat dan mer-de -

9 [2.] **B**

ka Ta - nah pu - sa - ka ber - tu - ah Ber - ba - gai bang - sa di da - lam -

13 nya Hi - dup da - mai dan ber - sa - ma Ber - te - kun ker - ja tuk Ma-lay -

17 **C**

sia Mu - suh me - lang - gar ku - gem - pur Sung - guh re - la ku - gu - gur ke - ra -

21 na Kau ta - nah pu - sa - ka Bi - ar pu - tih tu - lang ja - ngan pu - tih ma -

25 rit.....

ta Bi - ar pu - tih tu - lang ja - ngan pu - tih ma - ta

Fine

1.1.1
(i, ii, iii, iv)

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio lagu *Tanah Pusaka* suara 2 sebelum bernyanyi.
- Bimbing murid menyanyikan lagu *Tanah Pusaka* suara 2 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Tanah Pusaka*.
- Gunakan audio 6 untuk minus one *Tanah Pusaka*.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Patriotik

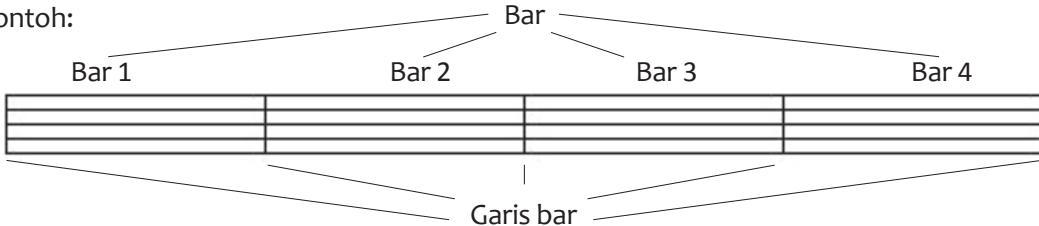

Bar dan Garis Bar

Bar → Ruang yang membahagikan jumlah nilai not mengikut detik berdasarkan meter.

Garis bar → Garisan yang memisahkan satu bar dengan bar yang lain.

Contoh:

Meter

Angka atas → Bilangan detik dalam satu bar.

Angka bawah → Jenis not.

1. Meter $\frac{2}{2}$ menunjukkan kiraan dua detik minim setiap bar.

2. Meter $\frac{3}{2}$ menunjukkan kiraan tiga detik minim setiap bar.

3. Meter $\frac{4}{2}$ menunjukkan kiraan empat detik minim setiap bar.

4. Meter $\frac{3}{8}$ menunjukkan kiraan tiga detik kuaver setiap bar.

Latihan

1. Tulis meter yang betul.

- (a)
- (b)
- (c)
- (d)

2. Letakkan garis bar berdasarkan meter.

- (a)
- (b)
- (c)
- (d)

Menyusun Corak Irama Ikut Meter Sepanjang Empat Bar.

1. Murid dibahagikan kepada beberapa kumpulan. Ketua kumpulan diarahkan mengambil kad yang telah ditulis meter $\frac{2}{2}, \frac{3}{2}, \frac{4}{2}$ atau $\frac{3}{8}$.
2. Ahli kumpulan menulis corak irama berdasarkan meter sepanjang empat bar tanpa tanda rehat di helaian kertas lain yang disediakan.
3. Setelah membina corak irama tersebut, mereka perlu menepuk corak irama yang ditulis.
4. Pusingan seterusnya, setiap kumpulan menukar kad meter dan membina corak irama.
5. Permainan ini boleh diteruskan dengan menggunakan tanda rehat.
6. Pemenang ditentukan berdasarkan kumpulan yang paling banyak membina corak irama dan menepuk dengan betul.

3.1.2 (i, ii, iii)

- Sediakan kad meter dan kertas untuk permainan.

Abad ke-21: Kerja sepasukan

: Menilai

Gamelan Melayu

Muzik gamelan Melayu atau gamelan Terengganu bermula apabila Istana Pahang menerima set gamelan dari Riau-Lingga pada tahun 1800-an. Muzik ini pertama kali dimainkan di Pekan pada tahun 1811 semasa perkahwinan Tengku Hussin, anakanda Sultan Abdul Rahman dari Riau dengan Wan Esah, adinda Bendahara Ali dari Pahang. Joget gamelan Pahang melalui zaman kegemilangannya di Pahang pada zaman Sultan Ahmad pada abad ke-19.

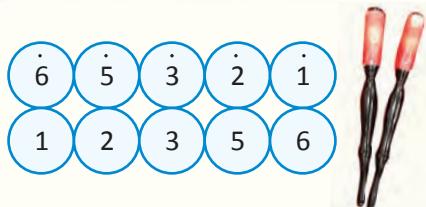
Walau bagaimanapun, popularitinya semakin merosot setelah kemangkatan Sultan Ahmad. Muzik gamelan ini dibawa ke Istana Terengganu apabila puteri Sultan Ahmad, Tengku Ampuan Mariam berkahwin dengan Tengku Sulaiman (Sultan Sulaiman) dari Terengganu pada tahun 1913. Sejak itu, muzik gamelan dimainkan di Istana Terengganu dan dikenali sebagai joget gamelan Terengganu. Dari segi tradisi, muzik gamelan Terengganu merupakan muzik tradisi istana dan hanya dipersembahkan untuk hiburan kerabat diraja dan dalam upacara istana.

Muzik gamelan mula dibawa keluar dari istana oleh Tan Sri Mubin Sheppard pada tahun 1970-an. Sejak itu, beberapa pengubahsuaian dalam ciri kemelayuannya telah berlaku terhadap muzik ini. Pada tahun 1973, set gamelan yang ada di Terengganu dibawa kembali ke Pahang. Kini, gamelan Melayu dikenali sebagai gamelan Pahang. Set gamelan tersebut telah dipertanggungjawabkan kepada Lembaga Muzium Negeri Pahang untuk pemuliharaan alat dan kesenianya serta persembahan ketika acara rasmi dan adat istiadat.

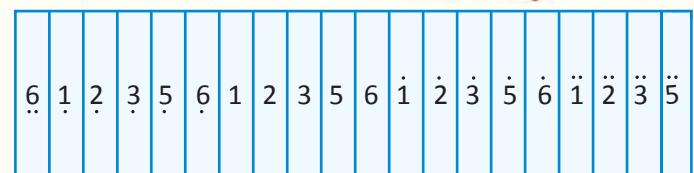

Alat Gamelan Melayu

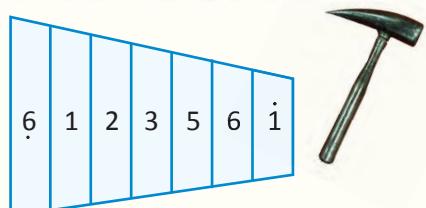
1. Bonang/Keromong

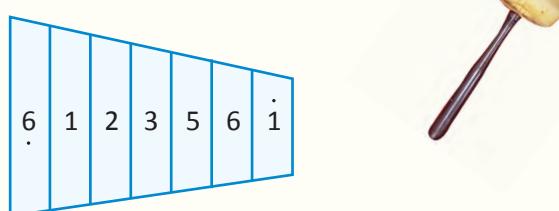
2. Gambang

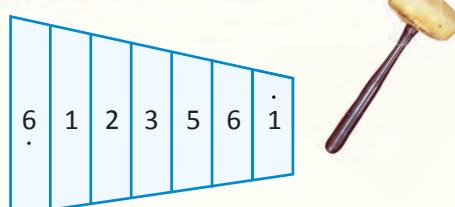
3. Saron Pekin/Saron Penerus

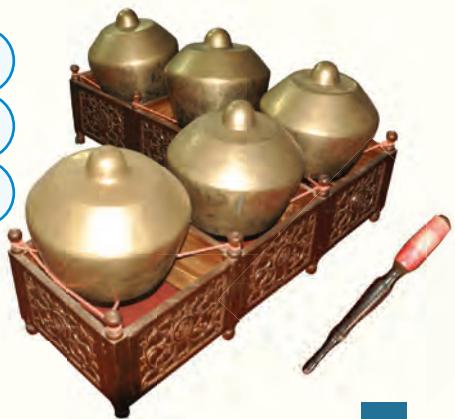
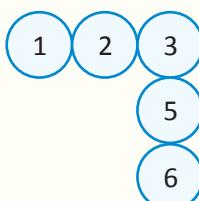
4. Saron Baron

5. Saron Demong

6. Kenong

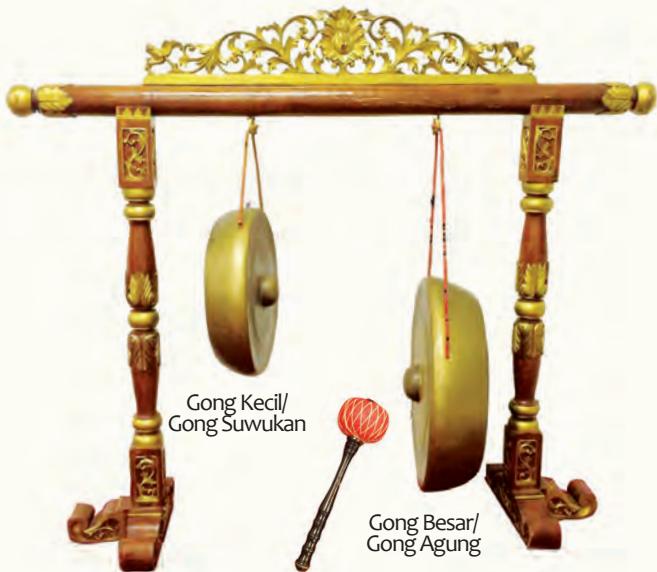

7. Gendang

t - tak   d - dung

8. Gong

Simbol-simbol yang terdapat dalam gamelan Melayu

— atau • > Rehat

Terdapat penggunaan simbol yang berlainan berdasarkan tempat dan kumpulan gamelan.

< —> Gong kecil/gong suwukan

Gong besar/gong agung < —>

t > Tak (bunyi gendang)

Dung (bunyi gendang) < —> d atau D

Teknik Permainan Pukulan:

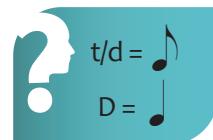
- Ngembiang (pukulan bertingkah) → Bonang/keromong.
- Mipil (pukulan serentak) → Saron baron dan saron demong.
- Pukulan berganda → Gambang dan saron pekin.
- Perdam (mematikan gema) → Saron pekin, saron baron dan saron demong.

Latihan

Bonang, gambang, saron pekin, saron baron, saron demong.

| 3 3 5 6 | 5 3 2 1 | 1 2 3 3 | 5 5 6 3 |

Kenong.

| 3 3 5 6 | 5 3 2 1 | 1 2 3 3 | 5 5 6 3 |

Gong kecil dan gong besar (suwukan dan agung).

| 3 3 5 6 | 5 3 2 1 | 1 2 3 3 | 5 5 6 ③ |

Gendang.

| -t -t -t dd | -t -t -t dt | -t -t -t dd | -t -t tt D |

Set asal gamelan Melayu yang terdapat di Muzium Sultan Abu Bakar, Pekan.

2.1.1 (i, ii, iii)

- Terangkan maksud sistem nombor dan simbol serta teknik permainan atau pukulan bagi setiap alat gamelan.

Abad ke-21: Kerja sepasukan

Audio 13: Latihan Pic (a)
 Audio 14: Latihan Pic (b)
 Audio 15: Latihan Pic (c)
 Audio 16: Latihan Dinamik (a)
 Audio 17: Latihan Dinamik (b)

Pic dan Dinamik

Pic ialah tinggi atau rendah bunyi yang dinyanyikan.

Latihan Dengar dan Nyanyi

Dengarkan audio dan bernyanyi mengikut skor muzik di bawah.

- Dengar
- Nyanyi

13

(a)

14

(b)

15

(c)

Latihan dengan Dinamik Lembut (*p*) dan Kuat (*f*)

Dengarkan audio dan bernyanyi mengikut skor muzik di bawah.

16

(a)

17

(b)

Tanah Pusaka

Audio 18: Suara 1 dan 2

Audio 19: Instrumental Suara 1 dan 2

18

19

Suara 1 dan 2

Tanah Pusaka

Balada

A

♩=80

Suara 1   C   Dm   Em   Dm   C   C♯   Dm   G
 Sung - guh ge - mi-lang neg - ri - ku   Yang ku-pu - ja oh ta-nah Ma-lay - sia
 man mak-mur ka - ya ra - ya Sla-ma la - ma hi-dup ma-ju ja - ya

Suara 2   Sung - guh ge - mi-lang neg - ri - ku   Yang ku-pu - ja oh ta-nah Ma lay - sia
 man mak-mur ka - ya ra - ya Sla-ma la - ma hi-dup ma-ju ja - ya

5   F   G   C   C/B Am   Dm   G   1.
 Suara 1   Di me-ra - ta du - nia Ha-rum se - mer-bak na - ma-mu oh Ma-lay - sia A -
 Oh ta-nah pu-sa - ka Ne-ga - ra - ku yang ber-dau-lat dan mer-de -

Suara 2   Di me-ra - ta du - nia Ha-rum se - mer-bak na - ma-mu oh Ma-lay - sia A -
 Oh ta-nah pu-sa - ka Ne-ga - ra - ku yang ber-dau-lat dan mer-de -

B

9   2. C   C⁷   F   G   C   Am   Dm   G
 Suara 1   f ka Ta - nah pu - sa - ka ber - tu - ah Ber - ba - gai bang - sa di da - lam -
 p

Suara 2   f ka Ta - nah pu - sa - ka ber - tu - ah Ber - ba - gai bang - sa di da - lam -
 p

13   C   C⁷   F   G   C   Am   D⁷
 Suara 1   f nya Hi - dup da - mai dan ber - sa - ma Ber - te - kun ker - ja tuk Ma-lay -
 p

Suara 2   f nya Hi - dup da - mai dan ber - sa - ma Ber - te - kun ker - ja tuk Ma-lay -
 p

C

17 G C Dm Em Dm C C[#]

Suara 1 sia Mu - suh me-lang-gar ku-gem - pur Sung-guh re - la ku - gu-gur ke - ra -

Suara 2 sia Mu - suh me-lang-gar ku-gem - pur Sung-guh re - la ku - gu-gur ke - ra -

21 Dm G F G C Am Dm G

Suara 1 na Kau ta - nah pu - sa - ka Bi - ar pu - tih tu - lang ja - ngan pu - tih ma -

Suara 2 na Kau ta - nah pu - sa - ka Bi - ar pu - tih tu - lang ja - ngan pu - tih ma -

25 C Dm rit..... G C

Fine

Suara 1 ta Bi - ar pu - tih tu - lang ja - ngan pu - tih ma - ta

Suara 2 ta Bi - ar pu - tih tu - lang ja - ngan pu - tih ma - ta

1.1.1
(i, ii, iii, iv)

- Bahagikan murid kepada dua kumpulan untuk suara 1 dan suara 2.
- Bimbang dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio lagu *Tanah Pusaka* sebelum menyanyikan lagu *Tanah Pusaka* suara 1 dan 2.
- Bimbang murid menyanyikan lagu *Tanah Pusaka* suara 1 dan 2 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Tanah Pusaka*.
- Gunakan audio 6 untuk minus one *Tanah Pusaka*.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Patriotik

Muzik dan Komputer

Digital audio workstation (DAW) ialah satu sistem rakaman berdasarkan komputer secara digital yang dirancang untuk menggantikan studio analog. DAW memiliki segala kemampuan seperti rakaman pelbagai runut (multitrack recording) dan main semula (playback) serta penggunaan pelbagai kesan (effects) untuk proses adunan (mixing) seperti compressor, reverb dan EQ. Secara amnya DAW digunakan untuk proses rakaman, pengubahsuaian dan penyuntingan audio.

Komponen DAW	Fungsi
Komputer	Merakam, memproses, menyunting dan menyimpan audio. Bagi mendapatkan hasil yang terbaik, gunakan komputer dengan spesifikasi yang tinggi.
Perisian/Aplikasi	Pengendali komputer dalam melakukan rakaman, pemrosesan dan suntingan audio. Biasanya sudah dilengkapi dengan pemalam (plug-in) seperti compressor, reverb, EQ, amp simulator, drum replacement dan sebagainya.
Digital Audio Interface	Peranti ini sangat penting dalam melakukan proses rakaman untuk menghubungkan sumber audio ke komputer.
Peranti Tambahan	Membantu untuk menghasilkan sesbuah rakaman seperti DI Box, MIDI interface, mixer, mikrofon, monitor speaker dan fon kepala (headphone) dan pre amp.

Contoh sambungan ringkas DAW.

Contoh peranti yang digunakan dalam proses rakaman.

5.1.1

- Minta murid melayari Internet untuk mencari maklumat tambahan berkenaan dengan perisian DAW.

EMK: Sains dan teknologi

Abad ke-21: Bermaklumat

Gamelan

Latihan

Mainkan skor di bawah dengan bimbingan guru. Letakkan simbol yang telah dipelajari di tempat yang sesuai.

(a) | 1 1 2 2 | 3 3 5 5 | 6 3 5 1 | 3 5 3 5 |

(b) | . 5 5 2 | 3 2 1 3 | . 3 1 3 | 5 3 2 3 |

(c) | 5 3 2 1 | 1 2 2 1 | 3 2 1 6 | 5 3 2 2 |

(d) | . 1 2 3 | 5 5 6 6 | . 2 1 6 | 5 3 2 5 |

TIMANG BURUNG

| - 5 5 2 | 3 2 3 5 | - 3 5 6 | 5 3 2 5 |
 - t - t - d D - t - d D - t - t - d D - t - d D

| - 5 5 2 | 3 2 3 5 | - 3 5 6 | 5 3 2 3 |
 - t - t - d D - t - d D - t - t - d D - t - d D

| - 3 2 1 | 1 2 3 1 | 3 2 1 1 | 5 6 1 2 |
 - t - t - d D - t - d D - t - t - d D - t - d D

BUKA

| - 2 2 3 | 6 5 3 2 | 3 2 1 1 | 5 5 3 5 |
 - t - t - t - d dd - t - d D - t - t - d dd - t - d D

2.1.1
(i, iii, iv)

- Terangkan maksud simbol dan istilah “buka” dan “ritard” dalam permainan gamelan.

Abad ke-21: Kerja sepasukan

Penilaian 1

1. Nyatakan satu contoh latihan vokal untuk penghasilan ton.

2. Namakan tiga jenis register suara yang digunakan dalam nyanyian.

(a) (b) (c)

3. Berikan dua dinamik yang anda tahu.

(a) (b)

4. Apakah nama garisan tambahan yang digunakan di atas atau di bawah baluk?

5. Apakah peranan garis bar?

6. Letakkan garis bar berdasarkan meter bagi keratan skor di bawah.

A musical staff labeled '(a)' at the beginning. It features a treble clef and a '2/2' time signature. The notes include quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes, with a bar line and a repeat sign at the end.

(b)

$\text{♩} = 100$

The musical score consists of a single melodic line in 4/4 time. The tempo is marked as $\text{♩} = 100$. The melody begins with eighth-note pairs (A, B), followed by quarter notes (C, D), eighth-note pairs (E, F), quarter notes (G, H), eighth-note pairs (I, J), quarter notes (K, L), eighth-note pairs (M, N), and ends with quarter notes (O, P). The notes are primarily in the treble clef, with some bass clef notes appearing in the lower half of the staff.

A musical score for Exercise 1, Part C, featuring a treble clef, a common time signature, and a key signature of one sharp. The score consists of two measures of music. Measure 1 contains eighth-note patterns: the first measure has six eighth notes per group, and the second measure has five eighth notes per group. Measure 2 begins with a quarter note followed by a sixteenth-note pattern: the first measure has four groups of sixteenth notes, and the second measure has three groups of sixteenth notes.

7. Tulis meter yang betul.

A musical score for Exercise 1(a). It features a single treble clef staff. The first note is enclosed in a small square box. The subsequent notes are eighth notes and sixteenth notes, primarily in the key signature of B-flat major (two flats). The notes are grouped by vertical bar lines.

A musical staff starting with a treble clef. A small square box is positioned above the first note. The staff contains a series of notes: a eighth note, followed by a sixteenth note pair, a quarter note, a eighth note pair, a eighth note sharp, a quarter note, a eighth note pair sharp, a eighth note sharp, and a half note.

8. Namakan lima alat gamelan.

- (a) _____ (b) _____ (c) _____
(d) _____ (e) _____

9. Apakah fungsi muzik gamelan pada masa kini?

10. Apakah peranan yang dimainkan oleh Tan Sri Mubin Sheppard terhadap muzik gamelan?

---

11. DAW ialah akronim bagi _____

12. Nyatakan empat komponen utama DAW.

- (a) _____ (b) _____
(c) _____ (d) _____

13. Namakan peranti-peranti di bawah.

(a) _____

(b) _____

(c) _____

(d) _____

(e) _____

(f) _____

UNIT
2

CINTA KEPADA NEGARA

- Audio 20: Latihan Suara 1 (a)
 Audio 21: Latihan Suara 1 (b)
 Audio 22: Latihan Suara
     Legato dan Staccato 2 (a)
 Audio 23: Latihan Suara
     Legato dan Staccato 2 (b)
 Audio 24: Latihan Suara Arpegio 3 (a)
 Audio 25: Latihan Suara Arpegio 3 (b)
 Audio 26: Latihan Suara Dinamik
     p dan **f** 4 (a)
 Audio 27: Latihan Suara Dinamik
     p dan **f** 4 (b)

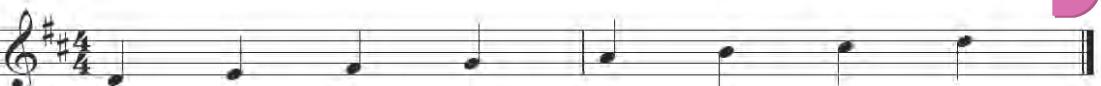

Latihan Suara

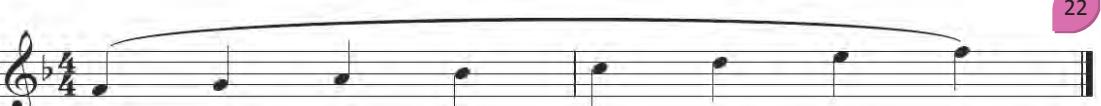
Gunakan sebutan bunyi vokal a, e, i, o, u atau bunyi konsonan ch, dh, fh, kh, la, ma dan sebagainya.

1. Latihan suara.

(a)

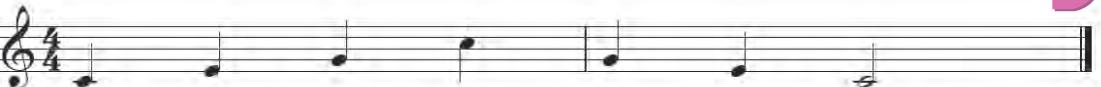
(b)

2. Latihan suara dengan cara legato dan staccato.

(a)

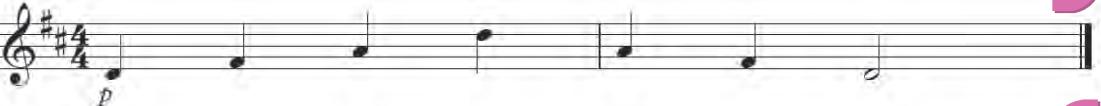
(b)

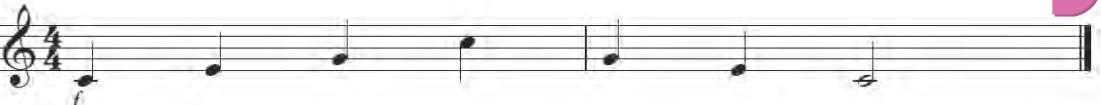
3. Latihan suara dengan arpeggio dengan sebutan.

(a)

(b)

4. Latihan suara dengan dinamik **p** dan **f**.

(a)

(b)

Malaysia Tanah Airku
Audio 28: Suara 1
Audio 29: Instrumental Suara 1
Audio 30: Minus One

Suara 1

Malaysia Tanah Airku

28 → 30

Ciptaan: Johar Bahar

Lirik: Johar Bahar

Gubahan semula: Dzurri

A =80 G C D D⁷ G

p Ma-lay-sia oh ta-nah a-ir - ku Ta-nah tem - pat tum-pah da - rah - ku Neg-ri

5 E E⁷ Am A A⁷ D

e - lok a-mat ku - cin - ta Yang ku - pu - ja se-pan-jang ma - sa Sa-wah-

B G C D D⁷ G

mu ter-ben-tang me-lu - as Tum-buh tum - bu-han hi-jau me-ren-dang Bu-kit-

13 E E⁷ Am C D G

mu lu-rus-nya ter-ben - tang Tak je - mu ma-ta - ku me-man-dang Sung-guh

C D G D G

in - dah di Ma - lay - sia Neg-ri yang ka - ya ra - ya Tem-pat

21 E Am A A⁷ D

pu - sat ber-ni - a - ga Ter-ke - nal di se - lu - ruh du - nia Ma-lay-

D G C D D⁷ G

p sia neg-ri - ku Ma-lay - sia Pu-sa - ka ting - ga - lan mo - yang - ku Te - tap

29 E E⁷ Am C D G

sen - to - sa hi - dup mer-de - ka Ma-lay - sia oh ta-nah a - ir - ku

Fine

1.1.1
(i, ii, iii, iv)

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio lagu *Malaysia Tanah Airku* sebelum menyanyikan lagu suara 1.
- Bimbing murid menyanyikan lagu *Malaysia Tanah Airku* suara 1 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Malaysia Tanah Airku*.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Patriotik

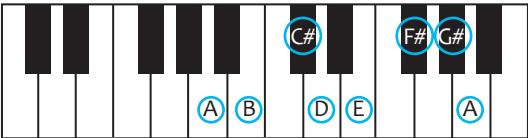

:Mengaplikasi

Skel Major

Skel ialah susunan not menaik atau menurun secara bertangga dalam satu nada.

1. Skel A major.

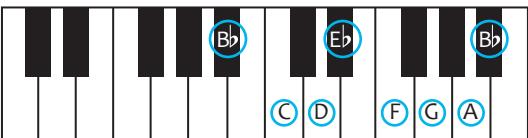

Skel A major menaik.

Dengan tanda nada

Tanpa tanda nada

2. Skel B♭ major.

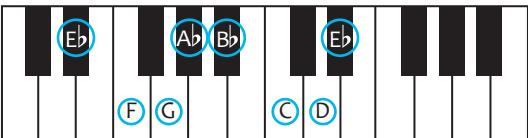

Skel B♭ major menaik.

Dengan tanda nada

Tanpa tanda nada

3. Skel E♭ Major.

Skel E♭ major menaik.

Jarak antara not

- Not 1 – 2, jarak 2 semiton
- Not 2 – 3, jarak 2 semiton
- Not 3 – 4, jarak 1 semiton
- Not 4 – 5, jarak 2 semiton
- Not 5 – 6, jarak 2 semiton
- Not 6 – 7, jarak 2 semiton
- Not 7 – i, jarak 1 semiton

Dengan tanda nada

Tanpa tanda nada

Latihan

1. Padankan tanda nada dengan nada yang diberikan.

Tanda
nada

Nada

E major

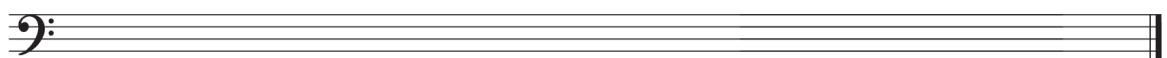
B major

A major

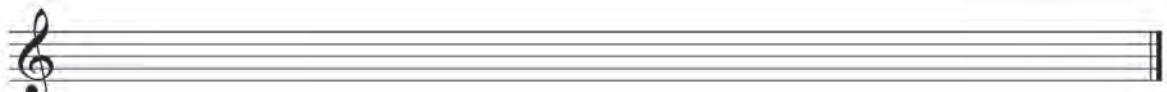
2. Tulis skel E major menaik dan menurun tanpa tanda nada.

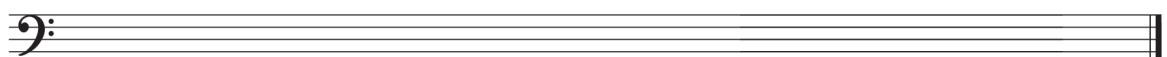
3. Tulis skel A major menaik dan menurun dengan tanda nada.

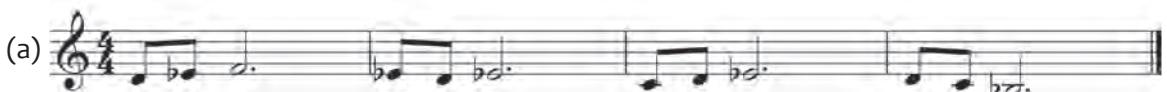
4. Tulis skel B major menaik dan menurun dengan tanda nada.

5. Tulis skel D major menaik dan menurun tanpa tanda nada.

6. Nyatakan nada petikan lagu di bawah.

Nada _____

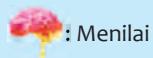
Nada _____

3.1.3
(i, ii, iv)

- Bimbing murid membina skel dengan dan tanpa tanda nada.
- Minta murid membuat latihan dalam buku manuskrip.

Abad ke-21: Pemikir

: Menilai

31 → 32

Malaysia Tanah Airku

Suara 2

♩=80 A

Ma-lay - sia ta-nah - ku Ta-nah tem - pat tum-pah da-rah-ku Oh Oh

6 Oh Yang ku-pu-ja se-pan-jang ma-sa mu ter-ben-tang me-lu-as ter-ben-tang me-lu-as II f

Tum - bu-han hi-jau me-ren - dang Oh Oh Oh Tak je - mu ma-ta-ku me-man

16 C

dang In - dah - nya oh Ma-lay - si - a Ka - ya ra - ya

21 D

Pu - sat nia - ga di du - ni - a du-ni-a Ma - lay - si -

26 a Pu - sa - ka ting-ga - lan mo - yang - ku Oh Oh Ch Ma-lay - Fine

31 sia oh ta - nah a - ir - ku

1.1.1
(i, ii, iii, iv)

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio lagu *Malaysia Tanah Airku* sebelum menyanyikan suara 2.
- Bimbing murid menyanyikan lagu *Malaysia Tanah Airku* suara 2 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Malaysia Tanah Airku*.
- Gunakan audio 30 untuk minus one *Malaysia Tanah Airku*.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Patriotik

: Mengaplikasi

Simbol dan Istilah

Fermata

Menangguhkan tempo muzik, memanjangkan nilai not atau tanda rehat mengikut suatu jangka masa tertentu.

Tekanan (accent)

Not yang ditanda dengan simbol > perlu dikuatkan.

Latihan Tekanan

Tepuk ikut corak irama dan kuatkan pada not yang bertanda >.

Tanda dan Isyarat

Segno → Berulang dari tanda

D.S. al fine → Berulang dari tanda hingga tamat

Dinamik

Dinamik ialah tahap kekuatan dan kelembutan sesuatu bunyi. Malah nyanyian yang disampaikan dengan menggunakan dinamik dapat mempengaruhi perasaan pendengar.

p	piano	lembut
mp	mezzo piano	ederlandan lembut
mf	mezzo forte	ederlandan kuat
f	forte	kuat
	crescendo	beransur kuat
	decrescendo	beransur lembut

Legato → Bersambung dan tidak terputus-putus

Staccato → Putus-putus

Tanda rehearsal (rehearsal mark) → Tanda abjad untuk memudahkan latihan

Slur → Dinyanyikan tanpa terputus

Malaysia Tanah Airku

33 → 34

Suara 1 dan 2

Ciptaan: Johar Bahar
Lirik: Johar Bahar
Gubahan semula: Dzurri

A

=80

Suara 1: G C D D⁷ G E E⁷

Suara 2: *p* Ma-lay-sia oh ta-nah a-ir-ku Ta-nah tem-pat tum-pah da-rah-ku Neg-ri e-lok a-mat ku-cin-

Suara 1: Ma-lay-sia ta-nah-ku Ta-nah tem-pat tum-pah da-rah-ku Oh Oh

B

6 Am A A⁷ D G C D

Suara 1: ta Yang ku-pu-ja se-pan-jang ma-sa Sa-wah-mu ter-ben-tang me-lu-as Tum-buh

Suara 2: *p* Oh Yang ku-pu-ja se-pan-jang ma-sa muter-ben-tang me-lu-as ter-ben-tang me-lu-as

II D⁷ G E E⁷ Am C D

Suara 1: tum-bu-han hi-jau me-ren-dang Bu-kit-mu lu-rus-nya ter-ben-tang Tak je-mu ma-ta-ku me-man-

Suara 2: Tum-bu-han hi-jau me-ren-dang Oh Oh Oh Tak je-mu ma-ta-ku me-man-

C

16 G D G D G

Suara 1: dang Sung-guh in-dah di Ma-lay-sia Neg-ri yang ka-yra-ya Tem-pat

Suara 2: dang In-dah-nya oh Ma-lay-si-a Ka-yra-ya

D

21 E Am A A⁷ D G C

Suara 1: pu-sat ber-ni-a-ga Ter-ke-nal di se-lu-ruh du-nia Ma-lay-sia neg-ri-ku Ma-lay-

Suara 2: Pu-sat nia-ga di du-ni-a du-ni-a Ma-lay-si-

26 D D⁷ G E E⁷ Am

Suara 1: sia Pu-sa-ka ting-ga-lan mo-yang-ku Te-tap sen-to-sa hi-dup mer-de-ka Ma-jay-

Suara 2: a Pu-sa-ka ting-ga-lan mo-yang-ku Oh Oh Oh Ma-jay-

31 C D G

Suara 1: sia oh ta-nah a-ir-ku

Suara 2: oh ta-nah a-ir-ku

Fine

1.1.1
(i, ii, iii, iv)

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio lagu *Malaysia Tanah Airku* sebelum menyanyikan suara 1 dan suara 2.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Malaysia Tanah Airku*.
- Gunakan audio 30 untuk minus one *Malaysia Tanah Airku*.

Orkestra Cina

Orkestra Cina moden atau *huayue tuan* telah wujud di negara China pada 1930-an. Walau bagaimanapun, ensemble yang lengkap hanya dibentuk pada tahun 1950-an. Pada tahun 1960-an, orkestra Cina menjadi popular di rantau Asia seperti di Taiwan, Hong Kong, Singapura dan Malaysia.

Orkestra Cina dipersembahkan pada majlis-majlis kebesaran dalam masyarakat Cina. Di samping itu, orkestra ini juga dipersembahkan kepada umum bagi tujuan hiburan. Di Malaysia, kelab atau persatuan orkestra Cina telah ditubuhkan oleh persatuan Cina dan sekolah.

Persembahan orkestra Cina terdiri daripada 8 hingga 35 orang atau lebih. Bagi kumpulan yang besar, orkestra akan dipimpin oleh seorang konduktor seperti orkestra barat. Dalam kebanyakan persembahan ini, mud lagu biasanya jenis riang dan meriah. Seperti orkestra barat, tempo lagunya berubah-ubah dan menggunakan pelbagai dinamik.

Kategori Alat Muzik Orkestra Cina

Kategori	Contoh Alat
Alat bertali yang digesek	Erhu, banhu, gaoihu, zhonghu, gehu, huqin, matouqin
Alat bertali yang dipetik	Pipa, liuqin, yueqin, ruan, sanxian, yangqin, guzheng
Alat tiup	Dizi, xiao, sheng, suona, guan, xun
Alat perkusi	Dagu, bo, luo, shimianluo, bangzi, muyu, banggu, yunluo, tanggu, bianzhong

Alat Muzik Orkestra Cina

Mengkategorikan Alat Muzik

Berdasarkan video persembahan orkestra Cina yang ditonton, namakan alat muzik yang dimainkan dalam orkestra Cina mengikut kategori. Murid dikehendaki melayari Internet untuk mencari maklumat tambahan.

Kategori Alat Muzik Orkestra Cina			
Alat Bertali (Digesek)	Alat Bertali (Dipetik)	Alat Tiupan	Alat Perkusi

Membanding Beza Orkestra Cina dengan Orkestra Barat

Persamaan	Perbezaan

4.1.1
(i - a, b, c,
d, e)

- Pertontonkan video persembahan orkestra barat dan orkestra Cina untuk membuat perbandingan.
- Minta murid melayari Internet untuk mencari maklumat berkaitan dengan orkestra Cina seperti latar belakang, genre muzik, alat muzik, fungsi muzik dan cara persembahan.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Patriotik

: Menganalisis

Skel Minor

Minor

Minor natural

Minor harmonik

Minor melodik

Skel A Minor Natural

Skel minor natural mempunyai not yang sama dengan skel relatif majornya.

Menaik   Menurun

1 2 3 4 5 6 7 1 7 6 5 4 3 2 1

Minor Relatif
C major - A minor
G major - E minor
F major - D minor

Minor Harmonik

Ciri-ciri skel minor harmonik ialah not yang ketujuh dinaikkan satu semiton sama ada skel menaik atau menurun.

1. Skel A minor harmonik tanpa tanda nada.

Menaik   Menurun

(a)

1 2 3 4 5 6 7 i 7 6 5 4 3 2 1

Menaik   Menurun

(b)

1 2 3 4 5 6 7 i 7 6 5 4 3 2 1

2. Skel E minor harmonik tanpa tanda nada.

Menaik   Menurun

(a)

1 2 3 4 5 6 7 i 7 6 5 4 3 2 1

Menaik   Menurun

(b)

1 2 3 4 5 6 7 i 7 6 5 4 3 2 1

3. Skel D minor harmonik tanpa tanda nada.

Latihan

Tulis skel menaik dan menurun tanpa tanda nada.

1. Skel A minor harmonik.

A blank musical staff consisting of five horizontal lines. It begins with a bass clef (F-clef) on the fourth line and ends with a double bar line and two repeat dots on the right side.

2. Skel D minor harmonik.

A blank musical staff consisting of five horizontal lines. A treble clef is positioned at the top left. The staff ends with a double bar line on the far right.

3. Skel E minor harmonik.

A blank musical staff consisting of five horizontal lines. A bass clef is positioned at the beginning of the staff.

4. Skel A minor harmonik.

A blank musical staff consisting of five horizontal lines. A treble clef symbol is positioned at the top left corner, indicating the pitch of the notes.

5. Skel E minor harmonik.

A blank musical staff consisting of five horizontal lines and four spaces, starting with a treble clef on the top line.

6. Skel D minor harmonik.

A blank musical staff consisting of five horizontal lines. A bass clef symbol is positioned at the left end of the staff.

3.1.4 (i, ii, iii, iv)

- Bimbing murid mencari minor relatif bagi nada major.
  - Bimbing murid membina skel dengan dan tanpa tanda nada.
  - Minta murid membuat latihan dalam buku manuskrip.

Abad ke-21: Pemikir

Gamelan

Latihan

Mainkan skor di bawah dengan bimbingan guru. Letakkan simbol yang telah dipelajari di tempat yang sesuai.

(a) | . 1 1 . | 2 2 6 6 | . 1 2 3 | 3 5 6 5 |

(b) | . 3 3 5 | 3 6 5 3 | . 3 5 6 | 3 3 5 5 |

(c) | 1 6 5 1 | 2 2 1 3 | 3 5 1 2 | 1 2 3 1 |

(d) | . 3 3 . | 6 5 3 5 | 5 6 3 2 | 2 2 3 1 |

TOGOK

| - 1 1 - | 1 5 6 ī | - ī 6 5 | 3 5 6 ī |
 - t - t - d D - t - d D - t - t - d D - t - d D

| - 5 3 5 | 3 5 6 ī | - ī 6 5 | 3 5 6 ī |
 - t - t - d D - t - d D - t - t - d D - t - d D

| ī 6 5 3 | 2 1 2 3 X | 5 3 2 1 | 1 2 3 ① |
 - t - t - d Dd - t - d dt - t - t - d dd - t - d D

BUKA

| - 1 1 - | 1 1 2 3 X | 5 3 2 1 | 1 2 3 ① |
 - t - t - d Dd - t - d dt - t - t - d dd - t - d D

2.1.1
(ii, iii, v)

- Bimbing murid bermain lagu Togok.
- Terangkan maksud simbol dan istilah “buka” dan “ritard” dalam permainan gamelan.

Abad ke-21: Kerja sepasukan

Menghasilkan Semula Skor Muzik

Salin semula skor muzik di bawah dalam buku manuskrip.

Putra Putri

Ciptaan: Jimmy Boyle

$\text{♩} = 100$

A

1. 1.

B

2. 2.

C

3.1.11

- Bimbing murid menyalin semula skor lagu Putra Putri dalam buku manuskrip.
  - Bimbing murid tentang makna tanda-tanda kromat, tanda tie, tanda akhiran pertama dan kedua serta tanda bar ulangan.

EMK·Patriotisme

Abad ke-21: Patriotik

Mengenali Perisian DAW

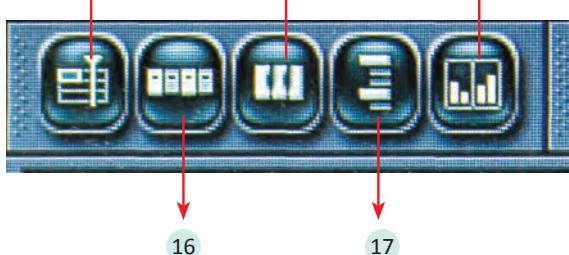
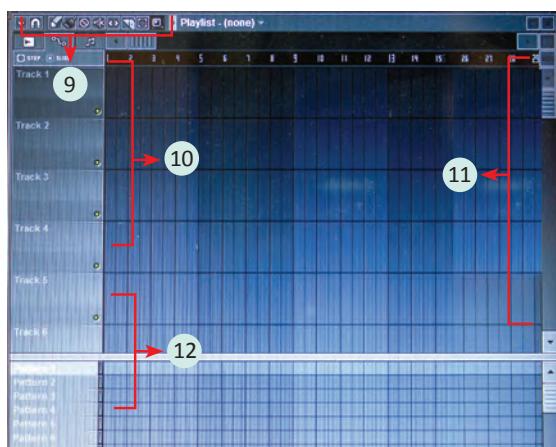
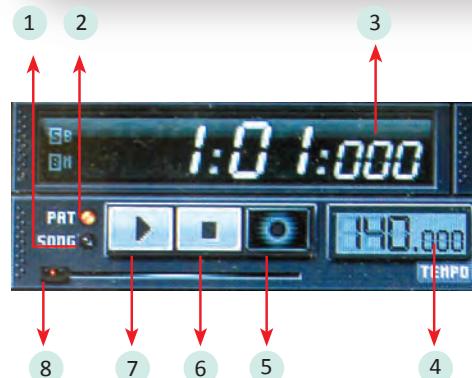
Terdapat banyak perisian DAW yang digunakan untuk menghasilkan sesebuah lagu atau kesan khas yang dihasilkan secara digital. Digital merujuk sistem pengoperasian menggunakan komputer. Segala data mempunyai format tersendiri yang akan dibaca oleh komputer.

Butang-butang penting dalam Perisian DAW

1	Songs Mode	Memainkan keseluruhan lagu
2	Pattern Mode	Memainkan pola yang dipilih
3	Step	Durasi masa lagu
4	Tempo tap	Tempo lagu
5	Record	Rakam lagu
6	Stop	Hentikan lagu
7	Play	Memainkan lagu
8	Songs position	Forward atau putar semula (rewind) lagu
9	Tools	Proses mengubah suai dan menyunting data audio dan MIDI
10	Track (Audio)	Menerima data atau signal audio dalam pelbagai format
11	Scroll Section	Membolehkan pengguna skrol ke atas dan bawah
12	Pattern (MIDI)	Menerima data atau signal dalam format MIDI
13	View Playlist	Membuka paparan senarai audio video (playlist)
14	Piano Roll	Melihat dan menterjemahkan MIDI
15	Mixer	Membuka paparan Mixer
16	Step Sequencer	Menyenaraikan audio dan MIDI yang dirakam atau diimport
17	Plugin Picker	Tempat simpanan pemalam (plug-in)

Langkah-langkah awal penggunaan perisian DAW:

1. Klik ikon Perisian pada desktop.
2. Klik Option -> Project Info -> isikan nama lagu, Genre dan Komposer -> Close.

Mengimport Data Audio Menggunakan Perisian Muzik

Data audio perlu diimport ke perisian DAW sebelum kerja-kerja suntingan audio dilakukan.

<img alt="Decorative graphic of

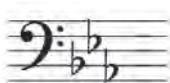
Penilaian 2

1. Teknik nyanyian untuk mendapatkan setiap sebutan yang jelas dipanggil _____

2. Nyatakan perbezaan antara legato dengan staccato.
_____

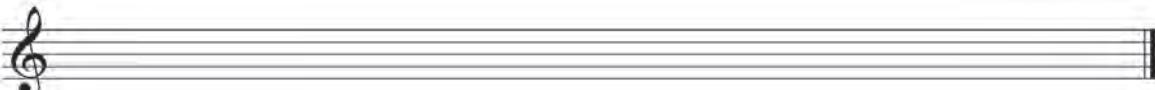
3. Apakah tanda nada di bawah?

(a) _____

(b) _____

4. Tulis skel A minor harmonik menaik dan menurun dengan tanda nada.

5. Tulis skel D minor harmonik menaik dan menurun tanpa tanda nada.

6. Nyatakan empat kategori alat muzik orkestra Cina.

(a) _____ (b) _____

(c) _____ (d) _____

7. Apakah tekstur muzik gamelan?

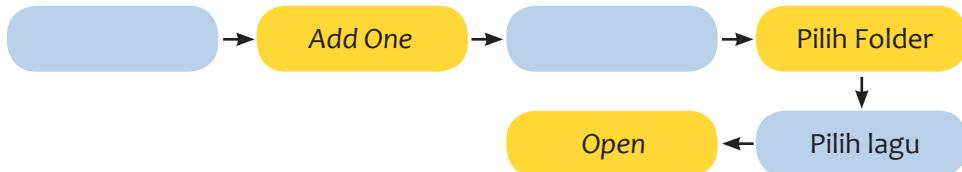
: Menilai

8. Terdapat pelbagai butang dalam perisian DAW yang mempunyai fungsi yang tersendiri.

Nyatakan fungsi butang yang berikut:

Butang	Fungsi
Songs mode	
Step	
Track (audio)	
Tools	

9. Yang berikut ialah langkah mengimport data audio. Isi ruang kosong dengan jawapan yang betul.

UNIT
3

TEKNOLOGI MAKLUMAT

Em bun Sok Sek

Suara 1

 $\text{♩} = 100$

F

Em - bun sok sek Em - bun sok sek em - bun Em - bun

sok sek em - bun Em - bun sok sek em - bun sok sek A - anak di - u - sik ter - ung -

gang te - rung - ging em - gang di - te - rung - ging Ting - gal - lah in - tan ting - gal

un - tu - ngan Ting - gal - lah in - tan ting - gal

D.S. al fine F G

me - rin - tih Em - bun sok sek em - bun sok sek em - bun sok sek em - bun sok

Am Gm F Fine

sek em - bun sok sek

1.1.2

(i, ii, iii, iv)

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio kepada murid sebelum menyanyikan lagu Embun Sok Sek suara 1.
- Bimbing murid menyanyikan lagu Embun Sok Sek suara 1 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor Embun Sok Sek.

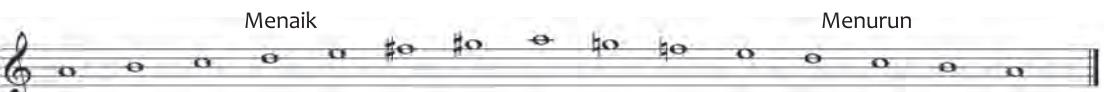
: Mengaplikasi

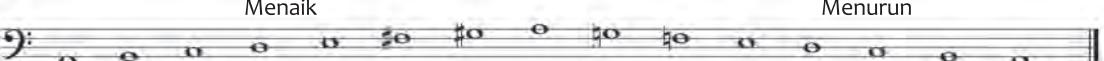

Skel Minor Melodik

Dalam skel minor melodik, not yang keenam dan ketujuh dinaikkan satu semiton semasa skel menaik. Semasa skel menurun, not keenam dan ketujuh kembali ke pic asal.

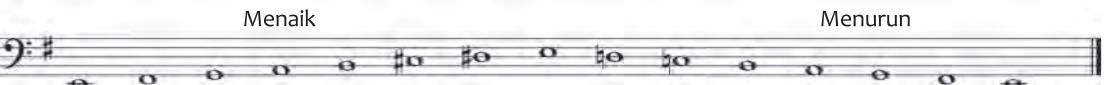
1. Skel A minor melodik tanpa tanda nada.

(a)

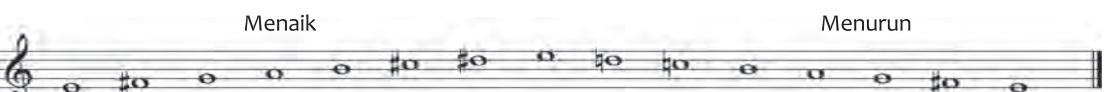
(b)

2. Skel E minor melodik dengan tanda nada.

(a)

(b)

3. Skel E minor melodik tanpa tanda nada.

(a)

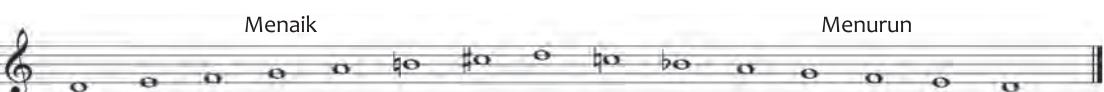
(b)

4. Skel D minor melodik dengan tanda nada.

(a)

(b)

5. Skel D minor melodik tanpa tanda nada.

(a)

(b)

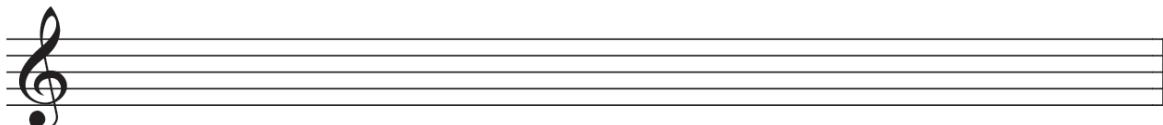
Latihan

Tulis skel menaik dan menurun.

1. Skel A minor melodik dengan tanda nada.

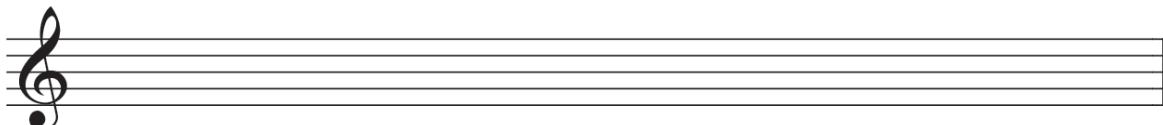
2. Skel D minor melodik dengan tanda nada.

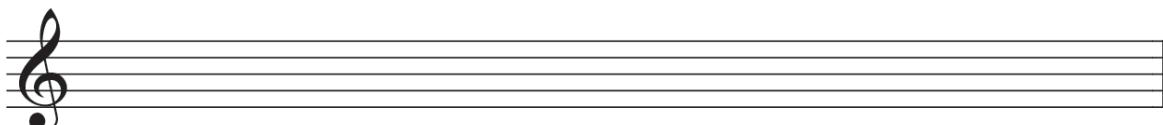
3. Skel E minor melodik tanpa tanda nada.

4. Skel A minor melodik dengan tanda nada.

5. Skel E minor melodik dengan tanda nada.

6. Skel D minor melodik tanpa tanda nada.

3.1.5
(i, ii, iii, iv)

- Bimbing murid membina skel dengan dan tanpa tanda nada.
- Minta murid membuat latihan dalam buku manuskrip.

Abad ke-21: Pemikir

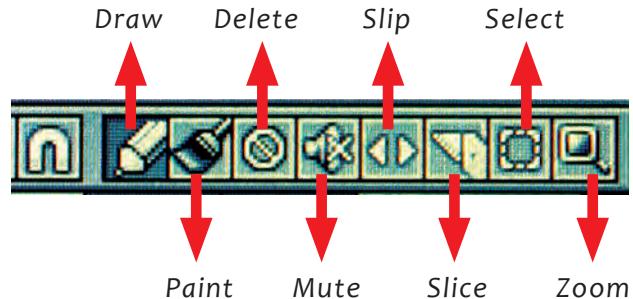

Memotong dan Mencantum Data Audio

Proses memotong dan mencantumkan audio dilakukan untuk menghasilkan satu karya yang baharu dan boleh digunakan untuk mengiringi tarian, teater, iklaneka, montaj, klip video dan sebagainya.

Perisian DAW dapat membantu dalam penghasilan lagu rampai atau lebih dikenali sebagai *medley*. Proses yang dilakukan bermula dengan mengimport data audio atau lagu dan seterusnya memotong dan mencantumkan dengan lagu yang lain.

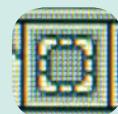

Memotong Audio

Langkah-langkah:

Klik pada pad *Slice* yang berada di ruangan alat (tools), kemudian gariskan pada bahagian yang hendak dipotong menggunakan *Slice*.

Klik *Select* pada ruangan alat.

Klik *Delete* pada ruangan alat dan padam bahagian yang telah dipilih.

Hasil kerja boleh disimpan bagi memudahkan kerja penambahbaikan pada kelas akan datang. Klik *File* -> *Save As* -> namakan fail -> *Save*.

Mencantum Audio

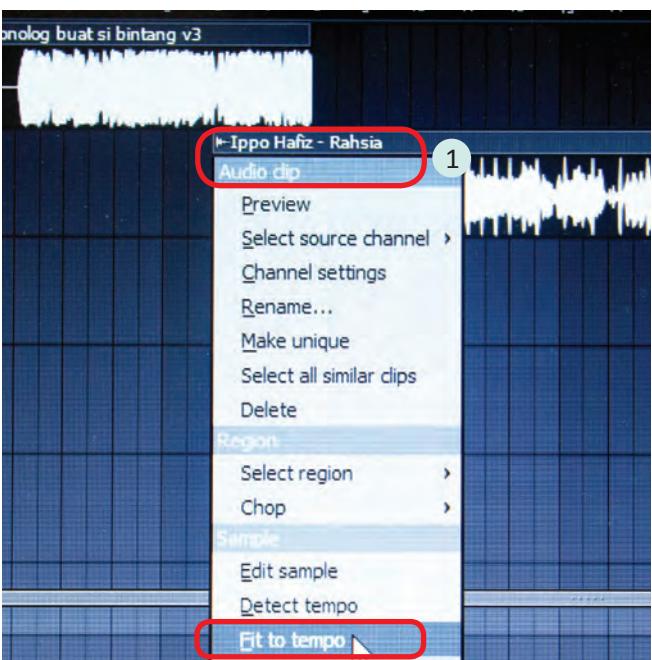
Langkah-langkah:

1. Import audio atau lagu yang kedua. Kemudian, letakkan data tersebut pada Track 2.

2.

Gunakan pad Draw yang berada di ruangan alat untuk menggerakkan data audio. Proses cantuman lagu berhasil apabila kedua-dua buah lagu berada pada Track 1 dan Track 2.

Menukar Tempo Lagu

Langkah-langkah:

1. Tempo lagu yang diimport boleh ditukar: Klik penjuru audio dan pilih Fit to Tempo.

2.

Tukar tempo dengan klik dan gerakkan kursor ke atas (untuk lajukan tempo) atau gerakkan kursor ke bawah (untuk perlambankan tempo). Selain itu, anda boleh klik kanan pada tap tempo dan pilih tempo yang dikehendaki.

Pilih dua buah lagu yang telah disediakan oleh guru. Kemudian, cantumkan kedua-dua buah lagu supaya menjadi sebuah lagu rampaian. Lagu perlu disunting di tempat yang sesuai. Simpan hasil kerja anda.

5.1.2

- Sediakan lagu untuk aktiviti komputer.
- Pilih karya murid untuk dipersembahkan.

EMK: Kreativiti dan inovasi

Abad ke-21: Pemikir

: Mencipta

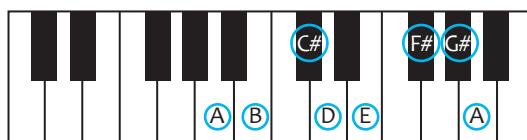
Jeda

Jeda ialah jarak antara dua not.

Not	Jarak (semiton)	Jeda
1-2	2	Major ke-2
1-3	4	Major ke-3
1-4	5	Perfek ke-4
1-5	7	Perfek ke-5
1-6	9	Major ke-6
1-7	11	Major ke-7
1-8	12	Oktaf

Jadual jeda major.

1. Skel A major.

Jarak antara dua not

Contoh:

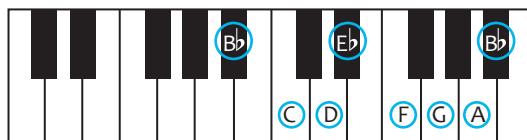
not C – D, jaraknya 2 semiton
not E – F, jaraknya 1 semiton
not C# – D, jaraknya 1 semiton
not D – Eb, jaraknya 1 semiton

Jeda dalam skel A major menaik.

2. Skel Bb major.

Info Enharmonik

C# / Db, G# / Ab – pic yang sama tetapi nama berlainan.

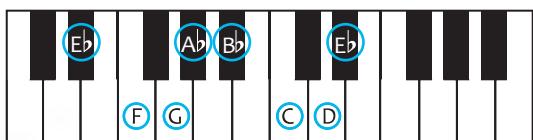

Jeda dalam skel Bb major menaik.

3. Skel Eb major.

Jeda dalam skel Eb major menaik.

Latihan:

1. Namakan jeda yang berikut.

Contoh	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)
	_____	_____	_____	_____	_____	_____
(g)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l)	(m)
	_____	_____	_____	_____	_____	_____

2. Tulis not untuk melengkapkan jeda yang berikut.

Contoh	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	
	Major ke-2	Major ke-3	Perfek ke-4	Perfek ke-5	Major ke-6	Major ke-7

3.1.6

(i, ii, iii, iv,
v, vi, vii)

- Bimbing murid menentukan jeda antara dua not.
- Minta murid membuat latihan dalam buku manuskrip.

Abad ke-21: Pemikir

Gamelan

Latihan

Mainkan skor di bawah dengan bimbingan guru. Letakkan simbol yang telah dipelajari di tempat yang sesuai.

(a) | 6 6 5 3 | 5 5 3 2 | 2 1 2 3 | 5 6 5 6 |

(b) | 1 2 1 2 | 1 2 3 5 | . 5 3 5 | 6 5 3 2 |

(c) | .6 .6 6 6 | .6 .6 6 6 | . 6 5 3 | 53 53 5 6 |

(d) | 5 6 5 3 | 3 32 12 3 | . 23 23 5 | 6 5 2 3 |

TOPENG

| -6 -6 6 ⑥ | -6 -6 6 ⑥ | - 6 5 3 | 5 3 5 6 |

-d -d D D   -d -d D D   -t -   -t -d   D -t -d D

| - 6 5 3 | 3 32 12 3 | - 3 3 5 | 6 5 3 2 |

-t -   -t -d   D -t -d   -t -   -t -d   D -t -d D

BUKA

| - 2 1 2 | 1 2 3 5 | - 5 3 5 | 6 5 3 2 |

-t -   -t -d   D -t -d   -t -   -t -d   D -t -d dt

| 2 6 5 3 | 6 5 3 2 | 2 1 2 3 | 6 6 5 ⑥ |

-t -   -t -d   dd -d -d D   -t -   -t -d   dd -t -d D

2.1.1

- Bimbing murid bermain lagu Topeng.
- Terangkan maksud simbol dan istilah “buka” dan “ritard” dalam permainan gamelan.

Abad ke-21: Pemikir

Audio 38: Latihan Suara (a)
Audio 39: Latihan Suara (b)

Ekspresi

Ekspresi ialah salah satu elemen muzik bermaksud luahan rasa dalam persembahan dengan emosi.

Elemen muzik

- Irama
- Harmoni
- Tekstur
- Warna ton
- Melodi
- Bentuk
- Ekspresi

Latihan suara

Buat latihan suara dengan mengikut skor muzik berikut.

38

(a)

5

9

39

(b)

5

9

Embun Sok Sek
Audio 40: Suara 2
Audio 41: Instrumental Suara 2

40 → 41

Embun Sok Sek

Suara 2

♩ = 100

Em - bun sok sek, Em - bun sok sek em-bun, Em - bun,

D.S. al fine

Fine

1.1.2
(i, ii, iii, iv)

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio kepada murid sebelum menyanyikan lagu *Embun Sok Sek* suara 2.
- Bimbing murid menyanyikan lagu *Embun Sok Sek* suara 2 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Embun Sok Sek*.
- Gunakan audio 37 untuk minus one *Embun Sok Sek*.

: Mengaplikasi

Memilih Paparan yang Sesuai

Terdapat pelbagai alat dalam perisian DAW, iaitu Playlist, Step sequencer, Piano roll, Browser/Plugin picker dan mixer.

Hanya alat tertentu sesuai dipaparkan bertujuan memudahkan tugas dan mengelakkan kesesakan paparan pada monitor komputer.

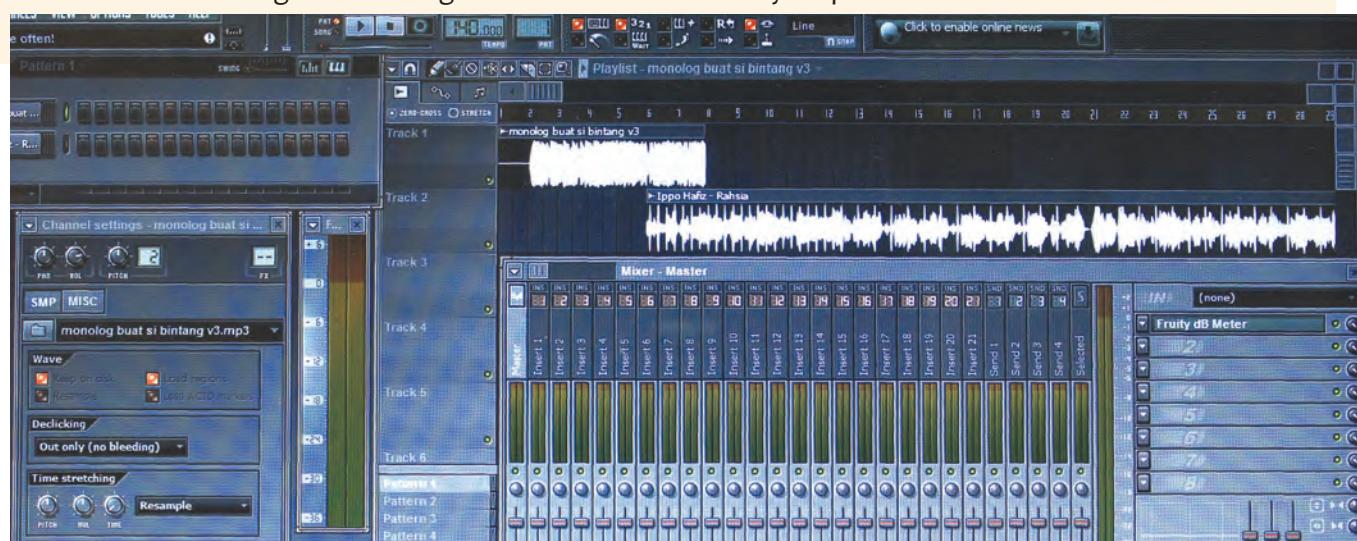
Mapaparkan Ikon Menu

Langkah memaparkan ikon menu adalah seperti yang berikut:

1. Pilih View
2. Aktifkan alat yang dikehendaki.

Anda dikehendaki mencari tiga buah lagu dengan format audio seperti WAV, MP3 atau WMA. Kemudian, cantumkan ketiga-tiga buah lagu tersebut menjadi satu rangkaian lagu atau *medley* dengan mengambil kira aspek frasa lagu, kesesuaian lagu dan ketepatan dalam proses cantuman tersebut. Durasi lagu antara tiga hingga empat minit. Gunakan kreativiti dengan mencantumkan lagu pertama, kedua dan ketiga secara ulangan. Persembahkan hasil karya kepada rakan-rakan.

Contoh cantuman tiga buah lagu menjadi satu rangkaian lagu baharu.

5.1.2

- Bimbing murid melakukan tugas dengan menggunakan komputer.

EMK: Kreativiti dan inovasi

Abad ke-21: Pemikir

: Mencipta

Ulasan dan Penilaian Persembahan Gamelan

Bahagikan murid kepada beberapa kumpulan. Setiap kumpulan mempersembahkan salah satu lagu yang telah dipelajari secara ensemبل. Ketika sebuah kumpulan membuat persembahan, murid dalam kumpulan lain membuat ulasan dan penilaian tentang persembahan gamelan tersebut.

Ulasan dan penilaian hendaklah merangkumi perkara yang berikut:

- Teknik permainan.
- Elemen muzik.
- Disiplin sebagai pemuzik.
- Nilai murni yang diamalkan.
- Etika sebagai pemain gamelan, iaitu sebelum, semasa dan selepas persembahan.

Hasil ulasan dan penilaian perlu dibentangkan pada akhir sesi pembelajaran.

Nama Kumpulan	
Tajuk Lagu	
Ulasan/Penilaian	
Teknik permainan	
Elemen muzik	
Disiplin sebagai pemuzik	
Nilai murni yang diamalkan	
Etika sebagai pemain gamelan (sebelum, semasa dan selepas persembahan)	

2.1.1
(i, ii, iii, iv)
2.1.2
(i, ii, iii)

- Pastikan setiap kumpulan memainkan lagu yang berlainan.

EMK: Nilai murni

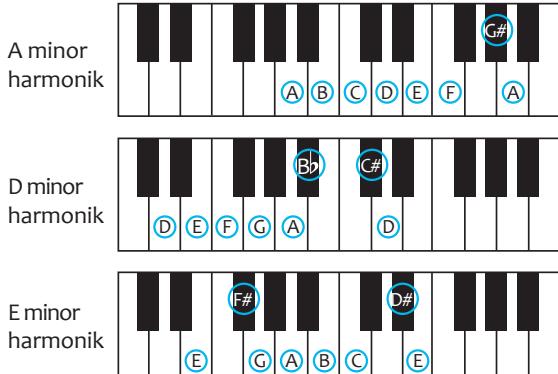
Abad ke-21: Kerja sepasukan

Jeda**Jeda dalam Skel Minor Harmonik**

Antara Not	Jarak (semiton)	Jeda
1-2	2	Major ke-2
1-3	3	Minor ke-3
1-4	5	Perfek ke-4
1-5	7	Perfek ke-5
1-6	8	Minor ke-6
1-7	11	Major ke-7
1-8	12	Oktaf

Jadual jeda dalam skel minor harmonik.

1. Skel A minor harmonik tanpa tanda nada.

Jeda dalam skel A minor harmonik menaik.

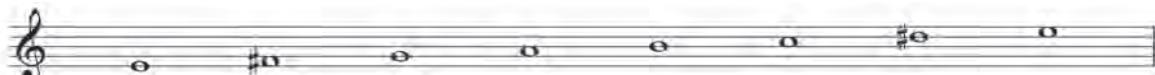
2. Skel D minor harmonik tanpa tanda nada.

Jeda dalam skel D minor harmonik menaik.

3. Skel E minor harmonik tanpa tanda nada.

Jeda dalam skel E minor harmonik menaik.

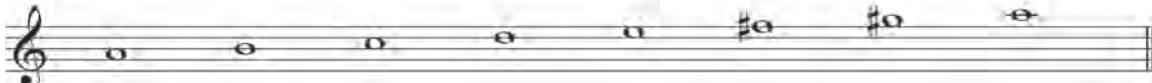
Jeda dalam Skel Minor Melodik

Antara Not	Jarak (semiton)	Jeda
1-2	2	Major ke-2
1-3	3	Minor ke-3
1-4	5	Perfek ke-4
1-5	7	Perfek ke-5
1-6	9	Major ke-6
1-7	11	Major ke-7
1-8	12	Oktaf

A minor melodik
D minor melodik
E minor melodik

Jadual jeda dalam skel minor melodik.

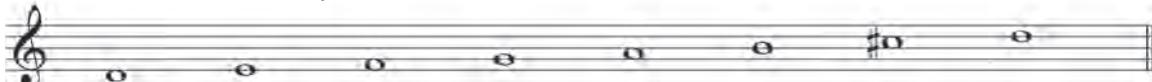
1. Skel A minor melodik tanpa tanda nada.

Jeda dalam skel A minor melodik menaik.

2. Skel D minor melodik tanpa tanda nada.

Jeda dalam skel D minor melodik menaik.

3. Skel E minor melodik tanpa tanda nada.

Jeda dalam skel E minor melodik menaik.

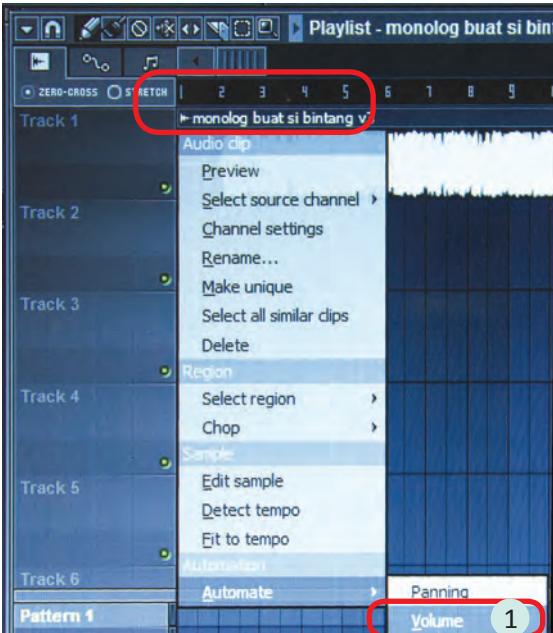
3.1.7
(i, ii, iii, iv,
v, vi, vii)

- Bimbing murid mengira jeda dalam minor harmonik dan melodik.

Resap Jelma dan Resap Lenyap

Resap jelma (fade in) dan resap lenyap (fade out) sering digunakan dalam proses suntingan lagu. Resap jelma bermaksud bunyi yang beransur kuat, manakala resap lenyap bermaksud bunyi yang beransur hilang.

Resap jelma dan resap lenyap

Langkah-langkah:

1. Klik pada audio (lagu yang telah dipilih) -> automate -> volume.

2.

Gunakan alat *Pencil* untuk menyunting audio. Klik kanan untuk memilih titik atau poin yang ingin disunting, kemudian tarik titik tadi ke bawah untuk membentuk resap jelma atau resap lenyap.

Pilih sebuah lagu dan import ke dalam perisian DAW. Pastikan anda faham bentuk lagu tersebut. Sunting semula lagu tersebut dengan memendekkan durasi lagu. Potong bahagian bentuk lagu yang berulang. Jadikan satu lagu pendek. Pastikan lagu bermula dengan resap jelma dan berakhir dengan resap lenyap. Eksport karya dalam format MP3. Persembahkan hasil karya kepada rakan-rakan.

Contoh bentuk asal lagu:
Intro -> Verse 1 -> Verse 2 -> Korus
-> Interlud -> Verse 3 -> Perangkai
(Bridge) -> Korus -> End

Disunting

Contoh bentuk yang telah diubah:
Intro -> Verse 1 -> Korus -> Interlud
-> Perangkai -> End

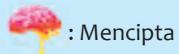

5.1.3

- Bimbing murid melakukan tugas dengan menggunakan komputer.

EMK: Kreativiti dan inovasi

Abad ke-21: Pemikir

: Mencipta

Penilaian 3

1. Jelaskan maksud ekspresi dalam nyanyian.

---

2. Terangkan maksud jeda.

---

3. Namakan jeda berikut.

Jeda _____

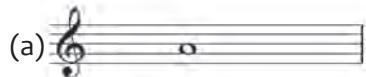

Jeda _____

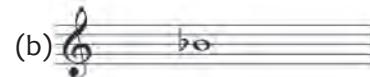

Jeda _____

4. Tulis not untuk melengkapkan jeda berikut.

Jeda perfek ke-4

Jeda major ke-6

Jeda major ke-3

5. Apakah maksud "buka" lagu dalam permainan gamelan?

---

6. Namakan dua alat yang menggandakan melodi dalam permainan gamelan.

(a) _____ (b) _____

7. Nyatakan teknik permainan untuk mematikan gema dalam ensembel gamelan.

---

8. Apakah skel yang digunakan dalam muzik gamelan Melayu?

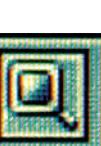
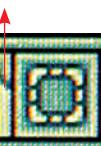
---

9. Isi jawapan yang betul dalam ruangan yang disediakan.

(a)

(b)

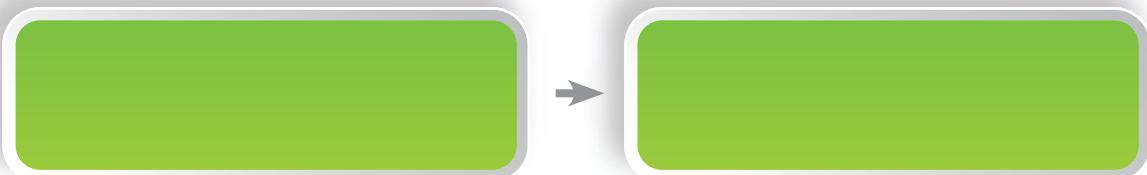
(c)

(d)

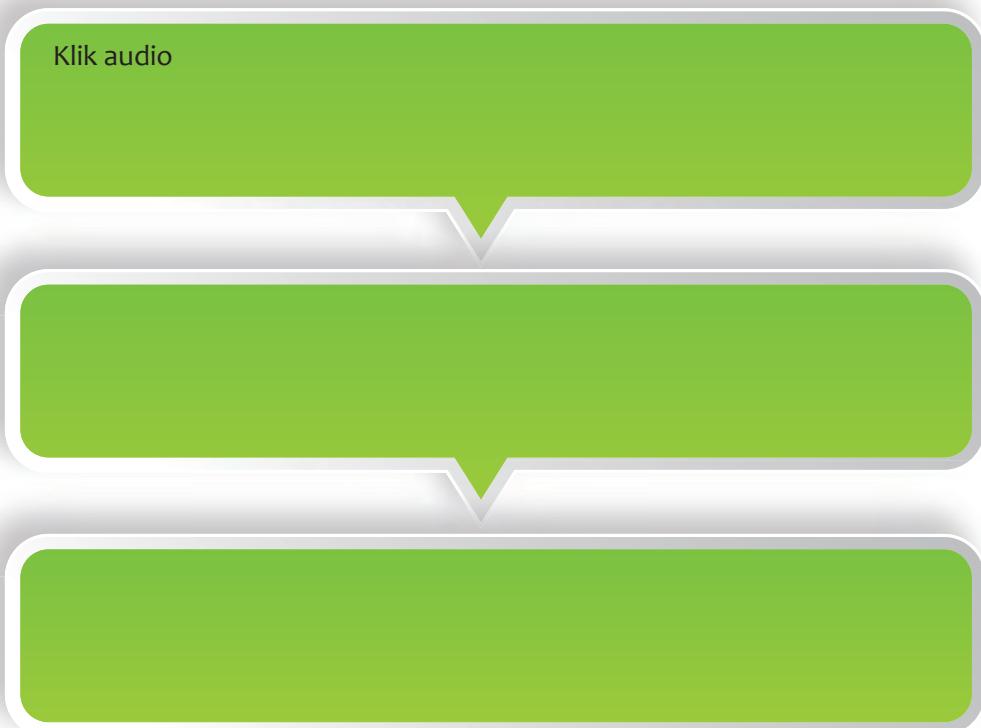
10. Terangkan langkah-langkah mencantumkan audio.

11. Apakah maksud resap jelma dan resap lenyap?

---

12. Nyatakan langkah untuk menghasilkan resap jelma dan resap lenyap.

UNIT
4

KERJASAMA

42 → 43

Suara 3

 $\text{♩} = 100$

Em bun Sok Sek

Lagu rakyat
Gubahan semula: Dzurri

5

Em - bun sok sek Em - bun sok sek em - bun sok sek

9 [1.] [2.]

sik di - te-rung-ging em sik di - te-rung-ging Oh ra- wan si pa - ku - ra-wan

13

Uu Uu Uu in - tan un - tu - ngan oh ra - wan si pa - ku ra - wan

17 **D.S. al fine**

Uu Uu Uu in - tan me - rin - tih Em - bun sok sek em - bun sok sek

21 **Fine**

sek em - bun sok sek

 1.1.2 (i, ii, iii, iv)

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio kepada murid sebelum menyanyikan lagu *Em bun Sok Sek* suara 3.
- Bimbing murid menyanyikan lagu *Em bun Sok Sek* suara 3 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Em bun Sok Sek*.
- Gunakan audio 37 untuk minus one *Em bun Sok Sek*.

 : Mengaplikasi

Embun Sok Sek
Audio 44: Suara 1, 2, 3
Audio 45: Instrumental
Suara 1, 2, 3

44 → 45

Suara 1, 2 dan 3

♩ = 100

Embun Sok Sek

Lagu rakyat
Gubahan semula: Dzurri

F

Suara 1 Em - bun sok sek Em - bun sok sek em - bun Em - bun

Suara 2 Em - bun sok sek Em - bun sok sek em - bun Em - bun

Suara 3 Em - bun sok sek Em - bun sok sek em - bun

5 F F B♭

Suara 1 sok sek em - bun Em - bun sok sek em - bun sok sek A - nak di - u - sik ter - ung -

Suara 2 sok sek em - bun Em - bun sok sek em - bun sok sek A - nak di - u - sik ter - ung -

Suara 3 em - bun sok sek Em - bun sok sek em - bun sok sek

1. 9 F F

Suara 1 gang te - rung - ging em - gang di - te - rung - ging

Suara 2 gang ung - ging em - gang ung - ging

Suara 3 sik di - te - rung - ging em sik di - te - rung - ging Oh ra - wan si pa - ku - ra - wan

13 F B♭ B♭ F F

Suara 1 Ting-gal-lah in - tan ting - gal un - tu- ngan

Suara 2 Ting-gal-lah in - tan ting - gal un - tu- ngan

Suara 3 Uu Uu Uu in - tan un - tu- ngan oh ra - wan si pa - ku ra - wan

D.S. al fine

17 F B♭ F F G

Suara 1 Ting-gal-lah in - tan ting - gal me - rin - tih Em - bun sok sek em-bun sok sek em-bun sok

Suara 2 Ting-gal-lah in - tan ting - gal me - rin - tih Em - bun sok sek em-bun sok sek em-bun sok

Suara 3 Uu Uu Uu in - tan me- rin - tih Em - bun sok sek em-bun sok sek em-bun sok

Fine

21 Am Gm F Fine

Suara 1 sek em - bun sok sek

Suara 2 sek em - bun sok sek

Suara 3 sek em - bun sok sek

1.1.2
(i, ii, iii, iv)

- Bahagikan murid kepada tiga kumpulan untuk suara 1, 2 dan 3.
- Perdengarkan audio kepada murid sebelum menyanyikan lagu Embun Sok Sek suara 1, 2 dan 3.
- Bimbang murid menyanyikan lagu Embun Sok Sek suara 1, 2 dan 3 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor Embun Sok Sek.
- Gunakan audio 37 untuk minus one Embun Sok Sek.

Tonik bermaksud not pertama dalam skel.

Triad Tonik dalam Skel Major

- Triad ialah gabungan tiga not.
- Triad tonik terdiri daripada not pertama, not ketiga dan not kelima dalam satu skel.
- Kedudukan perdu ialah susunan not pertama, ketiga dan kelima.

1. Triad tonik A major dalam kedudukan perdu.

Triad tonik

2. Triad tonik B♭ major dalam kedudukan perdu.

Triad tonik

3. Triad tonik E♭ major dalam kedudukan perdu.

Triad tonik

Latihan

1. Tulis triad tonik dalam kedudukan perdu.

(a) A major

(b) B♭ major

(c) E♭ major

(d) E♭ major

(e) A major

(f) B♭ major

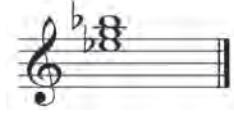
2. Namakan triad tonik yang berikut.

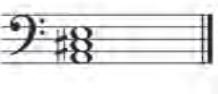
(a) _____

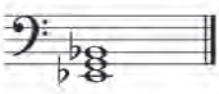
(b) _____

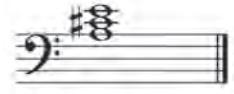
(c) _____

(d) _____

(e) _____

(f) _____

(g) _____

(h) _____

3.1.9 (i)

- Bimbing murid mengenali konsep major dan triad toniknya.
- Minta murid membuat latihan dalam buku manuskrip.

Abad ke-21: Pemikir

Gendang 24 Musim

Ensembel gendang 24 musim diasaskan oleh seorang guru muzik, Encik Chen Wei Chong yang berasal dari Johor Bahru, Johor pada 12 Jun 1988.

Ensembel ini terdiri daripada 24 buah gendang besar yang diimport atau dibeli dari negara China. Gendang-gendang ini dipanggil *shigu*. Ensembel ini dinamakan gendang 24 musim kerana setiap gendang besar itu dinamakan berdasarkan satu musim pertanian di negara China. Nama musim itu ditulis pada gendang dengan kaligrafi Cina.

Dalam kalendar Cina, setiap musim besar (musim bunga, musim panas, musim gugur dan musim dingin) dibahagikan kepada enam musim kecil. Oleh itu, dalam satu tahun kalendar Cina terdapat 24 musim kecil. Musim kecil ini ada kaitan dengan jadual pekerjaan petani di negara China. Mengikut kalendar Cina, petani akan tahu waktu mereka patut membajak tanah, menyemai, menuai dan aktiviti-aktiviti pertanian yang lain. Koreografi pergerakan pemuzik juga mengikut aksi aktiviti-aktiviti pertanian dan mempamerkan suasana meriah.

Mencari Maklumat

Layari Internet untuk mencari maklumat tentang gendang 24 musim. Tugasan ini dibuat dalam kumpulan dan perlu membuat pembentangan.

- Latar belakang
- Genre muzik
- Alat muzik
- Fungsi muzik
- Cara persembahan

4.1.1
(i - a, b, c,
d, e)

- Minta murid membuat pembentangan di hadapan kelas.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Mahir berkomunikasi

: Menilai

Kepelbagaiannya Rentak dalam Lagu

Terdapat pelbagai jenis rentak tradisional dalam masyarakat Melayu seperti inang, masri, zapin, asli dan joget.

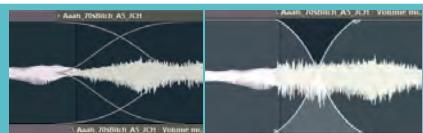

Menghasilkan Karya Lagu Tarian

Berdasarkan gambar di atas, hasilkan satu karya yang mencantumkan pelbagai lagu yang berlainan rentak. Durasi lagu antara tiga hingga empat minit. Pertukaran lagu mestilah menggunakan resap jelma dan resap lenyap. Eksport karya dalam format MP3 dan kemudian persembahkan karya kepada rakan-rakan.

Lenyap silang (crossfade) ialah salah satu teknik transisi bunyi kepada bunyi yang lain secara lembut dan lancar. Teknik ini boleh dilakukan dengan menggabungkan resap jelma dan resap lenyap.

5.1.3

- Bimbang murid untuk membuat resap jelma, resap lenyap dan lenyap silang.
- Sediakan lagu pelbagai rentak untuk aktiviti komputer.

EMK: Kreativiti dan inovasi

Abad ke-21: Pemikir

: Mencipta

Ensembel Vokal

The Ash Grove
Audio 46: Suara 1
Audio 47: Instrumental Suara 1
Audio 48: Minus One

46 → 48

Suara 1

♩ = 100

The Ash Grove

Lagu rakyat Wales
Gubahan semula: Dzurri

i [A] F B♭ C F

The ash grove how grace-ful how plain-ly tis spea-king The harp through it

B♭ C F [B] F B♭

play-ing has lan-guage for me When o - ver branch-es the sun - light

C F B♭ C F [C]

brea - king A host of fa - ces is ga - zing The friends of my

F B♭ C F Dm

child-hood a - gain are be - fore me Each step brings a mem-ries as

C F [D] F B♭ C

on-ward I roam With whis - pers round me its leaves do rus - tle The

F Dm C F [E] F

ash grove ash grove a - lone is home Oo...

B♭ C F Dm C F

The Ash Grove

Suara 2

$\text{♩} = 100$

Lagu rakyat Wales
Gubahan semula: Dzurri

1 A

The ash grove how grace-ful how plain-ly tis spea-king The harp through it

7 B

play-ing has lan-guage for me When o - ver branch-es the sun- light is

13 C

brea-king A host of kind fa - ces is ga - zing on me My child - hood

19

friends ap - pear be - fore me Each step brings mem - ries as on I

25 D

roam With soft whis- pers roundme its leaves rus - tle o me The ash grove the

31 E

ash grove a - lone is my home With soft whis - pers round me its leaves rus - tle

37

o me The ash grove the ash grove a - lone is my home

Fine

1.1.2
(i, ii, iii, iv)

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio kepada murid sebelum menyanyikan lagu The Ash Grove suara 1 dan suara 2.
- Bimbing murid menyanyikan lagu The Ash Grove suara 1 dan suara 2 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor The Ash Grove.

: Mengaplikasi

Nama Teknikal

Nama teknikal → Nama not mengikut susunan dalam sesuatu skel.

Nama teknikal
 Not 1 – Tonik
 Not ke-2 – Supertonik
 Not ke-3 – Median
 Not Ke-4 – Subdominan
 Not ke-5 – Dominan
 Not ke-6 – Submedian
 Not ke-7 – Leading note

1. Nama teknikal dalam skel A major.

1   2   3   4   5   6   7   1

1   2   3   4   5   6   7   1

2. Nama teknikal dalam skel B♭ major.

1   2   3   4   5   6   7   1

1   2   3   4   5   6   7   1

3. Nama teknikal dalam skel E♭ major.

1   2   3   4   5   6   7   1

1   2   3   4   5   6   7   1

Latihan

Nyatakan nama teknikal dalam skel E♭ major.

(a) _____

(b) _____

(c) _____

(d) _____

3.1.3 (ii)

- Minta murid membuat latihan dalam buku manuskrip.

Abad ke-21: Pemikir

Mencari Maklumat dan Membuat Ulasan

Semua murid dikehendaki menjadi juri kepada empat buah kumpulan persembahan gendang 24 musim yang ditonton. Guru memilih murid untuk membuat ulasan.

Borang Juri

	Tempo 20%	Dinamik 20%	Gubahan & Formasi 30%	Gaya Persembahan 30%	Jumlah Markah 100%
Kumpulan 1					
Kumpulan 2					
Kumpulan 3					
Kumpulan 4					

Ulasan

Kumpulan 1	
Kumpulan 2	
Kumpulan 3	
Kumpulan 4	

Keputusan: 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____

- 4.1.1
(i - a, b, c, d, e)
- 4.1.2

Tandatangan Juri: .....

- Sediakan video persembahan gendang 24 musim untuk aktiviti.
- Perbanyak halaman ini untuk tujuan penilaian.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Bersifat ingin tahu

: Menilai

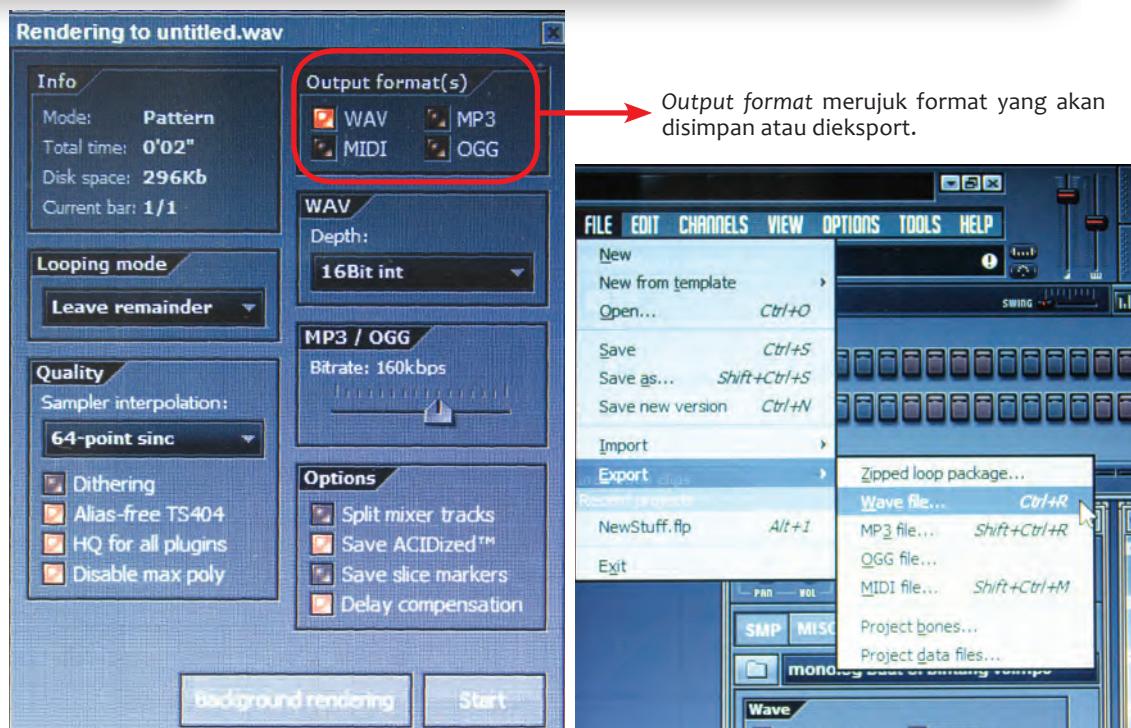

Penyimpanan Fail Audio

Penyimpanan audio adalah satu proses menyimpan hasil kerja dalam format audio dan dapat dimainkan pada peranti audio seperti radio dan komputer. Penyimpanan audio berbeza dengan penyimpanan projek kerana fail audio tidak boleh diubah dan akan kekal.

Langkah-langkah menyimpan fail dalam format audio adalah seperti yang berikut:

1. Pilih menu **File -> Export -> MP3 file**.
2. Namakan fail -> **Save -> Export**.

Beberapa pilihan format dalam komputer.

Hasilkann sebuah karya dengan mencantumkan lagu-lagu yang menggambarkan perpisahan rakan karib. Karya yang dicipta mestilah berdurasi dua hingga tiga minit. Gunakan pelbagai rentak dan genre lagu. Masukkan teknik resap jelma dan resap lenyap di tempat yang sesuai. Karya yang dicipta boleh dihasilkan dalam bentuk instrumental atau nyanyian. Eksport karya dalam format MP3. Tugasan ini dilakukan secara berkumpulan. Persembahkan karya kepada rakan-rakan.

- 5.1.3 • Sediakan pelbagai lagu untuk dipilih oleh murid.

Rakaman Suara Secara Digital

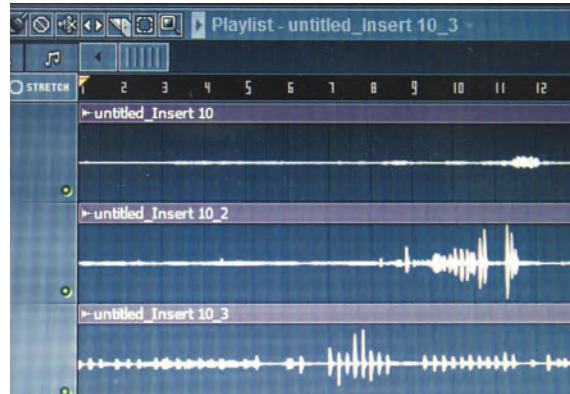
Rakaman suara secara digital merupakan penghasilan audio dalam bentuk rakaman menggunakan peranti tambahan seperti mikrofon dan *audio interface*.

Langkah-langkah menghasilkan rakaman suara:

1. Sambungkan *audio interface* ke komputer menggunakan USB. Kemudian, hubungkan dengan DAW dan lakukan proses penghasilan signal bunyi. Pastikan alat mikrofon telah disambungkan ke *audio interface* untuk mengeluarkan bunyi ke monitor speaker atau fon kepala.
2. Pilih *channel* yang sesuai untuk proses rakaman. Pastikan input audio telah dipilih daripada mixer.
3. Tekan butang *record* untuk merakam bunyi alat muzik yang dimainkan. Signal yang dihasilkan berbentuk WAV (format standard bagi audio).
4. Akhir sekali, eksport lagu ciptaan dalam format MP3. Klik *File* -> *Export* -> *MP3 File* -> *Tajuk lagu* -> *Save*.

Input audio haruslah dipilih sebelum memulakan proses rakaman.

Contoh signal audio yang berjaya dirakam.

Db Meter berfungsi sebagai penanda aras kelantangan bunyi atau signal yang masuk dari mikrofon ke komputer dan dikeluarkan ke monitor speaker atau fon kepala. Penghasilan bunyi yang baik tidak melebihi 0 db dan tidak kurang daripada -12 db.

Hasilkann sebuah karya menggunakan kreativiti dengan merakam suara dalam bentuk puisi, syair, gurindam atau monolog yang berlatarbelakangkan muzik instrumental. Langkah permulaan, pilih lagu instrumental yang sesuai dan import data audio ke DAW. Kemudian, mulakan latihan suara semasa lagu dimainkan. Apabila anda telah yakin, teruskan dengan rakaman suara tersebut. Eksport karya dalam format MP3. Persembahkan karya ciptaan kepada rakan-rakan.

5.1.3

- Pastikan segala sambungan peranti betul untuk memulakan proses rakaman.
- Pastikan keadaan senyap semasa proses rakaman dilakukan.

EMK: Kreativiti dan inovasi

Abad ke-21: Pemikir

Mencipta

Ensemبل Vokal

Disiplin Ahli Koir

The Ash Grove
Audio 51: Suara 3
Audio 52: Instrumental Suara 3

- Lakukan latihan individu dan berkumpulan serta hadir latihan mengikut jadual secara kerap.
- Lakukan latihan pernafasan, latihan suara seperti nyanyian pic mengikut skel dan arpegio sebelum latihan.
- Ahli koir perlu masuk dan keluar pentas dengan tertib. Tunduk hormat dengan betul dan seragam sebelum dan selepas persempahan.
- Semua ahli koir perlu peka dengan nyanyian dalam kumpulan masing-masing seperti permulaan dan tamat nyanyian (attack and released).
- Ahli perlu memahami aras dinamik yang dikehendaki oleh pemimpin koir, bertujuan bagi menghasilkan keseimbangan bunyi keseluruhan koir.
- Pakaian kumpulan koir yang seragam akan mempamerkan identiti serta kerjasama dan bersesuaian dengan acara persempahan.
- Persempahan koir tidak memerlukan gerakan yang banyak tetapi memadai dengan menunjukkan mimik muka yang bersesuaian dengan lirik serta interpretasi lagu yang dinyanyikan. Gaya persempahan seharusnya tertumpu pada harmoni, pic, dinamik, interpretasi, sebutan dan sebagainya.

51 → 52

The Ash Grove

Suara 3

$\text{♩} = 100$

Lagu rakyat Wales
Gubahan semula: Dzurri

1.1.2
(i, ii, iii, iv)
1.1.3

- Bimbing dan perdengarkan audio kepada murid sebelum membuat latihan suara.
- Perdengarkan audio kepada murid sebelum menyanyikan lagu The Ash Grove suara 3.
- Bimbing murid menyanyikan lagu The Ash Grove suara 3 dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor The Ash Grove.
- Gunakan audio 48 untuk minus one The Ash Grove.

Abad ke-21: Berprinsip

: Mengaplikasi

The Ash Grove
Audio 53: Suara 1, 2 dan 3
Audio 54: Instrumental Suara 1,
2 dan 3

53 → 54

The Ash Grove

Suara 1, 2 dan 3

♩ = 100

Lagu rakyat Wales
Gubahan semula: Dzurri

I

Suara 1   A F   B♭   C   F

The   ash grove how   grace - ful   how   plain - ly   tis   spea - king   The   harp   through   it

Suara 2

The   ash grove how_   grace - ful   how   plain - ly   tis   spea - king   The   harp   through   it

Suara 3

7   B♭   C   F   **B**   F   B♭

Suara 1   play - ing   has   lan - guage   for   me   When   o - ver   branch - es   the   sun - light

Suara 2   play - ing   has   lan - guage   for   me   When   o - ver   branch - es   the   sun - light_ is

Suara 3

13   C   F   B♭   C   F   **C**

Suara 1   brea - king   A   host   of   fa - ces   is   ga - zing   The   friends of   my

Suara 2   brea - king   A   host   of   kind   fa - ces   is   ga - zing   on   me   My   child - hood

Suara 3

19 F B_b C F Dm C⁷

Suara 1 child-hood a - gain are be - fore me Each step brings a mem-ries as on - ward I

Suara 2 friends ap - pear be - fore me Each step brings mem-ries as on I

Suara 3

25 C **D** F B_b C F

Suara 1 ff roam With whis - pers round me its leaves do rus - tle The ash grove

Suara 2 ff roam With soft whis - pers round me its leaves rus - tle o me The ash grove the

Suara 3 ff With whis - pers round me its leaves do rus - tle The ash grove

31 Dm C F **E** F B_b

Suara 1 ash grove a - lone is home Oo...

Suara 2 ash grove a - lone is my home With soft whis - pers round me its leaves rus - tle

Suara 3 ash grove a - lone is home Oh

37 C F Dm C F **Fine**

Suara 1

Suara 2 o me The ash grove the ash grove a - lone is my home

Suara 3

1.1.2
(i, ii, iii, iv)

- Bahagikan murid kepada tiga kumpulan untuk suara 1, 2 dan 3.
- Perdengarkan audio kepada murid sebelum menyanyikan lagu The Ash Grove.
- Bimbang murid menyanyikan lagu The Ash Grove dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor The Ash Grove.
- Gunakan audio 48 untuk minus one The Ash Grove.

: Mengaplikasi

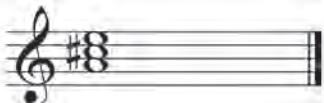
Penilaian 4

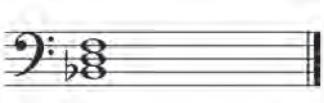
1. Nyatakan disiplin yang diperlukan untuk menjadi seorang ahli koir.

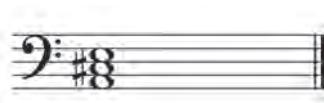
2. Namakan triad tonik berikut.

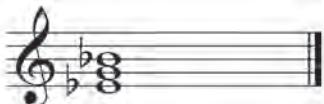
(a) _____

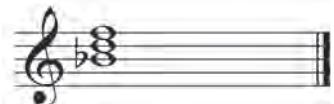
(b) _____

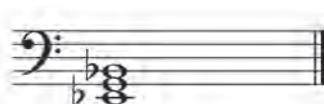
(c) _____

(d) _____

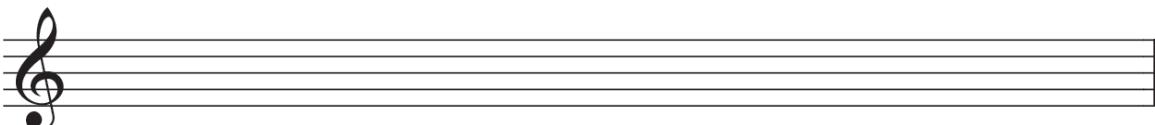
(e) _____

(f) _____

3. Tulis skel berikut.

(a) A minor melodik menaik dan menurun tanpa tanda nada.

(b) E minor melodik menaik dan menurun dengan tanda nada.

4. Setiap gendang dalam _____ dinamakan berdasarkan musim kecil dalam satu tahun kalendar Cina.

5. Bilakah ensembel gendang 24 musim dipersembahkan di Malaysia?

---

6. Nyatakan dua jenis format audio yang disimpan dalam perisian DAW yang telah dipelajari.

(a) _____ (b) _____

7. Terdapat dua peranti yang digunakan dalam penghasilan rakaman suara secara digital, iaitu:

(a) _____ (b) _____

UNIT
5

ALAM SEKITAR

Gunung Kinabalu
Audio 55: Instrumental
Audio 56: Orkestra
Audio 57: Flut
Audio 58: Klarinet

Audio 59: Saksofon Alto
Audio 60: Saksofon Tenor
Audio 61: Trompet
Audio 62: Trombon
Audio 63: Violin 1

Audio 64: Violin 2
Audio 65: Gambus
Audio 66: Gitar dan Gitar Bes
Audio 67: Piano
Audio 68: Dram

Orkestra Mini

Mainkan skor ensembel yang berikut dengan pic, penjarian serta embusur yang betul dan dinamik yang sesuai.

55 → 68

Gunung Kinabalu

Ciptaan: Johar Bahar
Lirik: Johar Bahar
Gubahan semula: Dzurri

=100

Vokal   Me-mum - tak ting - gi men - cā - piai a - wan   Me-gah
gu - ngan di me - ga - ra ja - yā Gu-nung

Flut

Klarinet B♭

Saksofon Alto

Saksofon Tenor

Trompet B♭

Trombon   *mf*

Violin 1   *mf*

Violin 2   *mf*

Gambus   *mf* F G♭ F F

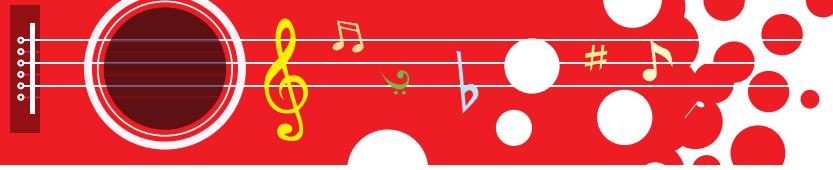
Gitar   *mf* F G♭ F F

Gitar Bes   *mf* F G♭ F F

Piano   *mf* F G♭ F F

Dram   *=100*

Me-mum - tak ting - gi men - cā - piai a - wan   Me-gah
gu - ngan di me - ga - ra ja - yā Gu-nung

1. 8 | 2.

Vokal   ber - di - ti Gu - nung Ki - na - ba - lu
yang ter - ting - gi di Ma - Ke-a - lay - si - a

Flut

Klarinet Bb

Saksofon Alto

Saksofon Tenor

Trompet Bb

Trombon

Violin 1

Violin 2

Gambus

Gitar   E Gb F F 8 F

Gitar Bes   E Gb F F F

Piano

Dram

1. 2.

This page contains a musical score for a ensemble. The score includes parts for Vokal, Flut, Klarinet Bb, Saksofon Alto, Saksofon Tenor, Trompet Bb, Trombon, Violin 1, Violin 2, Gambus, Gitar (Guitar), Gitar Bes (Bass Guitar), Piano, and Dram (Drums). The music is divided into two sections, 1. and 2., separated by a measure. The vocal part has lyrics: ber - di - ti Gu - nung Ki - na - ba - lu yang ter - ting - gi di Ma - Ke-a - lay - si - a. Dynamic markings such as f (fortissimo) are present in several parts. Measure numbers 8 and 16 are indicated above the vocal line. The piano part shows harmonic changes between measures, indicated by Roman numerals I, II, III, IV, V, VI, VII, and VIII.

B

12

Vokal Da-lam si - na-ran sang su-ri - a Ben-tuk-

Flut

Klarinet B♭

Saksofon Alto *mf* *f*

Saksofon Tenor *mf* *f*

Trompet B♭ *mf* *f*

Trombon *mf* *f*

Violin 1 *mf* *f*

Violin 2 *mf* *f*

Gambus F Bbm 4

Gitar F Bbm

Gitar Bes

Piano F Bbm

Dram **B**

16

Vokal   mu sangat - iah - it - dah xi - ma-

Flut

Klarinet B♭

Saksofon Alto

Saksofon Tenor

Trompet B♭

Trombon

Violin 1

Violin 2

Gambus

F Dm G 8 C

Gitar

F Dm G C

Gitar Bes

Piano

F Dm G C

Dram

Sheet music for various instruments including Vokal, Flut, Klarinet B♭, Saksofon Alto, Saksofon Tenor, Trompet B♭, Trombon, Violin 1, Violin 2, Gambus, Gitar, Gitar Bes, Piano, and Dram. The music is in 8/8 time. The vocal part includes lyrics: mu sangat - iah - it - dah xi - ma-. The piano part shows chords F, Dm, G, C.

C

Vokal   20

ba - lu eng - kau ter - na - ma Men - ja -

Flut   *mf*

Klarinet B♭   *mf*

Saksofon Alto

Saksofon Tenor

Trompet B♭   *mf*

Trombon   *mf*

Violin 1   *mf*

Violin 2   *mf*

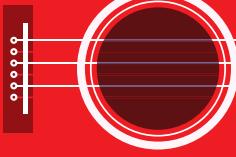
Gambus   *mf*
F   G♭   F   F   4

Gitar   *mf*
F   G♭   F   F

Gitar Bes   *mf*
F   G♭   F

Piano   *mf*
F   G♭   F   F

Dram   **C**

Fine

24

Vokal di lam - bang Ma - lay - sia ja - ya

Flut

Klarinet B♭

Saksofon Alto

Saksofon Tenor

Trompet B♭

Trombon

Violin 1

Violin 2

Gambus

Gitar F G♭ F F

Gitar Bes F G♭ F F

Piano F G♭ F F

Dram

Fine

2.1.1

(i, iv, v, vii)

- Pilih seorang murid untuk menjadi konduktor.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Kerja sepasukan

: Mengaplikasi

Persembahan Orkestra

Persembahan orkestra dapat dinilai dari pelbagai aspek. Penilaian bukan sahaja berfokus pada gaya persembahan malahan aspek muzikaliti serta teknik permainan yang ditonjolkan oleh ahli orkestra juga mempengaruhi keseluruhan persembahan. Antara aspek yang dititikberatkan semasa persembahan ialah postur, tempo, warna ton, dinamik dan penghayatan.

1. Mainkan semula lagu Gunung Kinabalu dalam ensemبل orkestra dan rakam video tersebut.
2. Buat ulasan ringkas melalui video yang dipertontonkan dengan mengisi borang penilaian di bawah.

Aspek	Ulasan ringkas	Markah (100%)
Postur		/10
Teknik		/30
Tempo		/20
Dinamik		/30
Penghayatan		/10

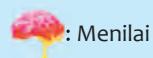

2.1.1
(iii, iv, vi)

- Sediakan alat perakam dan rakam video persembahan. Kemudian, paparkan pada skrin LCD.
- Minta murid membuat ulasan berdasarkan tayangan video.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Patriotik

: Menilai

Kulintangan

Ensemel kulintangan dimainkan oleh suku kaum Murut, Bajau, Kadazan dan Dusun di negeri Sabah. Ensemel ini mempunyai persamaan dengan ensemel engkromong di Sarawak. Terdapat antara lima hingga sembilan buah gong kecil yang disusun mendatar dalam rak kayu. Sistem talaan tidak selaras dengan sistem talaan diatonik barat. Talaan gong-gong ini biasanya mengikut skel pentatonik. Di sebelah pantai barat negeri Sabah, lapan atau sembilan buah gong digunakan manakala di sekitar pantai timur pula bilangannya adalah antara lima hingga tujuh buah sahaja. Gong-gong kecil ini dipaluh dengan sepasang pemukul kayu yang dinamakan titik. Justeru, ensemel ini kadangkala dipanggil bertitik.

Dua buah gong gantung berbusut yang besar turut digunakan, iaitu *babandil* dan gong. Satu atau dua buah gendang yang dipanggil *gandang* digunakan dalam ensemel ini. Gandang berbentuk seperti tong dan mempunyai dua permukaan daripada kulit.

Ensemel muzik ini mengutamakan rentak dan bukannya melodi. Melodi yang dimainkan ialah berulang-ulang ataupun dalam bentuk ostinato melodi. Bilangan gong dan rentak yang digunakan ditentukan oleh komuniti-komuniti kaum tertentu mengikut bahagian atau daerah masing-masing.

Ulasan

Murid dikehendaki membuat ulasan setelah menonton persembahan kulintangan. Ulasan perlu mengambil kira aspek seperti yang berikut:

Genre muzik

: .....

Latar belakang

: .....

Alat muzik

: .....

Fungsi

: .....

Cara persembahan

: .....

Irama

: .....

Melodi

: .....

Tekstur

: .....

4.1.1 (ii)

- Pertontonkan persembahan ensemel kulintangan kepada murid.

4.1.2

Abad ke-21: Bermaklumat

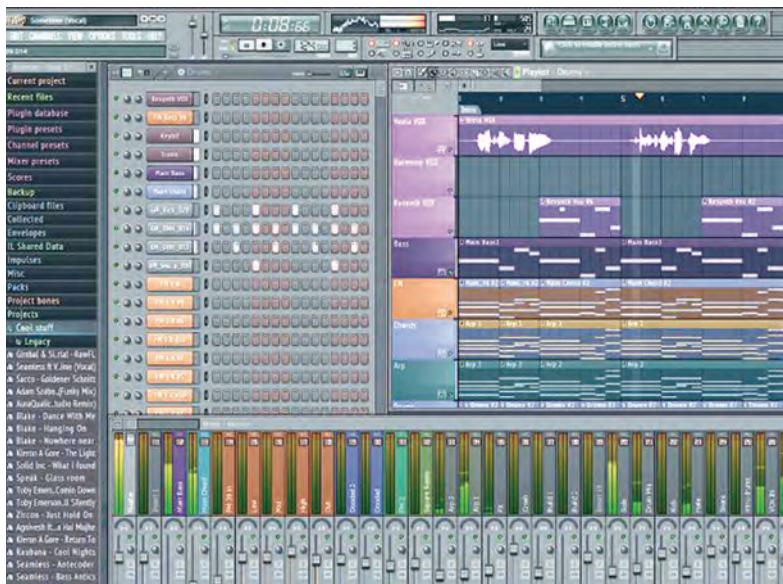

: Menilai

Rakaman Pelbagai Runut

Rakaman pelbagai runut (multitrack) dapat dihasilkan menggunakan perisian DAW. Pelbagai runut bermaksud data audio yang dirakam boleh dibahagikan kepada beberapa runut yang lain. Maksudnya ketika menggunakan perisian DAW, rakaman dapat dilakukan tanpa had atau batasan kerana berlaku secara digital. Pengguna boleh memadam, menambah serta dapat melalui proses *undo* dan *redo* ketika sesi rakaman berlangsung. Yang berikut merupakan paparan proses rakaman pelbagai runut. Pengguna boleh menamakan semula runut dan mixer.

Menamakan Semula Runut

Langkah-langkah:

1. Klik kanan pada kotak track -> Rename -> Enter.

2.

Langkah-langkah untuk meletakkan ikon pada track atau mixer:

Klik kanan pada kotak track -> set icon.

Hasilkan sebuah karya mengikut tema yang ditetapkan. Karya yang dihasilkan mestilah menggunakan kaedah yang telah dipelajari, iaitu mengimport data audio, memotong dan mencantumkan runut, resap jelma dan resap lenyap, kesan khas dan rakaman pelbagai runut serta mengeksport karya tersebut dalam format MP3. Durasi lagu tidak kurang daripada tiga hingga empat minit. Bentangkan hasil karya kepada rakan-rakan.

Pilih salah satu tema di bawah:

Ketuhanan

Patriotik

Kasih sayang

Kanak-kanak

Generasi kini

Pop yeh yeh

Hormat-menghormati

Impian

5.1.4
5.1.5

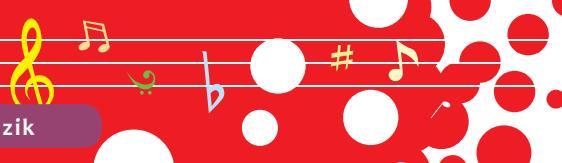
- Bimbing murid melakukan aktiviti dengan komputer.

EMK: Kreativiti dan inovasi

Abad ke-21: Pemikir

: Mencipta

Triad Tonik dalam Skel Minor

- Triad ialah gabungan tiga not.
- Triad tonik terdiri daripada not pertama, not ketiga dan not kelima dalam satu skel.
- Kedudukan perdu ialah susunan not pertama, ketiga dan kelima.

Triad Tonik Skel Minor

1. Tanpa tanda nada

A minor

E minor

D minor

2. Dengan tanda nada

A minor

E minor

D minor

Latihan

1. Namakan triad tonik berikut.

(a) _____

(b) _____

(c) _____

(d) _____

(e) _____

(f) _____

2. Notasikan triad tonik berikut tanpa tanda nada.

(a) D minor

(b) E minor

(c) A minor

3. Notasikan triad tonik berikut dengan tanda nada.

(a) A minor

(b) E minor

(c) D minor

3.1.9
(ii, iii)

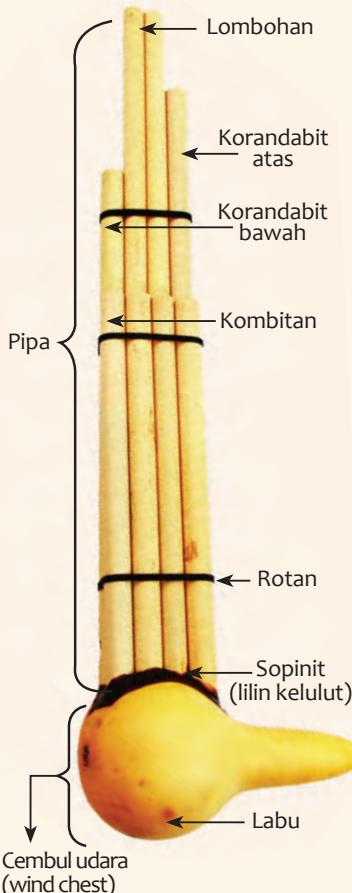
- Bimbing murid membezakan triad tonik major dan minor.
- Minta murid membuat latihan dalam buku manuskrip.

Menilai

Sompoton

Sompoton ialah sejenis alat muzik tradisional Sabah yang popular dalam kalangan suku kaum Dusun dan Kadazan.

Sompoton terdiri daripada dua bahagian, iaitu pipa dan *wind chest* atau cembul udara. Pipa diperbuat daripada lapan batang buluh kecil yang dikerat mengikut ukuran tertentu dan disusun dalam dua ikatan. Bahagian ini kemudiannya dipasangkan pada bahagian cembul udara yang diperbuat daripada labu yang dikeringkan.

Alat aerofon ini ditiup pada bahagian muncung buah labu dan teknik memainkannya adalah dengan cara menghembus serta menyedut. Bunyi dihasilkan apabila udara menggetarkan lelidah yang dipasang pada pangkal pipa dalam ruang cembul udara. Bagi menghasilkan pic yang berbeza, jari digunakan untuk menutup dan membuka lubang pada bahagian hujung pipa.

Sompoton digunakan untuk memainkan lagu-lagu kaum Dusun dan Kadazan. Sompoton juga dimainkan oleh *bobolian* (dukun) untuk memohon pertolongan dan kesejahteraan sewaktu kampung sedang menghadapi bencana.

Ulasan

Buat ulasan tentang persembahan muzik sompoton yang ditonton. Ulasan hendaklah berkaitan dengan genre muzik, latar belakang, alat muzik, fungsi muzik serta cara persembahan. Nyatakan juga tentang konsep muzik yang berkaitan dalam persembahan tersebut.

4.1.1 (ii – a, b, c, d, e)

- Pertontonkan video persembahan ensemبل sompoton.

Abad ke-21: Mahir berkomunikasi

: Menilai

Orkestra Bambu

Orkestra bambu telah menjadi ensemel muzik yang popular dalam kalangan suku kaum Dusun Tindal dan industri muzik tempatan di Sabah. Ensemel muzik ini menggabungkan unsur-unsur tradisional dan barat dari segi peralatan dan gaya persembahannya. Semua alat muzik yang digunakan diperbuat daripada bambu. Gubahan dan ciptaan muzik yang dimainkan juga mengandungi unsur moden dan tradisional. Hal ini bagi memastikan muzik tradisional kaum Dusun Tindal dapat diwarisi oleh generasi muda.

Dalam orkestra bambu, *suling* atau seruling bambu memainkan melodi utama sementara sompoton sebagai alat muzik iringan yang memainkan kord atau harmoni.

Ulasan

Setelah menonton video persembahan orkestra bambu, buat penilaian dan ulasan tentang persembahan tersebut. Layari Internet untuk mendapatkan maklumat berkaitan genre muzik, latar belakang, alat muzik, fungsi serta cara persembahan. Banding bezakan antara orkestra bambu, orkestra Cina dengan orkestra barat. Tugasan ini perlu dibentangkan dalam kumpulan di dalam kelas.

4.1.1 (ii – a, b, c, d, e)

- Pertontonkan video persembahan ensemel orkestra bambu.

Abad ke-21: Kerja sepasukan

 : Menganalisis

Etika Persembahan

Sebelum persembahan

- Berada dalam keadaan bersedia dan yakin.
- Berpakaian sesuai dengan persembahan.

Semasa persembahan

- Masuk dan keluar dengan cara yang teratur dan tertib.
- Postur yang betul ketika persembahan.
- Ikut arahan pemimpin.

Selepas Persempahan

- Tunduk hormat.
- Keluar dengan teratur.

Puteri Santubong
Audio 69: Suara 1
Audio 70: Instrumental Suara 1
Audio 71: Minus One

Suara 1

$\text{♩} = 100$

A

F

Gm

C⁷

Put - ri San-tu-bong Put-ri Se-jen - jang pen-ja-ga gu - nung neg-ri Sa - ra

wak Ma-nis sik a - da da-pat di-la - wan a-anak dak de - wa tu-run ka - ya -

B

F

Gm

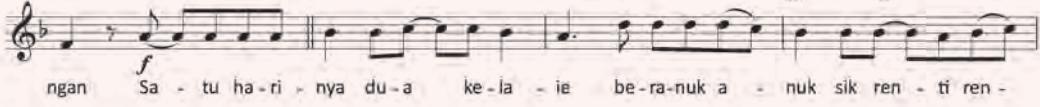
C

F

C

Gm

C⁷

ngan Sa - tu ha - ri - nya du - a ke - la - ie be - ra-nuk a - nuk sik ren - ti ren -

ti se - o-rang ma - dah di - rik ba - gus a - glik se - o-rang sik nga - lah wa - lau ke - ma -

S

F

mf

C

Gm

C

F

C

ti Oh San - tu - bong pu - te - ri
Oh Se - jen - jang pu - te - ri

To Coda

F

Gm C F
me - ne - nun ka - in ma - lam
me - num - buk pa - di si - ang

D.S. al Coda

Oh

F

ang

Fine

Puteri Santubong

Suara 2

$\text{♩} = 100$

A

p

Put-ri San - tu-bong Put-ri San - tu-bong neg - ri Sa-ra - wak

5

da - pat di - la - wan Sa - tu ha - ri -

9 B

nya du - a ke - la - ie be - ra-nuk a - nuk sik ren - ti ren - ti

13

dah di - rik ba - gus a - gik wa - lau ke ma - ti

§

C

mf Oo... San - tu - bong pu - te - ri me - ne - nun ka -
Se - jen - jang pu - te - ri me - num - buk pa -

21

To Coda

in di ma - lam si - ang

D.S. al Coda

: Mengaplikasi

- Bimbing murid membuat latihan suara.
- Bimbing murid menyanyikan lagu *Puteri Santubong* suara 1 dan suara 2.
- Bimbing murid menyanyikan lagu *Puteri Santubong* dengan pic yang betul.
- Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Puteri Santubong*.

EMK: Nilai murni

Abad ke-21: Patriotik

1.1.2
(i, ii, iii, iv)
1.1.3 (i)

Penilaian 5

1. Senaraikan etika persembahan sebagai seorang ahli koir.

	Sebelum persembahan	Semasa persembahan	Selepas persembahan
1.			
2.			

2. Namakan triad tonik berikut.

(a) _____

(b) _____

(c) _____

(d) _____

(e) _____

(f) _____

3. Tulis triad tonik berikut dengan tanda nada.

(a) A minor   (b) D minor   (c) E♭ major   (d) A major   (e) E minor   (f) B♭ major

4. Namakan dua bahagian alat sompoton.

- (a) _____
(b) _____

5. Nyatakan dua ciri muzik kulintangan yang terdapat di negeri Sabah.

- (a) _____
(b) _____

6. Apakah perbezaan muzik kulintangan mengikut tempat dan daerah?

: Menilai

- (a) _____
(b) _____

7. Nyatakan peranan sompoton dalam ensembel orkestra bambu.

---

8. Namakan alat yang memainkan melodi utama dalam orkestra bambu.

---

9. Nyatakan dua fungsi muzik orkestra bambu.

(a) _____

(b) _____

10. Berikan empat jenis alat muzik yang dimainkan dalam ensembel orkestra mini.

(a) _____

(b) _____

(c) _____

(d) _____

11. Namakan dua jenis alat muzik bertali yang dimainkan dalam ensembel orkestra mini.

(a) _____

(b) _____

12. Berikan tiga aspek muzik yang dinilai dalam persembahan ensembel orkestra mini.

(a) _____

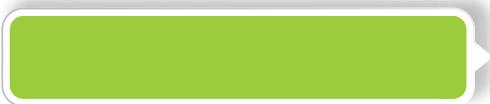
(b) _____

(c) _____

13. Terangkan maksud rakaman pelbagai runut.

---

14. Nyatakan langkah-langkah untuk meletakkan ikon pada track atau mixer.

UNIT
6

INTELEK

Suara 3

 $\text{♩} = 100$ **A**

p

Put-ri San - tu-bong Put-ri San - tu-bong neg - ri Sa- ra - wak

5

Aa.. a-nak dak de - wa tu-run ka - ya - ngan

B

p Ha Ha Ha Put - ri San - tu -

13

bong Put - ri Sa - ra - wak wa-lau ke ma - ti Oh Oh Oh Oh Oh Oh

C

mf Oh San - tu - bong me - ne - nun ka -
Se - jen - jang me-num-buk pa -

21

To Coda

in di ma - lam ha ha ha ha ha ha Ha Oh Oh Oh Oh Oh
si - ang ha ha ha ha ha ha Ha Oh Oh Oh Oh Oh

25

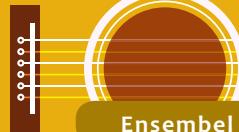
Fine

ang

74 → 75

Puteri Santubong

Lagu rakyat Sarawak
Gubahan semula: Dzurri

Suara 1, 2 dan 3

♩ = 100

Puteri Santubong

Lagu rakyat Sarawak
 Gubahan semula: Dzurri

A

Suara 1   F   Gm   C⁷   F

Put-ri San-tu - bong Put-ri Se - jen-jang pen-ja-ga gu - nung neg-ri Sa-ra - wak Ma-nis sik a-

Suara 2   *p*   Put-ri San - tu-bong Put-ri San - tu-bong neg - ri Sa-ra - wak

Suara 3   *p*   Put-ri San - tu-bong Put-ri San - tu-bong neg - ri Sa-ra - wak

5   B_b   F   C   F

Suara 1   da da-pat di - la - wan a-nak dak de - wa tu-run ka - ya - ngan Sa - tu ha - ri - *f*

Suara 2   — da-pat di - la - wan Sa - tu ha - ri - *f*

Suara 3   — Aa.. a-nak dak de - wa tu-run ka - ya - ngan

B

9   Gm   C   F   Gm   C⁷   F

Suara 1   nya du - a ke - la - ie be - ra-nuk a - nuk sik ren - ti ren - ti se - o-rang ma -

Suara 2   nya du - a ke - la - ie be - ra-nuk a - nuk sik ren - ti ren - ti

Suara 3   *p* Ha   Ha   Ha Put - ri San - tu -

13 Gm C F C F
 Suara 1 dah di -rik ba-gus a - gik se - o-rang sik niga - lah wa-lau ke ma - ti *mf* Oh
 Suara 2 dah di -rik ba-gus a - gik wa-lau ke ma - ti
 Suara 3 bong Put - ri Sa - ra - wak wa-lau ke ma - ti Oh Oh Oh Oh Oh

§ 17 C E♭ F
 Suara 1 Oh San - tu - bong pu - te - ri me - ne - nun ka -
 Se - jen - jang pu - te - ri me - num - buk pa -
 Suara 2 Oo... San - tu - bong pu - te - ri me - ne - nun ka -
 Se - jen - jang pu - te - ri me - num - buk pa -
 Suara 3 Oh San - tu - bong me - ne - nun ka -
 Se - jen - jang me - num - buk pa -

To Coda D.S. al Coda
 Suara 1 in di ma - lam si - ang Oh
 Suara 2 in di ma - lam si - ang
 Suara 3 in di ma - lam ha ha ha ha ha ha Ha Oh Oh Oh Oh Ch
 si - ang ha ha ha ha ha ha Ha Oh Oh Oh Oh Ch

25 F
 Suara 1 ang
 Suara 2 ang
 Suara 3 ang
 Fine

- 1.1.2** (i, ii, iii, iv)
- Bimbing murid menyanyikan lagu *Puteri Santubong* dalam suara 3 terlebih dahulu. Bahagikan murid kepada tiga kumpulan untuk suara 1, 2 dan 3.
  - Perdengarkan audio kepada murid sebelum menyanyikan lagu *Puteri Santubong*.
  - Bimbing murid menyanyikan lagu *Puteri Santubong* dengan pic yang betul.
  - Terangkan simbol yang terdapat dalam skor *Puteri Santubong*.

EMK: Patriotisme

Abad ke-21: Patriotik

Mengaplikasi

Kesan Bunyi

Kesan bunyi sering digunakan dalam penghasilan produksi filem, teater, drama, muzik dan sebagainya supaya dapat dipersembahkan dengan lebih efektif.

Dalam perisian DAW, pelbagai cara dapat digunakan bagi menghasilkan kesan bunyi sama ada melalui proses rakaman, penggunaan pensintesis (synthesizer) dan juga pensampel (ampler). Asas untuk memasukkan kesan bunyi juga berdasarkan proses mengimport data audio ke perisian DAW dan seterusnya melakukan proses suntingan seperti potong, cantum, resap jelma dan resap lenyap. Sekiranya bunyi hentakan meja diperlukan sebagai kesan muzik, rakaman bunyi hentakan meja tersebut boleh dilakukan menggunakan mikrofon. Sebelum memasukkan kesan bunyi, idea dan kreativiti diperlukan bagi memastikan kesan bunyi yang dimasukkan sesuai untuk penghasilan sesuatu muzik atau visual.

Memasukkan Kesan Bunyi

Langkah-langkah:

1. Rakam suara secara digital (rujuk halaman 70). Pastikan butang simpanan telah ditekan sebelum melakukan proses rakaman kesan bunyi yang seterusnya (klik kanan untuk menghidupkan butang simpanan audio).
2. Mainkan semula kesan bunyi dan lihat pada garis masa (time line) untuk menjamin ketepatan kesan bunyi yang dihasilkan.

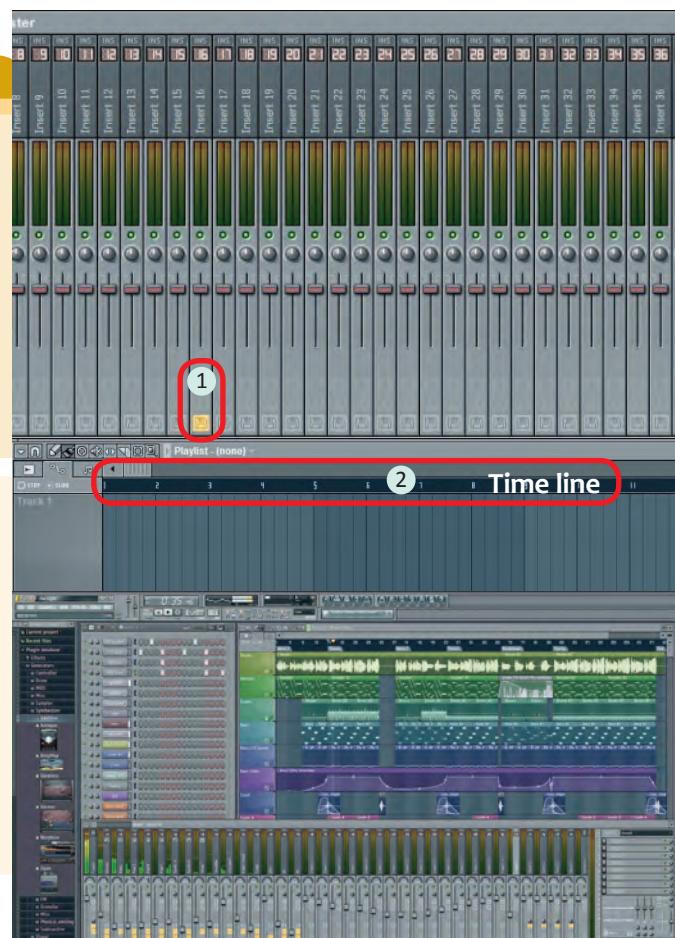

Cantumkan lagu dan masukkan kesan bunyi. Hasilkannya dengan memasukkan suara latar dengan kesan bunyi yang lain dalam bentuk penceritaan. Kesan bunyi boleh dihasilkan melalui pensampel yang disediakan oleh guru atau melalui rakaman murid sendiri. Eksport karya dalam format MP3. Bentangkan hasil karya tersebut kepada rakan-rakan.

5.1.4

- Rujuk semula topik “Rakaman Suara Secara Digital” pada halaman 70.
- Sediakan pensampel untuk kegunaan di dalam kelas.

Penghasilan Karya Muzik

Setiap karya muzik yang dicipta haruslah memiliki gubahan dan kreativiti tersendiri. Karya tersebut disiarkan melalui media massa dan laman sosial.

Menghasilkan Lagu Berpandukan Cerita

Chiew ialah seorang remaja yang sangat berbakat dan meminati muzik sejak bangku sekolah lagi. Cita-cita Chiew ialah menjadi seorang komposer terkenal dan mencipta lagu yang akan menjadi ingatan kepada setiap pendengarnya. Walau bagaimanapun, dia sering ditertawakan oleh rakan-rakannya kerana mereka menganggap impian Chiew amat sukar untuk dicapai. Chiew tidak berputus asa dan bertekad meneruskan impiannya. Semasa di menara gading, Chiew telah mencipta beberapa buah lagu dan menghantarnya kepada syarikat rakaman. Alangkah beruntungnya Chiew apabila ada syarikat rakaman yang berminat untuk memberikan peluang kepada Chiew untuk mencapai cita-citanya.

Berdasarkan cerita tersebut, hasilkan satu karya dengan:

- Mencantumkan pelbagai lagu menjadi satu lagu rampaian atau medley. Masukkan kesan bunyi pada lagu tersebut.
- Durasi lagu tersebut tidak kurang daripada tiga minit.
- Karya yang terhasil mestilah berkenaan dengan impian dan semangat anak muda untuk mencapai cita-citanya.
- Gunakan kreativiti dalam penghasilan karya. Gunakan minus one dan tukar lirik lagu tersebut berpandukan jalan cerita di atas. Lirik dinyanyikan semula dalam bentuk rakaman.
- Ekspor karya dalam format MP3.
- Persembahkan hasil karya kepada rakan-rakan.

5.1.4
5.1.5

- Sediakan beberapa lagu minus one untuk aktiviti komputer.
- Bimbing murid menulis lirik dan melakukan proses rakaman secara pelbagai runut dengan memasukkan kesan-kesan khas yang sesuai.

Orkestra Mini

Teliti skor di bawah dan mainkannya secara ensembel.

My Way

- Audio 78: Instrumental
- Audio 79: Orkestra
- Audio 80: Flut
- Audio 81: Klarinet
- Audio 82: Saksofon Alto
- Audio 83: Saksofon Tenor
- Audio 84: Trompet

- Audio 85: Trombon
- Audio 86: Violin 1
- Audio 87: Violin 2
- Audio 88: Gambus
- Audio 89: Gitar dan Gitar Bes
- Audio 90: Piano
- Audio 91: Dram

78 → 91

My Way

Ciptaan: Claude Francois
Lirik: Paul Anka
Gubahan semula: Dzurri

♩ = 80

Intro

Vokal

Flut

Klarinet B_b

Saksofon Alto

Saksofon Tenor

Trompet B_b

Trombon

Violin 1

Violin 2

Gambus

Gitar

Gitar Bes

Piano

Dram

A

Vokal: And now the end is near
I fear I see the final curtain
but then again
the final curtain's been run
to few to many men
the friend old
I had to

Flut: *p*

Klarinet: *p*

Saksofon Alto: *p*

Saksofon Tenor: *p*

Trompet Bb:

Trombon:

Violin 1: *mp*

Violin 2: *mp*

Gambus: *p*

Gitar: D Dmij D' B E

Gitar Bes: D Dmij D' B E

Piano: D Dmij D' B E

Dram: *fill in 4/4*

19

Vokal
Flut
Klarinet
Saksofon Alto
Saksofon Tenor
Trompet Bb
Trombon
Violin 1
Violin 2
Gambus
Gitar
Gitar Bes
Piano
Dram

B

clear
do
I'll state my case
And saw, it through
of which I'm ter - rain
with-out e- tem-po- tion
I've
had planned.
a
We times full
each chart - ed course
I
had care-ful steps
am e - very
a-long the

19

Vokal   high-way and more much more than this I did it my way
Flut
Klarinet
Saksofon Alto
Saksofon Tenor
Trompet B
Trombon
Violin 1
Violin 2
Gambus
Gitar   Gm D Em A Gm D D
Gitar Bes   Gm D Em A Gm D D
Piano   Gm D Em A Gm D D
Dram   Fill in 4/4

1. 2.

This musical score page features ten staves of music for various instruments. The instruments listed are Vokal, Flut, Klarinet, Saksofon Alto, Saksofon Tenor, Trompet B, Trombon, Violin 1, Violin 2, Gambus, Gitar, Gitar Bes, Piano, and Dram. The vocal part includes lyrics: "high-way and more much more than this I did it my way". The piano part includes chords: Gm, D, Em, A, Gm, D, D. The drum part includes a section labeled "Fill in 4/4". The page is numbered 19 at the top left and has a first ending (1.) and a second ending (2.) indicated by brackets at the bottom right.

25

C

Vokal times I'm sure you knew when I bit off more than I could chew but through it all when there was doubt I ate it

Flut

Klarinet

Saksofon Alto

Saksofon Tenor

Trompet Bb

Trombon

Violin 1

Violin 2

Gambus

Gitar D D' G Em A

Gitar Bes D D' G Em A

Piano D D' G Em A

Dram **C**

This page contains a musical score for a band or orchestra. The score includes parts for Vokal, Flut, Klarinet, Saksofon Alto, Saksofon Tenor, Trompet Bb, Trombon, Violin 1, Violin 2, Gambus, Gitar, Gitar Bes, Piano, and Dram. The music is in 3/4 time, with measures 25 and 26 shown. The Vokal part has lyrics: "times I'm sure you knew when I bit off more than I could chew but through it all when there was doubt I ate it". The score includes various dynamics like ff, f, and mf, and articulations like staccato dots and slurs. Measure 26 starts with a dynamic marking of mf.

ff

Fine

Vokal

Flut

Klarinet

Saksofon Alto

Saksofon Tenor

Trompet Bb

Trombon

Violin 1

Violin 2

Gambus

Gitar

Gitar Bes

Piano

Dram

Fill in 4/4

Fine

up and left it put I faced it all and I stood tall and did it my way

F#m Bm G A Gm D

F#m Bm G A Gm D

F#m Bm G A Gm D

Abad ke-21: Kerja sepasukan

2.1.1

(i, iv, vi, vii)

- Pilih seorang murid untuk menjadi konduktor.

Abad ke-21: Kerja sepasukan

 Mengaplikasi

Menganalisis Skor Muzik

Pemahaman terhadap skor muzik penting bagi seorang pemuzik. Pemuzik harus memahami perjalanan lagu yang telah dicipta atau digubah. Analisis skor bermaksud meneliti dan memahami muzik yang akan dimainkan dari segi nada, tempo, meter, harmoni, *rehearsal marks*, tanda isyarat dan terminologi. Oleh itu, tahap penguasaan teori muzik perlu dititikberatkan agar pemain dapat mengaplikasikan teknik permainan dengan betul.

1. Mainkan semula lagu *My Way* secara ensemبل.
2. Selepas tamat memainkan lagu, bahagikan murid kepada beberapa kumpulan.
3. Buat analisis skor lagu tersebut dengan mengisi jadual yang disediakan di bawah.
4. Bentangkan hasil analisis kepada rakan-rakan secara berkumpulan.

Lengkapkan jadual di bawah berpandukan skor lagu *My Way*.

Tajuk Lagu	Ciptaan	Nada	Meter	Tempo	Jumlah Bar

Bar	Alat Muzik	Dinamik (<i>f, ff, mf, pp, p</i>)
1	Flut	<i>f</i> (Forte)
2	Saksofon tenor	
8	Klarinet	
8	Violin	
16	Trombon	
16	Piano	
19	Trompet B♭	
24	Gambus	
28	Saksofon alto	

Bar	Tanda Isyarat	Terminologi
8	A	
8	B	
	1.	
32	3	

2.1.1
3.1.10

- Perbanyak halaman ini untuk diedarkan kepada murid.

Abad ke-21: Kerja sepasukan

Forum

Pilih lima orang murid untuk menjadi pengurus, moderator dan ahli panel dalam mengendalikan forum tentang “Muzik, Budaya dan Masyarakat” seperti yang telah dipelajari. Topik perbincangan hendaklah berkaitan dengan perkara-perkara berikut:

- Asal usul muzik tersebut.
- Kaitan muzik dengan masyarakat setempat.
- Fungsi muzik.
- Cara-cara mengekalkan warisan muzik tersebut dalam kalangan generasi muda.

- 4.1.1 (i, ii)
4.1.2

- Galakkan murid bertanya soalan pada akhir sesi forum tersebut.

EMK: Bahasa

Abad ke-21: Mahir berkomunikasi

: Menganalisis

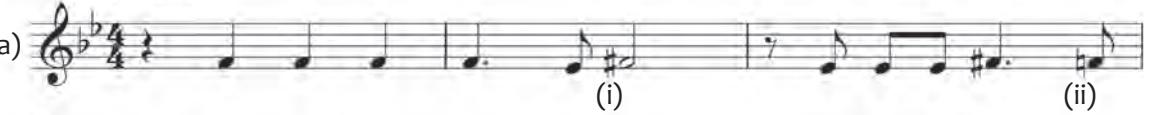

Terminologi Muzik

Tanda Isyarat dan Terminologi	Maksud
	Akhiran 1 dan akhiran 2
	Bahagian penutup lagu
	Seperti meter $\frac{2}{2}$
Da Capo (D.C)	Dari awal (mula)
Dal Segno (D.S)	Pengulangan dari tanda %
	Skor perlu dimainkan mengikut kelajuan 100 detik seminit
	Memanjangkan nilai not atau tanda rehat mengikut jangka masa tertentu
	Dua not yang berbeza dibunyikan tanpa terputus
	Dua not yang sama pic bersambung
	Tanda kromat
	Tanda ulangan
	Tanda penamat
>	Tekanan

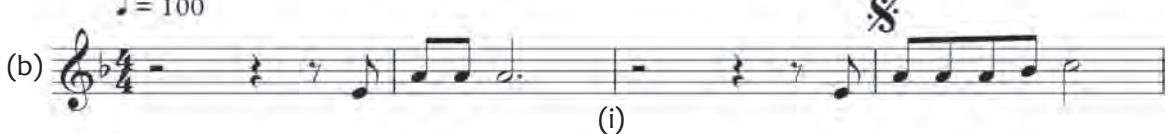
Latihan

1. Namakan simbol berikut.

(a) (i) _____ (ii) _____

 (iii) _____

(i) _____ (ii) _____ (iii) _____

(b) (i) _____

 (ii) _____

(i) _____ (ii) _____

(c) (i) _____

 (ii) _____ (iii) _____

(i) _____ (ii) _____ (iii) _____

2. Beri nama simbol dan maksudnya.

(a) _____ (b) _____

3.1.10

- Bimbing murid mengenali terminologi muzik dan mencari maknanya daripada skor yang disediakan.
- Minta murid membuat latihan dalam buku manuskrip.

 : Menganalisis

Penilaian 6

1. Terdapat pelbagai bentuk kesan bunyi yang boleh dihasilkan dalam perisian DAW, iaitu:

(a) _____ (b) _____

2. Susunkan pernyataan di bawah mengikut aturan yang betul untuk menghasilkan sebuah karya.

Memotong dan mencantum data audio.

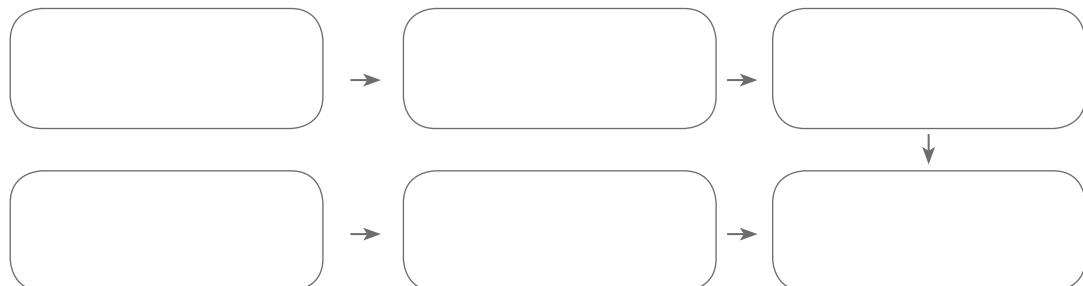
Rakaman suara secara digital.

Resap jelma dan resap lenyap.

Simpan dan eksport data audio dalam format audio MP3, WMA atau WAV.

Rakaman pelbagai runut.

Import data audio.

3. Dalam ensembel orkestra mini, terdapat pelbagai tanda isyarat dan terminologi yang harus difahami oleh pemuzik sebelum memulakan ensembel. Berikan empat tanda isyarat dan terminologi yang terdapat pada skor lagu yang telah dipelajari.

(a) _____
(b) _____
(c) _____
(d) _____

4. Nyatakan kepentingan memahami arahan persembahan, simbol, tanda isyarat dan terminologi dalam ensembel orkestra.

5. Senaraikan lima langkah yang perlu diambil untuk memelihara dan mengekalkan warisan seni muzik sesuatu kaum atau bangsa agar dapat dinikmati oleh generasi akan datang.

(a) _____
(b) _____
(c) _____
(d) _____
(e) _____

6. Berikan maksud simbol berikut berdasarkan skor di bawah.

The musical score consists of eight staves of music. Staff (a) shows eighth-note pairs. Staff (b) shows sixteenth-note pairs. Staff (c) shows eighth-note pairs. Staff (d) shows sixteenth-note pairs. Staff (e) shows eighth-note pairs. Staff (f) shows eighth-note pairs. Staff (g) shows sixteenth-note pairs. Staff (h) shows eighth-note pairs.

(a) (b)

(c) (d)

(e) (f)

(g) (h)

(a) _____

(e) _____

(b) _____

(f) _____

(c) _____

(g) _____

(d) _____

(h) _____

UNIT
7

ALAT MUZIK UTAMA

Audio 92: Latihan Suara (a)
Audio 93: Latihan Suara (b)
Audio 94: Latihan Suara (c)

Vokal

Vokal merupakan alat muzik utama bagi seorang penyanyi. Pengetahuan mengenai asas nyanyian penting untuk bernyanyi dengan baik. Terdapat lima komponen asas nyanyian, iaitu pic, irama, pernafasan, pengeluaran suara dan sebutan. Terdapat empat aspek yang berkaitan dengan bidang nyanyian. Aspek-aspek tersebut ialah fizikal, emosi, intelek dan muzikal.

Latihan Suara

Buat latihan suara di bawah sebagai persediaan untuk bernyanyi.

92

(a)

ma me mi mo mu   ma me mi mo mu

93

(b)

yah ha ha   yah ha ha   yah ha ha   yah ha ha

94

(c)

hey _____   hey hey hey   hey _____   hey hey hey

Audio 95: Latihan Solfa (a)
Audio 96: Latihan Solfa (b)
Audio 97: Latihan Solfa (c)
Audio 98: Latihan Solfa (d)

Solfa

Solfa ialah nyanyian pic menggunakan sebutan. Terdapat dua cara menyanyikan solfa, iaitu do tetap dan do bergerak. Dalam sistem do tetap, not C ialah do. Dalam sistem do bergerak, kedudukan do bergantung pada nada.

Latihan Solfa

95

(a)
do re mi fa so la ti do' ti la so fa mi re do

96

(b)
mi do so do re mi do

97

(c)
so mi do fa so do' so la la ti so do'

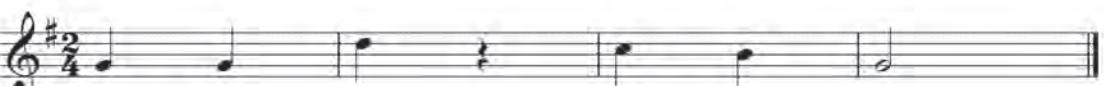
98

(d)
do mi re fa so fa mi do

Nyanyian Semerta

Senandung atau nyanyikan dengan menggunakan solfa keratan muzik di bawah.

(a)
do re mi fa so la ti do re mi fa so la ti do

(b)
mi do so do re mi do rest mi do rest

(c)
so mi do fa so do so fa mi do la la ti so do

(d)
do mi re fa so fa mi do rest do mi re fa so fa mi do

Persembahan Nyanyian Solo

Sonata Tioman
Audio 99: Vokal
Audio 100: Minus One

Ciptaan: Wilson
Lirik: Wilson

99 → 100

Sonata Tioman

=74

G C Am D⁷ G G⁷
In-dah-nya ma-lam di-si-nar bin-tang La-ut te-nang pan-tai-nya da-mai Ter-

5 C D Bm Em C A⁷ D D⁷
pe-so-na da-ku me-li-hat ke-in-da-han Ti-o-man Oh Ti-o-man

9 G C Am D⁷ G G⁷
Gen-ting Da-mai per-sing-ga-han pe-lan-cong Ce-ri-a sua-sa-na se-gar sen-tia-sa

13 C D Bm Em Am D G G⁷
Pan-tai ber-sih om-bak mé-mu-tih Meng-hem-pas pan-tai se-ti-a me-nan-ti Ti-o-man

17 C D Bm Em Am D G G⁷
in-dah Ti-o-man per-mai Pu-lau Ti-o-man pu-lau per-cu-ti-an Da-sar la-

21 C D Bm Em Am D G
u-tan-mu Bi-ta-ra kha-za-nah-nya A-nu-gerah Tu-han yang ma-ha pe-mu-rah

25 G C Am D G G⁷
Se-jam-bak pu-i-si So-na-ta Ti-o-man Sim-fo-ni in-san ku-nu-kil-kan Un-

29 C D Bm Em Am D To Coda
tuk-mu Ti-o-man me-nug-ki na-ma Di pen-tas du-ni-

D.S. al Coda

32 G G⁷ G C G
a Ti-o-man a ha ha

Doaku
Audio 101: Vokal
Audio 102: Minus One

101 → 102

Doaku

Ciptaan: Johar Bahar

=85

Am E Dm Am Dm

mp Do-a - ku me-ngi-ring pah-la-wan nan ber-ja - sa Per - lin - du-ngan sak - Be - ra - ni me-nen-

7 Am F E F E Am Dm

ti Da - ri sri - bu ba-ha - ya Do-a- da - tang me-lu - ru I - ngin hi-dup be-

13 G C C⁷ Dm F Dm E⁷

bas ti-ap ma - sa Tu - han per-ke-nan-kan tu-ju-an su - ci di da - da Do-a-

20 Am E Dm Am

ku me - ngi - ring pah - la - wan nan ber - ja - sa Per -

24 Dm Am F E Am **Fine**

lin - du-ngan sak - ti da - ri sri - bu ba - ha - ya

rit... a tempo

6.1.1
6.1.2
6.1.3
6.1.4

- Bimbing murid membuat latihan suara sebelum aktiviti nyanyian.
- Rancang dan sediakan latihan bacaan semerta. Berikan masa seminit untuk murid meneliti skor bacaan semerta.
- Pilih lagu solo yang sesuai dengan murid bagi memenuhi SP 6.1.4.

: Mengaplikasi

Saksofon

Saksofon ialah alat muzik jenis tiup kayu (woodwind) yang menggunakan rid. Saksofon diperbuat daripada logam tembaga. Alat ini berbentuk bengkok seperti huruf "J". Terdapat kekunci untuk bermain dengan menggunakan jari. Rid dipasang pada pelekap mulut. Keluarga saksofon terdiri daripada saksofon soprano, saksofon alto, saksofon tenor, saksofon bariton dan saksofon bes.

Pengendalian dan penjagaan

1. Saksofon perlu dijaga dengan baik dan sentiasa bersih.
2. Selepas menggunakan saksofon, bersihkan pelekap mulut (mouthpiece) dan rid, kemudian simpan di dalam bekasnya.
3. Longgarkan skru pada bahagian penyambung.
4. Simpan saksofon dengan baik di dalam bekasnya.

Penalaan

Saksofon boleh ditala dengan membetulkan kedudukan pelekap mulut secara menolak atau menariknya dengan perlahan-lahan bagi mendapatkan pic yang betul. Selain itu, pemain perlu membetulkan cara tiupan atau embusur.

Cara penalaan saksofon alto dan saksofon tenor.

Skel

Skel yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan skel menaik dan menurun secara hafalan menggunakan teknik slurred dan tongued.

Skel Major	Skel Minor
F major (1 oktaf)	D minor harmonik (1 oktaf)
G major (1 oktaf)	D minor melodik (1 oktaf)
D major (2 oktaf)	A minor harmonik (1 oktaf)
	A minor melodik (1 oktaf)

(a) Skel D major (2 oktaf).

(b) Skel A minor harmonik (1 oktaf).

(c) Skel A minor melodik (1 oktaf).

Audio 103: Latihan Saksofon (a)
Audio 104: Latihan Saksofon (b)
Audio 105: Latihan Saksofon (c)

Arpeggio

Arpeggio yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan arpeggio menaik dan menurun secara hafalan menggunakan teknik *slurred* dan *tongued* dalam kord primer.

Arpeggio Major	Arpeggio Minor
F major (1 oktaf)	A minor (1 oktaf)
G major (1 oktaf)	D minor (1 oktaf)
D major (1 oktaf)	

(a) Arpeggio kord primer dalam D major (1 oktaf).

(b) Arpeggio kord primer dalam A minor (1 oktaf).

Latihan Saksofon

Buat latihan saksofon mengikut skor.

(a)

103

(b)

104

(c)

105

Gunung Tahan
Audio 106: Saksofon Alto
Audio 107: Saksofon Tenor

Bacaan Semerta

Mainkan melodi berikut secara bacaan semerta dengan betul.

(a)

(b)

(c)

Persembahan Saksofon Solo

Gunung Tahan

106 → 107

Ciptaan: Amir

♩ = 95

6

11

16

21

Eine Kleine Nachtmusik
Audio 108: Saksofon Alto
Audio 109: Saksofon Tenor

Eine Kleine Nachtmusik

108 → 109

Ciptaan: Wolfgang Amadeus Mozart
Gubahan semula: Amir

$\text{♩} = 95$

1

5

9

13

17

Untukmu Guru
Audio 110: Saksofon Alto
Audio 111: Saksofon Tenor

Untukmu Guru

110 → 111

Ciptaan : Amir

$\text{♩} = 110$

7

14

21

28

34

38

Wayfaring Stranger
Audio 112: Saksofon Alto
Audio 113: Saksofon Tenor

112 → 113

Wayfaring Stranger

Lagu Amerika Afrika

$\text{♩} = 120$

8

12

Penjarian bagi Saksofon Alto dan Saksofon Tenor

- Buka atau lepas
- Tutup atau tekan

A [#]	B _b	B	C _b	B [#]	C	C [#]	D _b	D	D [#]	E _b	E	F _b

E [#]	F	F [#]	G _b	G	G [#]	A _b	A	A [#]	B _b

B	C_b	$B^\#$	C	$C^\#$	D_b	D	$D^\#$	E_b	E	F_b	$E^\#$	F

$F^\#$	G_b	G	$G^\#$	A_b	A	$A^\#$	B_b	$B^\#$	C_b

$B^\#$	C	$C^\#$	D_b	D	$D^\#$	E_b	$E^\#$	F_b	$E^\#$	F

- Rujuk carta kord untuk kord alat muzik iringan.
- Rancang dan sediakan latihan bacaan semerta. Berikan masa seminit untuk murid meneliti skor bacaan semerta.
- Sediakan skel dan arpeggio lain bagi memenuhi SP 6.2.2 dan 6.2.3.
- Pilih lagu solo lain yang sesuai dengan murid bagi memenuhi SP 6.2.5.

: Mengaplikasi

6.2.1
6.2.2
6.2.3
6.2.4
6.2.5

Piano

Terdapat pelbagai jenis piano yang direka khas dalam bentuk akustik dan elektronik. Piano boleh dimainkan secara solo, duo (berdua), trio (bertiga) atau kuartet (berempat). Piano mempunyai 88 kekunci untuk dimainkan secara instrumental dan sebagai muzik iringan (accompany) pada alat muzik lain. Antara jenis piano termasuklah *grand piano*, *baby grand piano*, *upright piano* dan piano elektrik. Penulisan skor dalam piano juga biasanya ditulis dalam dua klef, iaitu klef trebel dan klef bes.

Penalaan

Penalaan piano melibatkan pelarasan ketegangan tali piano. Setiap kekunci yang ditekan mempunyai tali yang akan dilaraskan untuk mendapatkan pic yang betul. Penalaan piano memerlukan kepakaran yang tinggi dan tidak boleh ditala oleh golongan amatur. Dalam semua sistem penalaan, setiap kekunci mempunyai pic dan frekuensi tertentu bagi membolehkan setiap kekunci yang ditekan menghasilkan bunyi yang betul.

Bahagian dalam piano.

Penjarian piano.

Bahu dan tulang belakang menegak.

Siku tinggi sedikit daripada keyboard.

Lengan haruslah tidak stres.

Duduk ke hadapan sedikit atau separuh daripada kerusi.

Kaki haruslah stabil dengan memijak lantai.

Skel

Skel yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan skel menaik dan menurun menggunakan tangan kanan dan tangan kiri dengan penjarian yang betul secara berasingan dan hafalan.

Skel Major	Skel Minor	Skel Contrary Motion
G major (2 oktaf)	G minor harmonik (1 oktaf)	C major (2 oktaf)
D major (2 oktaf)	G minor melodik (1 oktaf)	E major (2 oktaf)
A major (2 oktaf)	E minor harmonik (2 oktaf)	
F major (2 oktaf)	E minor melodik (2 oktaf)	
	D minor harmonik (2 oktaf)	
	D minor melodik (2 oktaf)	

(a) Skel D major (2 oktaf).

Piano

(b) Skel E minor harmonik (2 oktaf).

Piano

(c) Skel E minor melodik (2 oktaf).

Piano

1 2 3 1 2 3 4 1 2 3 1 2 3 4 5 4 3 2 1 3 2 1 4 3 2 1 3 2 1
5 4 3 2 1 3 2 1 4 3 2 1 3 2 1 2 3 1 2 3 4 1 2 3 1 2 3 4 5

(d) Skel contrary motion E major (2 oktaf).

Piano

1 2 3 1 2 3 4 1 2 3 1 2 3 4 5 4 3 2 1 3 2 1 4 3 2 1 3 2 1
1 2 3 1 2 3 4 1 2 3 1 2 3 4 5 4 3 2 1 3 2 1 4 3 2 1 3 2 1

Broken Chords

Mainkan broken chords berikut secara menaik dan menurun dengan menggunakan tangan kanan dan tangan kiri dengan penjarian yang betul secara berasingan dan hafalan.

(a) Broken chords F major.

Piano

1 3 5 1 2 5 1 3 5 3 5 3 1 5 2 1 5 3 1 5
5 3 1 5 3 1 5 2 1 2 1 2 5 1 3 5 1 3 5 1

(b) Broken chords E minor.

Piano

Arpeggio

Arpeggio yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan arpeggio menaik dan menurun menggunakan tangan kanan dan tangan kiri dengan penjarian yang betul secara berasingan dan hafalan.

Arpeggio Major	Arpeggio Minor
G major (2 oktaf)	D minor (2 oktaf)
D major (2 oktaf)	G minor (1 oktaf)
A major (2 oktaf)	
F major (2 oktaf)	

(a) Arpeggio D major (2 oktaf).

Piano

(b) Arpeggio D minor (2 oktaf).

Piano

Audio 114: Latihan Piano (a)
Audio 115: Latihan Piano (b)
Audio 116: Latihan Piano (c)

Latihan

Buat latihan piano mengikut skor.

114

(a)

115

(b)

116

(c)

Bacaan Semerta

Mainkan melodi secara bacaan semerta dengan betul.

Moderato

(a)

Adagio

(b)

Audio 117: Fur Elise

Persembahan Piano Solo

117

Fur Elise

Ciptaan: Ludwig van Beethoven
Gubahan semula: Dzurri

♩=110

Piano

Kasih Ibu

Ciptaan: Dzurri

Piano

$\text{♩} = 75$

1

p

5

mf

9

p

13

p

17

p

Rit.... Fine

- 6.3.1 • Rancang dan sediakan latihan bacaan semerta. Berikan masa seminit untuk murid meneliti skor bacaan semerta.
- 6.3.2 • Galakkan murid bermain dengan tangan kanan dan tangan kiri secara serentak.
- 6.3.3 • Sediakan skel dan arpegio lain bagi memenuhi SP 6.3.2 dan 6.3.3.
- 6.3.4 • Pilih lagu solo lain yang sesuai dengan murid bagi memenuhi SP 6.3.5.
- 6.3.5

: Mengaplikasi

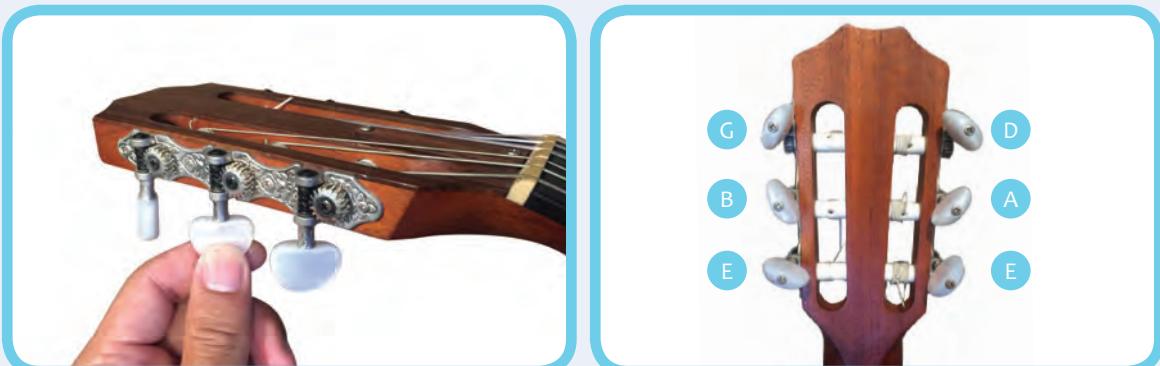

Gitar

Gitar diklasifikasikan sebagai alat muzik bertali dan menjadi popular pada masa kini. Gitar terbahagi kepada dua jenis, iaitu gitar akustik dan gitar elektrik. Kedua-dua jenis gitar mempunyai sifat dan karakter masing-masing. Terdapat dua jenis tali yang digunakan untuk gitar akustik, iaitu tali nilon dan tali *nickel wound* yang menghasilkan warna ton yang berbeza. Gitar elektrik juga mempunyai sifat dan karakter tersendiri kerana gitar tersebut boleh dimainkan bersama dengan peranti (digital effect) dan disambungkan pada *amplifier* bagi menghasilkan kepelbagaian bunyi.

Penalaan

Gitar haruslah dibuat penalaan dengan betul bagi menjamin penghasilan bunyi tali yang dipetik berada dalam pic yang betul. Penalaan gitar boleh dilakukan dengan dua kaedah, iaitu menggunakan teknik pendengaran dan imitasi bunyi pic. Kaedah ini biasanya digunakan oleh golongan profesional. Bagi golongan amatur, penala digital atau *digital tuner* lebih mudah digunakan. Teknik penalaan adalah sama, iaitu pemain perlu memusingkan kunci penala (tuning keys) untuk mendapatkan pic yang betul bagi setiap tali. Apabila tali semakin menegang, pic juga akan berubah dari rendah ke tinggi dan sebaliknya.

Penjarian tangan kiri yang memegang bahagian leher dan fret.

Penala digital/digital tuner.

Plektrum Gitar

Plektrum gitar penting bagi membantu pemain gitar menghasilkan bunyi yang baik. Plektrum bukan sahaja digunakan untuk memetik tali malah turut digunakan untuk strumming. Plektrum haruslah dipegang dengan betul.

Kaedah dan tatacara menggunakan plektrum dengan betul.

Teknik Alternate Picking

Terdapat pelbagai kaedah memetik gitar. Antaranya ialah *alternate picking*, iaitu teknik memetik ke bawah dan ke atas secara selang-seli berterusan dengan menggunakan plektrum. Kaedah ini dapat membantu pemain memetik lebih laju mengikut tempo yang ditetapkan. Selain itu, *alternate picking* membantu pemain untuk menghasilkan warna ton atau kualiti bunyi yang baik ketika bermain gitar.

Contoh: *Alternate picking*

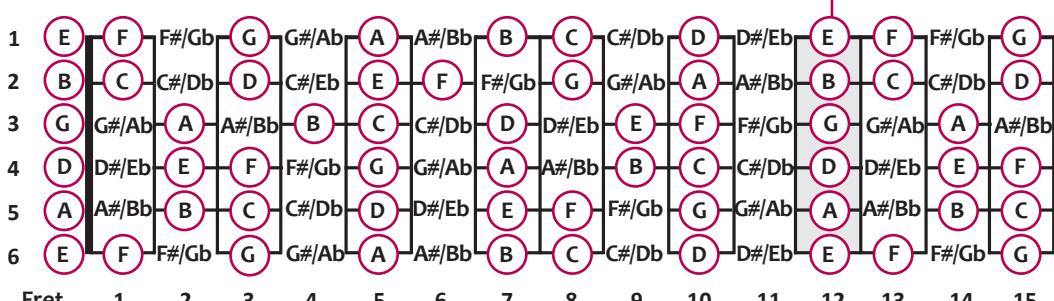

▀ - petik ke bawah (downstroke)
▽ - petik ke atas (upstroke)

Papan Jejari

Pemahaman terhadap kedudukan fret amat penting bagi pemain gitar kerana fret menentukan pic. Setiap fret mempunyai pic yang berbeza.

Open Strings

Gambaran keseluruhan pic pada papan jejari gitar (fretboard).

Skel

Skel yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan skel menaik dan menurun dengan penjarian yang betul secara hafalan menggunakan teknik *alternate picking*.

Skel Major	Skel Minor	Skel Kromatik
D major (1 oktaf)	A minor harmonik (1 oktaf)	A kromatik (1 oktaf)
C major (1 oktaf)	A minor melodik (1 oktaf)	
	D minor harmonik (1 oktaf)	
	D minor melodik (1 oktaf)	

(a) Skel D major (1 oktaf).

(b) Skel C major (1 oktaf).

(c) Skel A minor harmonik (1 oktaf).

(d) Skel D minor melodik (1 oktaf).

(e) Skel A kromatik (1 oktaf).

5   4   3   2   1

0 1 2 3   4 0 1 2   3 4 0 1   2 1 0 4   3 2 1 0   4 3 2 1   0

Arpeggio

Arpeggio yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan arpeggio menaik dan menurun dengan penjarian yang betul secara berasingan dan hafalan.

Arpeggio Major	Arpeggio Minor
C major (1 oktaf)	A minor (1 oktaf)
D major (1 oktaf)	D minor (1 oktaf)

(a) Arpeggio C major (1 oktaf).

5   4   3   4   5

2 1 3   4 3 1 2

(b) Arpeggio A minor (1 oktaf).

6   5   4   5   6

1 4 2   3 2 4 1

Audio 119: Latihan Gitar (a)
Audio 120: Latihan Gitar (b)
Audio 121: Latihan Gitar (c)
Audio 122: Latihan Gitar (d)

Latihan

Buat latihan gitar mengikut skor.

(a) 119

(b) 120

(c) 121

(d) 122

Bacaan Semerta

Mainkan melodi secara bacaan semerta dengan betul.

(a)

(b)

(c)

(d)

Persembahan Gitar Solo

Audio 123: Sakura
Audio 124: Pesan Ayah

123

Sakura

Lagu rakyat Jepun

$\text{♩} = 70$

Dm A Dm A Dm B_b A
7 Dm B_b A Dm A Dm A Dm
13 Dm B_b A rit. Dm B_b
f p f p f p f p f p f p f p

124

Pesan Ayah

Ciptaan: Dzurri

$\text{♩} = 100$ D F#m Em A D
6 F#m Em A D F#m D
11 Em D D Em
14 F#m Em D A

- 6.4.1
- 6.4.2
- 6.4.3
- 6.4.4
- 6.4.5

- Rancang dan sediakan latihan bacaan semerta. Berikan masa seminit untuk murid meneliti skor bacaan semerta.
- Sediakan skel dan arpegio lain bagi memenuhi SP 6.4.2 dan 6.4.3.
- Pilih lagu solo lain yang sesuai dengan murid bagi memenuhi SP 6.4.5.

: Mengaplikasi

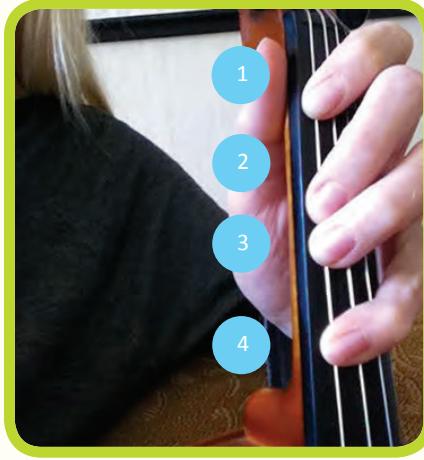

Violin

Violin merupakan alat muzik bertali dan yang umumnya dimainkan secara gesekan dengan menggunakan penggesek (bow). Violin terdiri daripada pelbagai saiz dan kebiasaannya saiz standard yang digunakan ialah 4/4. Violin tidak mempunyai fret. Pic yang dihasilkan bergantung pada penjarian dan pendengaran pemain violin itu sendiri. Teknik yang dapat dimainkan ialah petikan (pizzicato) dan getaran (vibrato).

Penalaan

Violin haruslah dibuat penalaan dengan betul bagi menjamin penghasilan bunyi tali yang digesek berada dalam pic yang betul. Penalaan violin boleh dilakukan dengan dua kaedah, iaitu menggunakan teknik pendengaran dan imitasi bunyi pic. Kaedah ini biasanya digunakan oleh golongan profesional. Bagi golongan amatur, penala digital atau *digital tuner* lebih mudah digunakan. Teknik penalaan adalah sama, iaitu pemain haruslah memusingkan kunci penala (*tuning keys*) untuk mendapatkan pic yang betul bagi setiap tali. Apabila tali semakin tegang, pic juga akan berubah dari rendah ke tinggi dan sebaliknya. Violin juga mempunyai pelaras bunyi (*fine tune*) pada bahagian *tailpiece* yang membantu memudahkan proses penalaan. Pelaras bunyi digunakan ketika terdapat sedikit perubahan yang kecil pada penalaan asal violin. Pemain hanya perlu memutarkan atau melaras sedikit sahaja untuk mendapatkan semula pic yang betul.

Teknik Getaran

Getaran (vibrato) merupakan salah satu teknik yang penting dalam permainan violin. Vibrato bermaksud getaran yang dihasilkan daripada geseran jari-jemari pada jarak yang sangat dekat dengan posisi pic sebenar secara cepat. Teknik ini penting dalam penghasilan ton dan kualiti bunyi. Vibrato dapat membantu pemain mengawal dinamik semasa bermain violin.

Posisi Penjarian

Pemahaman terhadap kedudukan not amat penting bagi pemain violin kerana not menentukan pic. Setiap tempat pada papan jejari yang ditekan mempunyai pic yang berbeza-beza.

Papan jejari violin tidak mempunyai fret. Pemain haruslah peka dengan pic yang dimainkan. Posisi pada papan jejari harus difahami agar dapat membantu pemain dalam menentukan not dan pic apabila melakukan bacaan semerta.

Skel

Skel yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan skel menggunakan teknik slur dengan cara *open string* dan *separate bows* menaik dan menurun secara hafalan.

Skel Major	Skel Minor
C major (1 oktaf)	G minor harmonik (1 oktaf)
F major (1 oktaf)	G minor melodik (1 oktaf)
G major (2 oktaf)	D minor harmonik (1 oktaf)
A major (2 oktaf)	D minor melodik (1 oktaf)
B♭ major (2 oktaf)	A minor harmonik (1 oktaf)
	A minor melodik (1 oktaf)

(a) Skel C major (1 oktaf).

(b) Skel F major (1 oktaf).

(c) Skel G major (2 oktaf).

(d) Skel D minor harmonik (1 oktaf).

(e) Skel D minor melodik (1 oktaf).

Arpeggio

Arpeggio yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan arpeggio menggunakan teknik slur dengan cara *open string* dan *separate bows* menaik dan menurun secara hafalan dalam kord primer.

Arpeggio Major	Arpeggio Minor
C major (1 oktaf)	G minor (1 oktaf)
F major (1 oktaf)	D minor (1 oktaf)
G major (2 oktaf)	A minor (1 oktaf)
A major (2 oktaf)	
B♭ major (2 oktaf)	

(a) Arpeggio kord primer dalam F major (1 oktaf).

(b) Arpeggio kord primer dalam G major (2 oktaf).

Audio 125: Latihan Violin (a)

Audio 126: Latihan Violin (b)

Audio 127: Latihan Violin (c)

Audio 128: Latihan Violin (d)

(c) Arpegio kord primer dalam A major (2 oktaf).

(d) Arpegio kord primer dalam D minor (1 oktaf).

(e) Arpegio kord primer dalam G minor (1 oktaf).

Latihan

Buat latihan violin mengikut skor.

125

(a)

126

(b)

127

(c)

128

(d)

Audio 129: The Ash Grove

Bacaan Semerta

Mainkan melodi secara bacaan semerta dengan betul.

- (a)
- (b)
- (c)
- (d)

Persembahan Violin Solo

129

The Ash Grove

Lagu rakyat Wales

$\text{♩} = 100$

D D/F# Em A D G

8 D/A A D [1.] [2.] D G Em⁷ D

15 Bm Em E⁷ A D D/F#

21 Em A D G A D

The musical score consists of four staves of violin notation. The first staff starts with a quarter note followed by a dotted half note. The second staff begins with a quarter note. The third staff starts with a quarter note. The fourth staff begins with a quarter note. Chords are indicated below the staves: D, D/F#, Em, A, D, G; D/A, A, D (with a bracket for measures 1 and 2), D, G, Em⁷, D; Bm, Em, E⁷, A, D, D/F#; and Em, A, D, G, A, D. Measure numbers 8, 15, and 21 are also present.

Ayam Den Lapeh

130

Lagu rakyat Negeri Sembilan

 $\text{♩} = 120$

1 Dm Gm A Dm Dm

6 B♭ A Dm A Dm Dm

12 Gm C⁷ F B♭ Gm

17 A Dm Dm Gm C⁷ F

23 B♭ Gm A Dm A Dm

- 6.5.1 • Rancang dan sediakan latihan bacaan semerta. Berikan masa seminit untuk murid meneliti bacaan semerta.
- 6.5.2 • Bimbang murid untuk menentukan frasa.
- 6.5.3 • Sediakan skel dan arpegio lain bagi memenuhi SP 6.5.2 dan 6.5.3.
- 6.5.4 • Pilih lagu solo lain yang sesuai dengan murid bagi memenuhi SP 6.5.5.

: Mengaplikasi

Flut

Flut dikategorikan sebagai alat tiup kayu (woodwind) yang tidak menggunakan rid (reed). Walaupun dikategorikan sebagai alat tiup kayu, namun flut moden selalunya diperbuat daripada logam. Ton yang dihasilkan oleh flut agak nyaring dan jelas. Flut merupakan alat muzik bukan transpos.

Penalaan

Flut boleh ditala dengan melaraskan bahagian kepala flut sama ada ditolak masuk atau keluar dengan memusing secara perlahan-lahan sehingga mendapat pic yang betul. Untuk mendapatkan pic yang betul, pemain boleh menggunakan keyboard atau penala digital.

Penalaan dan penjarian flut.

Skel

Skel yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan skel menaik dan menurun secara hafalan menggunakan teknik slurred dan tongued.

Skel Major	Skel Minor
F major (1 oktaf)	A minor harmonik (1 oktaf)
G major (1 oktaf)	A minor melodik (1 oktaf)
D major (2 oktaf)	E minor harmonik (1 oktaf)
	E minor melodik (1 oktaf)

(a) Skel D major (2 oktaf).

(b) Skel E minor harmonik (1 oktaf).

Audio 131: Latihan Flut (a) Audio 133: Latihan Flut (c)
Audio 132: Latihan Flut (b) Audio 134: Latihan Flut (d)

Arpegio

Arpegio yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan arpegio menaik dan menurun secara hafalan menggunakan teknik slurred dan tongued dalam kord primer.

Arpegio Major	Arpegio Minor
F major (1 oktaf)	A minor (1 oktaf)
G major (1 oktaf)	E minor (1 oktaf)
D major (2 oktaf)	

(a) Arpegio kord primer dalam F major (1 oktaf).

(b) Arpegio kord primer dalam G major (1 oktaf).

(c) Arpegio kord primer dalam E minor (1 oktaf).

Latihan

Buat latihan flut mengikut skor.

131

132

133

134

Audio 135: Ayam Didik

Bacaan Semerta

Mainkan melodi di bawah secara bacaan semerta dengan pic dan penjarian yang betul.

- (a)
- (b)
- (c)
- (d)

Persembahan Flut Solo

Ayam Didik

135

Lagu rakyat

Inang

$\text{♩} = 100$

The musical score consists of four staves of music for flute. The first three staves begin with 'G' and end with a comma, while the fourth staff ends with 'Fine'. The score includes dynamic markings 'mp' (mezzo-forte) and 'mf' (mezzo-forte). The lyrics are: Inang, , D, D⁷, , G, , D, D⁷, , C, D, , D⁷, G, , C, D, , D⁷, G, Fine.

136

Edelweiss

Lagu rakyat

 $\text{♩} = 100$

1 F F⁷, B_b, ,

5 F Dm Gm C⁷, ,

9 F F⁷, B_b, ,

13 F C⁷ F, ,

17 C C⁷ F, ,

21 G G⁷ C C⁷, ,

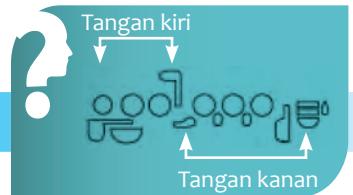
25 F F⁷, B_b, ,

29 F C⁷ F Fine

(Musical notation for the song Edelweiss, featuring lyrics in Indonesian and musical notes on a staff.)

Penjarian bagi Flut

○ Buka atau lepas

● Tutup atau tekan

D	D syap / E flet	E	F
F syap / G flet	G	G syap / A flet	A
A syap / B flet	B	C	C syap / D flet
D	D syap / E flet	E	F
F syap / G flet	G	G syap / A flet	A
A syap / B flet	B	C	C syap / D flet

- 6.6.1
- 6.6.2
- 6.6.3
- 6.6.4
- 6.6.5

- Rancang dan sediakan latihan bacaan semerta. Berikan masa seminit untuk murid meneliti skor bacaan semerta.
- Sediakan skel dan arpegio lain bagi memenuhi SP 6.6.2 dan 6.6.3.
- Pilih lagu solo lain yang sesuai dengan murid bagi memenuhi SP 6.6.5.

: Mengaplikasi

Klarinet

Klarinet ialah alat tiup kayu (woodwind) dan merupakan alat muzik transpos. Klarinet terbahagi kepada tiga bahagian, iaitu kepala, badan dan corong. Terdapat beberapa jenis alat muzik daripada keluarga klarinet, antaranya ialah klarinet A, klarinet E♭ dan klarinet B♭. Jenis klarinet yang biasa digunakan ialah klarinet B♭.

Penalaan

Klarinet boleh ditala dengan melaraskan bahagian pelekap mulut (mouthpiece) sama ada ditolak masuk atau keluar dengan memusing secara perlahan-lahan sehingga mendapat pic yang betul. Untuk mendapatkan pic yang betul, pemain boleh menggunakan keyboard atau penala digital.

Pic konsert dalam B♭,
klarinet bermain not C.

Skel

Skel yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan skel menaik dan menurun secara hafalan dengan menggunakan teknik slurred dan tongued.

Skel Major	Skel Minor
C major (1 oktaf)	D minor harmonik (1 oktaf)
F major (2 oktaf)	A minor harmonik (2 oktaf)
G major (2 oktaf)	A minor melodik (2 oktaf)

(a) Skel C major (1 oktaf).

(b) Skel D minor harmonik (1 oktaf).

(c) Skel A minor melodik (2 oktaf).

Arpeggio

Arpeggio yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan arpeggio menaik dan menurun dengan penjarian yang betul secara hafalan dengan menggunakan teknik slurred dan tongued dalam kord primer.

Arpeggio Major	Arpeggio Minor
C major (1 oktaf)	D minor (1 oktaf)
F major (2 oktaf)	A minor (2 oktaf)
G major (2 oktaf)	

(a) Arpeggio kord primer dalam C major (1 oktaf).

(b) Arpeggio kord primer dalam G major (2 oktaf).

(c) Arpeggio kord primer dalam D minor (1 oktaf).

Audio 137: Latihan Klarinet (a) Audio 139: Latihan Klarinet (c)
Audio 138: Latihan Klarinet (b) Audio 140: Latihan Klarinet (d)

Latihan

Buat latihan klarinet mengikut skor.

(a)

137

(b)

138

(c)

139

(d)

140

Bacaan Semerta

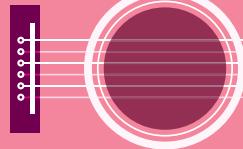
Mainkan melodi secara bacaan semerta dengan betul.

(a)

(b)

(c)

(d)

Audio 141: Harapan

Persembahan Klarinet Solo

141

Harapan

Ciptaan: Wills Gambir

$\downarrow=85$

Musical score for measure 1: 4/4 time, key signature one sharp, dynamic *mp*. The melody consists of eighth and sixteenth note patterns.

5

Musical score for measure 5: 4/4 time, key signature one sharp, dynamic *mf*. The melody continues with eighth and sixteenth note patterns.

9

Musical score for measure 9: 4/4 time, key signature one sharp, dynamic *mf*. The melody continues with eighth and sixteenth note patterns.

13

Musical score for measure 13: 4/4 time, key signature one sharp, dynamic *f*. The melody concludes with a final note, followed by the text "Fine".

151

Audio 142: Bang Kidibang Bulem

Bang Kidibang Bulem

142

Lagu rakyat Sarawak

$\theta = 80$

Sheet music for a solo instrument, likely flute or oboe, featuring four staves of music. The first staff starts with a dynamic *mf* and a treble clef. The second staff begins at measure 5. The third staff begins at measure 9 with a dynamic *f*. The fourth staff begins at measure 13 with a dynamic *2.* and ends with a *Fine* marking.

Penjarian bagi Klarinet B♭

○ Buka atau lepas

● Tutup atau tekan

E	F♭	E♯	F	F♯	G♭	G	G♯	A♭	A

- Rujuk carta kord untuk kord alat muzik iringan.
- Rancang dan sediakan latihan bacaan semerta. Berikan masa seminit untuk murid meneliti skor bacaan semerta.
- Sediakan skel dan arpeggio lain bagi memenuhi SP 6.7.2 dan 6.7.3.
- Pilih lagu solo lain yang sesuai dengan murid bagi memenuhi SP 6.7.5.

: Mengaplikasi

6.7.1
6.7.2
6.7.3
6.7.4
6.7.5

Trompet

Trompet berasal daripada alat tiupan yang digunakan sebagai alat penyampaian isyarat semasa zaman Mesir kuno, China, Eropah dan Amerika Selatan. Pada mulanya, trompet tidak mempunyai injap. Trompet merupakan alat muzik dalam keluarga bras. Trompet dimainkan dengan menggunakan bibir yang dilekapkan pada pelekap mulut (mouthpiece).

Penalaan

Trompet boleh ditala dengan membetulkan kedudukan bahagian *tuning slide* secara menolak atau menariknya perlahan-lahan bagi mendapatkan pic yang betul. Selain itu, pemain perlu membetulkan cara tiupan atau embusur.

Penalaan trompet.

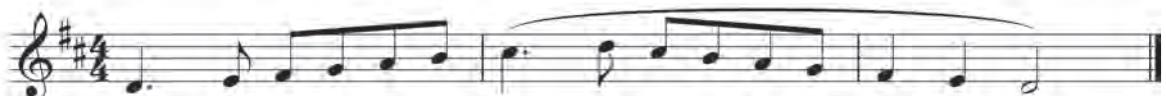
Kedudukan tangan yang betul ketika memegang trompet.

Skel

Skel yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan skel menaik dan menurun secara hafalan menggunakan teknik slurred dan tongued.

Skel Major	Skel Minor
D major (1 oktaf)	A minor harmonik (1 oktaf)
B♭ major (1 oktaf)	A minor melodik (1 oktaf)
	D minor harmonik (1 oktaf)
	D minor melodik (1 oktaf)

(a) Skel D major (1 oktaf).

(b) Skel B♭ major (1 oktaf).

(c) Skel D minor harmonik (1 oktaf).

(d) Skel D minor melodik (1 oktaf).

Arpeggio

Arpeggio yang terdapat dalam jadual di bawah perlu dikuasai. Mainkan skel menaik dan menurun secara hafalan menggunakan teknik slurred dan tongued dalam kord primer.

Arpeggio Major	Arpeggio Minor
D major (1 oktaf)	A minor (1 oktaf)
B♭ major (1 oktaf)	D minor (1 oktaf)

(a) Arpeggio kord primer dalam D major (1 oktaf).

(b) Arpeggio kord primer dalam B♭ major (1 oktaf).

(c) Arpeggio kord primer dalam D minor (1 oktaf).

Audio 143: Latihan Trompet (a)
Audio 144: Latihan Trompet (b)
Audio 145: Latihan Trompet (c)

Latihan

Buat latihan trompet mengikut skor.

143

(a)

144

(b)

145

(c)

Bacaan Semerta

Mainkan melodi secara bacaan semerta dengan betul.

(a)

5

(b)

5

Persembahan Trompet Solo

Audio 146: Pejuangku
Audio 147: Silver Moon Boat

146

Pejuangku

Ciptaan: Amir

$\text{♩} = 100$

8

15

21

27

Silver Moon Boat

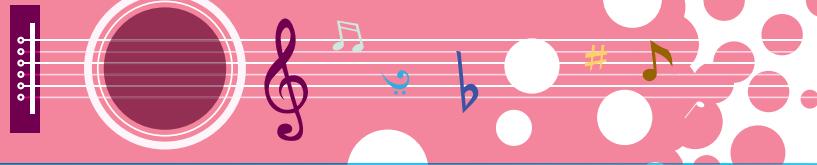
Lagu rakyat China

147

$\text{♩} = 120$

6

10

Penjarian bagi Trompet

○ Buka atau lepas

● Tutup atau tekan

A	A syap / B flet	B	C
C syap / D flet	D	D syap / E flet	E
F	F syap / G flet	G	G syap / A flet
A	A syap / B flet	B	C
C syap / D flet	D	D syap / E flet	E
F	F syap / G flet	G	G syap / A flet
A			

- 6.8.1 Rujuk carta kord untuk kord alat muzik iringan.
- 6.8.2 Rancang dan sediakan latihan bacaan semerta. Berikan masa seminit untuk murid meneliti skor bacaan semerta.
- 6.8.3 Sediakan skel dan arpeggio lain bagi memenuhi SP 6.8.2 dan 6.8.3.
- 6.8.4 Pilih lagu solo lain yang sesuai dengan murid bagi memenuhi SP 6.8.5.

: Mengaplikasi

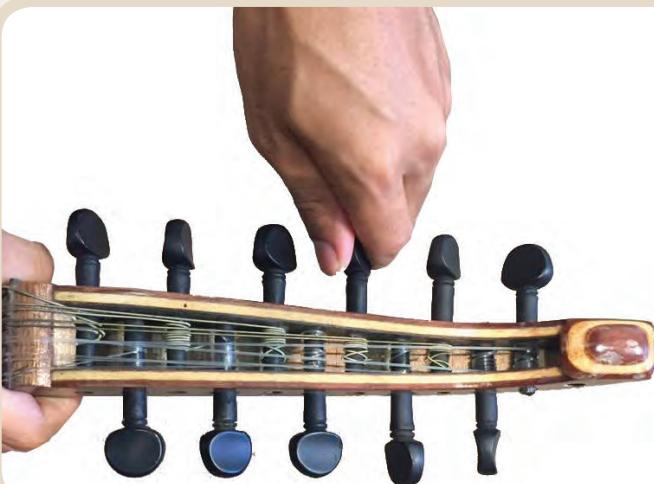

Gambus

Gambus merupakan sejenis alat muzik bertali yang berasal dari Timur Tengah. Gambus juga dikenali sebagai *ud*. Gambus dimainkan secara solo dan juga berkumpulan. Gambus dimainkan secara petikan menggunakan pemetik gambus atau pementing. Gambus bersifat fretless seperti violin. Pemain haruslah menggunakan ketepatan jari dan pendengaran yang baik untuk mengendalikan alat muzik ini.

Penalaan

Sebelum melakukan penalaan, pemain harus tahu struktur sistem penalaan bermula daripada tali yang pertama (*open strings*). Pemain juga harus tahu konsep suara gandaan, iaitu dua utas tali mempunyai pic yang sama. Pusing kunci penala (*tuning keys*) untuk mendapatkan pic yang betul pada setiap tali. Kemudian, tekan kunci laras tersebut agar dapat mengekalkan ketegangan tali yang telah dilaraskan. Semasa memutarkan kunci laras, tali perlu dipetik bagi memeriksa bunyi yang dihasilkan sehingga mendapat pic yang dikehendaki. Pemain harus berhati-hati ketika menarik tali dan pastikan tali tidak terlalu tegang. Tali yang tidak ditarik dengan betul akan mudah putus.

Kedudukan tali *open strings*.

Tali 1 (C)

Tali 2 (G)

Tali 3 (D)

Tali 4 (A)

Tali 5 (E)

Tali 6 (B)

Teknik Petikan

Terdapat pelbagai teknik memetik gembus menggunakan pementing. Teknik ini dapat membantu pemain memetik lebih laju mengikut tempo yang ditetapkan sehingga menjadi tremolo (pergerakan memetik secara pantas ke atas dan ke bawah).

█ - petik ke bawah (downstroke)
▽ - petik ke atas (upstroke)

(a) Petikan atas bawah.

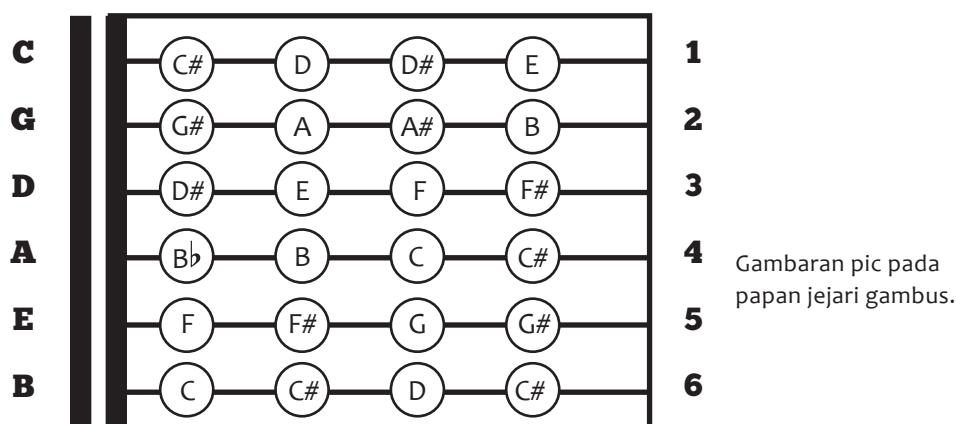

(b) Petikan tremolo.

1 2 3 Tremolo

Papan Jejari

Pemahaman terhadap kedudukan fret penting bagi pemain gembus untuk menentukan pic. Setiap tempat pada papan jejari yang ditekan mempunyai pic yang berbeza.

Skel

Mainkan skel menaik dan menurun yang berikut secara hafalan menggunakan teknik petikan ke bawah dan ke atas.

Skel Major	Skel Minor	Maqam
G major (1 oktaf)	C minor harmonik (1 oktaf)	Nahawand
F major (1 oktaf)		

(a) Skel G major (1 oktaf).

(b) Skel F major (1 oktaf).

(c) Skel C minor harmonik (1 oktaf).

(d) Skel maqam nahawand.

148

Arpeggio

Mainkan arpeggio yang berikut secara menaik dan menurun menggunakan teknik petikan ke bawah dan ke atas secara hafalan.

Arpeggio Major	Arpeggio Minor	Maqam
G major (1 oktaf)	C minor (1 oktaf)	Nahawand
F major (1 oktaf)		

Audio 149: Arpegio Maqam Nahawand
Audio 150: Latihan Gambus (a)
Audio 151: Latihan Gambus (b)
Audio 152: Latihan Gambus (c)
Audio 153: Latihan Gambus (d)

(a) Arpegio G major (1 oktaf).

(b) Arpegio F major (1 oktaf).

(c) Arpegio C minor (1 oktaf).

(d) Arpegio maqam nahawand.

149

Latihan

Buat latihan gambus mengikut skor.

150

151

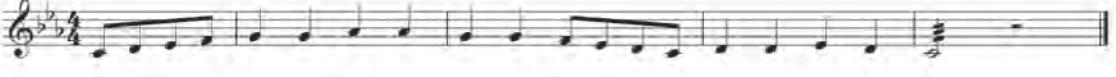
152

153

3

Bacaan Semerta

Mainkan melodi secara bacaan semerta dengan betul.

- (a)
- (b)
- (c)
- (d)

Persembahan Gambus Solo

Asturias

154

Ciptaan: Isaac Alberni
Gubahan semula: Dzurri

$\text{♩} = 100$

Am

3/4

4 1. Dm | 2. Am G F E

7 E

10

13 Am Fine

Audio 155: Seloka Anak Dara

155

Seloka Anak Dara

Ciptaan: Dzurri

♩=100

The musical score consists of six staves of music. Staff 1 starts with Cm. Staff 2 starts with G. Staff 3 starts with G. Staff 4 starts with Cm. Staff 5 starts with C. Staff 6 starts with Fm. Measures are numbered 1 through 13.

6.9.1
6.9.2
6.9.3
6.9.4
6.9.5

- Rancang dan sediakan latihan bacaan semerta. Berikan masa seminit untuk murid meneliti skor bacaan semerta.
- Pilih lagu solo lain yang sesuai dengan murid bagi memenuhi SP 6.9.5.

: Mengaplikasi

165

Glosari

amplifier alat yang dihubungkan pada mikrofon bagi menghasilkan bunyi yang lebih kuat.

analog teknologi lama yang mempunyai tahap pembatasan dalam proses suntingan dan pengubahsuaian signal dan data audio.

arpeggio not-not dalam suatu kord dimainkan satu demi satu secara menaik atau menurun.

artikulasi teknik mendapatkan sebutan atau bunyi yang jelas dan penghasilan ton yang baik.

bacaan semerta memainkan skor secara spontan tanpa sebarang latihan.

bar ruang yang membahagikan nilai jumlah not mengikut detik berdasarkan meter.

bobolian (bahasa Dusun) dukun.

buka bahagian permulaan lagu (intro) dalam permainan gamelan.

contrary motion pergerakan melodi serentak yang berlawanan.

diatonik berkenaan penggunaan not yang bertepatan dengan tanda nada sahaja.

dinamik tahap kekuatan dan kelembutan sesuatu bunyi.

embusur posisi dan penggunaan bibir, lidah dan gigi dalam memainkan alat muzik

bertiup seperti saksofon, trompet dan klarinet.

ensembel gabungan pemuzik instrumental atau kumpulan vokal.

fret bahagian-bahagian khusus di atas papan jari bagi pic-pic tertentu. Alat muzik

seperti gitar dan lut, mempunyai sekatan daripada jalur logam.

garis bar garisan yang memisahkan antara satu bar dengan bar yang lain.

garis leger garisan tambahan yang ditulis di atas atau di bawah baluk.

genre kategori atau jenis karya sastera atau seni yang dicirikan dengan sesuatu gaya, bentuk atau kandungan tertentu.

glissando kaedah memainkan skel secara menaik dan menurun dengan lancar.

interpretasi tafsiran, penjelasan (tentang makna, tujuan, implikasi sesuatu).

jeda jarak antara dua not.

korandabit (bahasa Kadazandusun) bahagian alat muzik sompoton yang terdiri daripada buluh sumbiling yang kedua dan ketiga panjang.

kord curai (broken chords) not kord yang dimainkan satu per satu dalam susunan.

koir kumpulan nyanyian yang berpadu suara, biasanya terdiri daripada lebih 20 orang penyanyi.

konsonan bunyi yang lain daripada bunyi vokal seperti yang dilambangkan dengan huruf-huruf b, c, d dan lain-lain.

lombohan (bahasa Kadazandusun) batang buluh yang paling panjang pada bahagian sompoton.

legato bersambung dan tidak terputus-putus.

meter nilai detik dalam setiap bar.

mud ekspresi yang digambarkan oleh muzik, contohnya cinta, gelisah atau merdu dan lain-lain.

nada sistem notasi atau ton yang dinamakan berdasarkan tanda nada.

pelekap mulut (mouthpiece) mekanisme untuk menghasilkan bunyi yang dipasang di pangkal alat tiup seperti saksofon, klarinet dan trompet.

penalaan (tuning) proses pelarasan pic alat muzik.

pensintesis (synthesizer) peralatan elektronik yang boleh menghasilkan pelbagai jenis bunyi seperti bunyi bayu dan bunyi ombak.

pic bunyi tinggi atau rendah yang dinyanyikan atau dimainkan.

pipa benda bulat dan panjang yang digunakan untuk menyalurkan sesuatu.

resonan getaran udara dalam suatu rongga.

semiton separuh atau setengah ton.

senandung lagu atau nyanyian yang dinyanyikan perlahan-lahan untuk menghiburkan hati sendiri.

skel susunan not menaik atau menurun secara bertangga dalam satu nada.

skor notasi muzik yang ditulis yang menunjukkan vokal atau alat muzik yang dimainkan dalam sesuatu persesembahan.

slur dimainkan atau dinyanyikan secara legato atau tanpa putus-putus.

sopinit lilin lebah daripada sarang kelulut yang digunakan sebagai gam.

staccato main secara pendek-pendek atau putus-putus

staf sekumpulan lima garisan untuk menulis not muzik.

solfa nyanyian menggunakan sebutan do, re, mi, fa dan sebagainya.

suling seruling.

tanda bar penamat tanda akhir sesebuah lagu.

tanda kromat merujuk tanda syap, flet dan natural yang tidak terdapat dalam tanda nada sesuatu skel.

tanda nada (key signature) tanda kromat yang ditulis pada awal baluk bagi menunjukkan pic tonik atau nada bagi keseluruhan not dalam lagu tersebut.

tanda rehat simbol atau tanda tertentu menunjukkan senyapan.

tekanan not yang bertanda bunyi yang lebih kuat daripada not lain.

tempo kelajuan persembahan dalam sesuatu karya yang disertai tempo seperti largo, alegro, presto dan moderato.

terminologi kajian tentang istilah.

tie garisan melengkung yang menyambungkan kepala dua not yang sama pic dan nama. Gabungan itu dimainkan sebagai satu not.

ton laras bunyi.

tonik nama teknikal bagi not pertama, not ketiga dan not kelima dalam sesuatu skel.

triad kord muzik yang terdiri daripada gabungan tiga not muzik.

triad tonik gabungan tiga not yang terdiri daripada not pertama, not ketiga dan not kelima dalam satu skel.

transpos menulis atau memainkan muzik dalam nada yang berlainan daripada nada asal.

vokal bunyi suara yang dilambangkan dengan huruf a, e, i, o, u.